

Vachůtová-Víchová, Dagmar

Brněnsko v době římské

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. M, Řada archeologická. 2003-2004, vol. 52-53, iss. M8-9, pp. [111]-189

ISBN 80-210-3665-6

ISSN 1211-6327

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/113666>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

DAGMAR VACHŮTOVÁ-VÍCHOVÁ

BRNĚNSKO V DOBĚ ŘÍMSKÉ

Území dnešního města Brna a jeho širšího okolí se díky svým specifickým přírodním podmínkám stalo významnou sídlištní oblastí již hluboko v pravěku (HRUBÝ 1969; BELCREDI et al. 1989; PODBORSKÝ 1992; MĚŘÍNSKÝ 1993; KAZDOVÁ 1996; SALAŠ 1996; STUHLÍK 1996). Předkládaná studie se snaží zachytit základní rysy vývoje osídlení Brněnska v prvních čtyřech stoletích našeho letopočtu¹. Prezentovaný přehled vychází především z nálezového fondu podchyteného v literatuře, nálezových zprávách a muzejních sbírkách. Jednotlivé lokality vystupují v textu, v katalogu a na mapách pod konkrétním identifikátorem, označeným zkratkou id. s číslem. Odkazy na příslušnou literaturu ke každé jmenované lokalitě opatřené id. a číslem jsou uvedeny v katalogu nalezišť.

Vymezení regionu a jeho charakteristika

Oblast Brna a jeho širšího okolí představuje nesourodý geomorfologický celek, který postrádá zcela zřetelné ohraničení. Pro jeho vymezení bylo tudíž užito administrativní hranice bývalých okresů Brno-město a Brno-venkov v jejich rozsahu k roku 2000. Definované území představuje osobitou sídelní oikumenu nacházející se v příhodné kotlině poblíž soutoku Svatky a Dyje, otevřená do úrodných jihomoravských úvalů, ohraničená na severu Dražanskou vrchovinou, na západě Bobravskou vrchovinou a na jihovýchodě Ždánickým lesem. Východní část vymezené oblasti Brněnska plynule přechází na Vyškovsko. Z důvodu zjednodušení a potřeby exaktnějšího vymezení je v rámci této studie dodržována víceméně umělá, novodobá hranice mezi okresy Brno-venkov a Vyškov, i když zejména jižní část Vyškovského okresu velmi úzce souvisí se sledovaným regionem.

Brněnsko leží na rozhraní dvou základních geologických a geomorfologických soustav české republiky, Českého masívu a karpatské soustavy (KREJČÍ

¹ Studie vychází z diplomové magisterské práce autorky obhájené v r. 2001 na ÚAM FF MU v Brně „Vývoj osídlení okolí Brna v době římské“, která vznikla pod vedením doc. PhDr. Elišky Kazdové, CSc.

1993, 129). Západní a severozápadní část vymezené oblasti geomorfologicky náleží k Brněnské vrchovině, jižní a východní úsek je součástí Západních Vněkarpatských sníženin, konkrétně Dyjskosvrateckého úvalu (DEMEK et al. 1987, 124, 567; DEMEK 1992, 38). Brněnská vrchovina je tvořena členitým reliéfem složeným ze sníženiny Boskovické brázdy a dvou vrchovin – Bobravské a Drahanské vrchoviny (DEMEK et al. 1987, 124; DEMEK 1992, 21). Jádrem Brněnské vrchoviny tvoří horniny brněnského plutonu, obklopené prvohorními vápenci, pískovci, drobnými a břidlicemi (DEMEK 1987, 124). Dyjskosvratecký úval je převážně vyplněn neogenními a čtvrtohorními usazeninami a morfostrukturně představuje součást karpatské čelní hlubiny vzniklé v třetihorách před čelem vrásnicích se Karpat (DEMEK et al. 1987, 567). Geologická skladba na území Brna a v jeho okolí je velmi složitá, různorodá a natolik zajímavá, že jsou této problematice věnovány samostatné odborné studie (např. KREJČÍ 1993, 132–148; ZAPLETAL 1992, 40–44), a proto jí zde nebude věnována větší pozornost.

Sledovaná oblast Brněnska je poměrně bohatá na některé druhy nerostných surovin. Významnější ložiska šterkopísků jsou uváděna v údolní nivě a terasách řek Svitavy (Brno-Černovice a Brněnské Ivanovice) a Svatky (Hrušovany u Brna) (ZIMÁK 1992, 125). Značné kumulace cihlářských surovin (sprašových hlín) jsou známy ze Šlapanic a z Modřic, bohatá ložiska vápenců využívaných především v hutnictví a ve stavebnictví jsou v Mokré (ZIMÁK 1992, 125).

Z hlediska půdního zastoupení je region Brněnska velmi rozmanitý. Podél vodních toků se objevují hydromorfnní půdy. Kolem hlavních vodních toků Svatky a Litavy se konkrétně jedná o půdy nivní, na které především v J a JV části regionu navazuje pás černozemí na sprašovém podloží, táhnoucích se v rámci Dyjskosvrateckého úvalu. V S a Z části Brněnska vykazují výraznější zastoupení především jílovité a jílovitohlinité hnědozemě na sprašových hlínách a hnědé půdy. Některé další půdní typy se objevují víceméně lokálně, příkladem mohou být rendziny v oblasti Moravského krasu (TOMÁŠEK 1995).

Hydrologická síť na území Brněnska je poměrně řídká. Přirozený ráz většiny vodních toků zde byl navíc silně pozměněn regulačními a různými dalšími zásahy (KREJČÍ 1993, 210). Všechny vodní toky vyskytující se ve sledovaném regionu náleží povodí Dyje. Nejvýraznějším vodním tokem je řeka Svatka (KREJČÍ 1993, 211). Jejími přítoky jsou řeka Svitava, Ivanovický potok a Litava po levé straně a Závistka, Bílý potok, Veverka, Vrbovec, Leskava, Bobrava a část Šatavy po straně pravé. Vodní síť vymezené oblasti doplňuje střední tok řeky Jihlavy, do které se vlévají Rokytná a Oslava. Z Brněnska jsou známy celkem tři typy podzemních vod, a to podzemní vody průlinové, puklinové a krasové. Jejich rozložení se na sledovaném území mění v závislosti na geologické stavbě podloží (KREJČÍ 1993, 205–208). Nejbohatší zdroje podzemní vody se objevují v severní části náležící Moravskému krasu. Přírodní podzemní prameny bohaté na minerály se ve vymezené oblasti neobjevují, nejbližší pramen se nachází v Šaraticích (QUITT – TOLASZ – VYSOUDIL 1992, 174–176).

Průměrná roční teplota vzduchu se na Brněnsku pohybuje mezi 8–9°C (QUITT – TOLASZ – VYSOUDIL 1992, 132, obr. 74; KREJČÍ 1993, 204). Jižní část sledovaného regionu náležící k Dyjskosvrateckému úvalu, patří do kli-

matické jednotky T4 vyznačující se velmi dlouhým, teplým a suchým létem, velmi krátkým, teplým jarem i podzimem a krátkou, mírně teplou, suchou (až velmi suchou) zimou s nedlouhým trváním sněhové pokrývky (QUITT – TOLASZ – VYSOUDIL 1992, 148). Na severní, východní a západní straně na ni navazuje jednotka T2 s poněkud kratším, chladnějším a vlhčím létem, která na svazích Bobravské a Dražanské vrchoviny přechází do mírně teplé klimatické oblasti označované MT11 s létem dlouhým, teplým a suchým a zimou krátkou, mírně teplou a velmi suchou s krátkým trváním sněhové pokrývky (QUITT – TOLASZ – VYSOUDIL 1992, 148).

Životní prostředí v době římské na Brněnsku a způsob obživy tehdejšího obyvatelstva

Sledované období 1.-4. století n. l. patří do staršího subatlantika, které je všeobecně charakterizováno vlhčím a chladnějším podnebím, s teplotami nižšími asi o 1–2 °C než v předcházejícím období subboreálu (KRIPPEL 1990, 34–35), čímž se přiblížily k současným průměrným ročním teplotám. Na základě některých přírodovědných metod jako je například pylová analýza, zkoumání změny úrovně ledovců, sněhu a horní hranice lesa se vytváří křivka drobnějších klimatických změn v rámci jednotlivých období (BOUZEK 1990, 56–57). V rámci subatlantika došlo hned k několika sušším a vlhčím výkyvům (KRIPPEL 1990, 35). Někteří badatelé se domnívají, že k dočasnému zhoršení tehdejšího klimatu došlo v Evropě zejména v průběhu poslední čtvrtiny 2. století n. l. (VETTERS 1994). Suché období je v rámci sledovaných čtyřech století po změně letopočtu nejčastěji zmiňováno v průběhu 3. století n. l. (BOUZEK 1990, 56; LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ 1990, 205). Podle J. Bouzka (1990, 55) o období sucha mohou napovídat stopy osídlení v jeskyních, neboť ty většinou mohou být obývány pouze za terestriálních podmínek. Z vymezeného území, kam zasahuje část Moravského krasu, jsou uváděny dva doklady osídlení jeskyní v době římské. M. Lamiová-Schmiedlová (1990, 205–206) hledá souvislosti mezi klimatickými změnami a výběrem místa sídliště. Podle této badatelky by v sušších obdobích mohla být osídlována i místa jindy neobyvatelná s vyšší hladinou spodní vody, což dokumentuje na příkladu polykulturní lokality Peder, okr. Košice – venkov (LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ 1990, 205). Na této lokalitě nacházející se asi 500 m od řeky Bodva je doloženo osídlení datované právě do období předpokládaných sušších oscilací klimatu, konkrétně z neolitu (bukovohorská kultura), středního eneolitu (kultura s kanelovanou keramikou), pozdní doby bronzové (kyjatická kultura), doby římské (2.-3. století n. l.) a doby hradištní (LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ 1990, 205). V souvislosti s tím není bez zajímavosti situace zachycená při záchranném archeologickém výzkumu polykulturní lokality ve Starém Lískovci (id. 124), kde se část zkoumané plochy nacházela v bezprostřední blízkosti vodního toku (Leskava vzdálena asi pouhých 150 m) a stopy osídlení se rovněž většinou kryjí s obdobím předpokládaných sušších výkyvů podnebí, v mladší době bronzové (velatická kultura), v mladší době římské (3. století) a v raném středověku. Výjimku představují pouze nálezy z pozdního eneolitu (4 hroby kultury šňurové, 1 objekt nejasného charakteru náležící kultuře zvoncovitých pohárů) a 5 sídlištních objektů kultury únětické objevených asi 100 m severněji mimo souvisle zkoumanou plochu, dál od řeky (ČIŽMÁŘOVÁ 1978, 1996).

Z Brněnska pochází několik odborných paleobotanických rozborů materiálu získaného z objektů datovaných do doby římské, jež mohou napomoci při rekonstrukci tehdejšího přírodního prostředí. Palynologickou analýzou uskutečněnou na lokalitě Brno – Příkop (id. 29) bylo zjištěno, že v době římské se zde vyskytovala rostlinná společenstva charakteristická pro humidní prostředí dokazující v těsném sousedství sídelního areálu tůň nebo vodní nádrží. Mezi uhlíky se dokonce podařilo rozeznat osemenné vinné révy (ŠEDO 2000a, 52). Na polykulturním sídlišti ve Starém Lískovci (id. 124) byl proveden F. Kühnem botanický rozbor otisků mazanic a uhlíků. Většina určitelných vzorků uhlíků nalezených ve výplni objektů z doby římské pocházela ze dřeva dubu (*Quercus*), ojediněle pak habru (*Carpinus*) a lípy (*Tilia*). Při plavení materiálu byly dále získány skořápky

lískového ořechu (*Corylus avellana*) a semeno černého bezu (*Sambucus nigra*) (VÍCHOVÁ 2003, 290). Přítomnost dubu byla dále potvrzena při analýze uhlíků získaných při výzkumu germánské osady v Blučině (id. 12) a v Rajhradu (id. 108) (DROBERJAR 1997, 180, 195). Obdobná skladba rostlin je uváděna i z jiných oblastí v blízkém okolí vymezeného regionu. Analýza zuhelnatělých rostlinných zbytků získaných např. z pecí z doby římské v Křižanovicích (okres Vyškov) a v Lučici (okres Vyškov) provedená E. Opravilem doložila přítomnost dřeva dubu (*Quercus*), lísky (*Corylus avellana*) a buku (*Fagus silvatica*) (PEŠKAŘ 1988, 157).

V období staršího subatlantika dochází pomalu k postupnému vyhubení velkých býložravců (los, zubr, tur) a některé druhy velkých šelem (medvěd, vlk, rys) byly značně redukovány a vytlačovány do málo přístupných oblastí (KRIPPEL 1990, 36). Dokladů volně žijících druhů nebylo na sledovaných lokalitách získáno mnoho (tab. 2). Z divoce žijících druhů jsou na zkoumaných nalezištích vymezeného regionu potvrzeny osteologické doklady jelena, zajíce, medvěda, bobra a divoce žijících forem domácích zvířat (prase divoké a pratur). Mezi relativně nejčastější nálezy divoce žijících druhů patří osteologické pozůstatky jelena lesního (*Cervus elaphus*) a zajíce polního (*Lepus europaeus*). Jelen lesní byl doložen na sídlišti ve Starém Lískovci (id. 124; obj. 10, 13, 44, 71, 90) a v Tvarožné (id. 142, pec – obj. 11/93). Kostí zajíce pocházejí ze sídliště ve Starém Lískovci (id. 124; obj. 44, 112) a z Rajhradu (id. 108). Podle osteologické analýzy L. Peškeho (NZ AÚ Brno č. 1535/87) se kosti divokých forem domestikovaných zvířat jako jsou prase divoké (*Sus scrofa scrofa*) a pratur (*Bos primigenius*) vyskytly v germánských objektech ve Starém Lískovci (id. 124). Kostí bobra (*Castor fiber*) se prozatím podařilo objevit pouze ve výplni obytného objektu č. 44 ve Starém Lískovci, stejně tak jako pozůstatky křečka polního (*Cricetus cricetus*). Přítomnost poslední jmenovaného druhu k náleзовému kontextu je však opatřena velkým otazníkem. K vzácnějším dokladům patří metacarpus medvěda (*Ursus arctos*) vyzvednutý z obj. 13 na tomtéž sídlišti. Ulovení této velké šelmy předpokládá zkušený lovec a patrně bylo spíše prestižní záležitostí. Na základě těchto velmi kusých zjištění je možné předpokládat, že lov divoké zvěře u germánského obyvatelstva ve vymezeném regionu nepředstavoval primární zdroj obživy a spíše sloužil jako doplňkový zdroj potravy, kožešin, kůží nebo parohoviny a podobně jako v jiných obdobích pravěku a rané doby dějinné bylo rovněž germánské hospodářství založeno zejména na chovu domácích zvířat a pěstování plodin.

Z archeologických, ale i z několika antických písemných pramenů, je známo, že zemědělství v době římské nedosáhlo urovně předcházejícího období – doby laténské (KAZDOVÁ 1992, 90). Nálezy nástrojů používaných v zemědělství a při následujícím zpracování vypěstovaných plodin (kosa, radlice, žernovy, atd.), stejně jako doklady zemědělské činnosti (např. stopy orby), eventuálně pozůstatky obilovin jsou vzácné nejen na území Brněnska, ale i v širší oblasti naddunajského barbarika. Tento jev může být do jisté míry ovlivněn jak charakterem germánského zemědělství, tak stavem a metodikou výzkumů. Dosud jediným známým dokladem zemědělského nástroje z Brněnska patrně bude železná kosa objevená v depotu z Blučiny, datovaného do období markomanských válek (DROBERJAR 1994a, 38–39). Podle E. Droberjara (1997, 152) sloužila tato 39 cm dlouhá kosa pravděpodobně k vyžínání trávy a nepřímo dokládá krmení dobytka po určitou část roku senem (BERANOVÁ 1980, 139). Podobné kosa jsou známy zejména z území dnešního Slovenska a snad nejbližší protějšek blyčinského exempláře představuje kosa z hromadného nálezů železných předmětů z Bešeňova (TOČÍK 1951, 306–307, 314). Dalším předmětem, který bývá spojován se zemědělským nářadím, jsou nůžky – někdy dokonce přímo označované jako tzv. ovčácké (BERANOVÁ 1980, 141). V germánském prostředí bývají nůžky většinou nacházeny v hrobech a jen nepatrná část pochází z prostředí sídlišť. Některé nálezy nůžek naznačují, že mohly sloužit nejen jako nástroj na stříhání ovcí, ale že byly používány též k úpravě vlasů a vousů (SCHLETTE 1977, 90; ŠABATOVÁ 1997, 31). Rozlišení nůžek podle funkce nebylo sledováno a není vyloučeno, že mohly být používány polyfunkčně. Zdá se, že jako nástroj (např. na stříhání ovcí) sloužily především nůžky železné, obvykle větších rozměrů. V případě exemplářů z hrobů je určen jejich funkce a původního účelu ještě složitější. Mohou být považovány za toaletní předměty (s možnou magickou funkcí), ale mohly plnit úlohu zástupného předmětu-symbolu např. pro vlastnictví stáda nebo něco zcela jiného. Z předmětů nalezených na Brněnsku můžeme za nástroj považovat snad pouze fragment železných nůžek objevený ve výplni hrnčířské pece ve Šlapani-

cích (PEŠKAŘ 1988, 147). Označení ostatních nálezů pocházejících z hrobů [Velatice (id. 148) – hr. 1943/4, 1943/6; Rebešovice (id. 110)] jako ovčáckých nůzek je velmi nejednoznačná a zavádějící. Další nepřímé doklady zemědělské činnosti, mezi které bývají nejčastěji počítány nálezy obilních jam, eventuelně sýpek a zlomků kamenných žernovů, na Brněnsku dosud zachyceny nebyly. Pěstování zemědělských plodin ve vymezené oblasti je však doloženo na základě nálezů zuhelnatělých obilovin, otisků plevných rostlin a plodů pocházejících z výzkumu germánského sídliště ve Starém Lískovci (id. 124), jejichž botanický rozbor byl proveden F. Kühnem a otisků obilek v mazanici z germánského objektu ze Šlapanic (id. 133) (KÜHN 1981, 77; NZ AÚ Brno č. 1535/87). Podrobný výčet jednotlivých zastoupených druhů je uveden v příslušném přehledu (tab. 1). Z výsledků příslušné analýzy vyplývá, že v době římské byly pěstovány různé druhy obilovin: pšenice obecná, pšenice dvouzrnka, oves, proso, ječmen, bér. Tehdejší obyvatelé si svůj jídelníček doplňovali a zpestřovali sběrem lesních plodů, doloženy jsou lískové ořechy a černý bez. Z plevelů byly zachyceny jen vysoké druhy (pýr plazivý a sveřep stoklasa), které podle F. Kühna (1984, 183) „byly uřezávány při sklizni s klasy obilí a rozšiřovaly se s osivem“ a jejich výskyt bývá dáván do souvislosti s nedokonalým zpracováním půdy. Jednotlivé vypěstované obiloviny nabízely různé způsoby využití. Zatímco pšenice a proso pravděpodobně sloužily především k přípravě pokrmů, ostatní pěstované plodiny (ječmen a oves) mohly být taktéž používány jako krmivo pro dobytek (oves) a pro koně (ječmen) (KÜHN 1984, 180–182).

	Starý Lískovec (id. 124)	Starý Lískovec (id. 124)	Starý Lískovec (id. 124)	Starý Lískovec (id. 124)	Šlapanice (id. 133)
	Obj. 10	Obj. 13	Obj. 44	Obj. 69	
<i>Avena sativa</i>	•		•	•	•
<i>HORDEUM VULGARE</i>	•				•
<i>PANICUM MILIACEUM</i>		•		•	
<i>TRITICUM AESTIVUM</i>	•				
<i>TRITICUM DICOCOON</i>	•	•	•		
<i>AGROPYRUM REPENS</i>	•				•
<i>BROMUS SECALINUS</i>		•			
<i>MEDICAGO</i>			•		
<i>SETARIA</i>				•	
<i>CORYLUS AVELLANA</i>	•				
<i>SAMBRUCUS NIGRA</i>	•				

Tab. 1. Nálezy zbytků rostlin z oblasti Brněnska datovaných do doby římské (podle KÜHN 1981, 77; NZ 1535/87)

V souladu se zjištěním z okolních oblastí širšího středoevropského barbarika (KRATOCHVÍL 1980, 1987a, 1987b; KAZDOVÁ 1992, 90; PEŠKE 1994; ŠEFCÁKOVÁ 1996; ZEMAN 1999, 178) byl na Brněnsku v době římské u místního obyvatelstva hojně rozšířen chov domácích zvířat. Odbornému osteologickému rozboru byl doposud podroben materiál ze 4 lokalit [Blučina (id. 12), Starý Lískovec (id. 124), Rajhrad (id. 108), Tvarožná (id. 142)]. Celkový přehled počtu dochovaných zvířecích kostí nalezonych v germánských objektech je pouze orientačně (tab. 2), jelikož ukazuje spíše druhové zastoupení na jednotlivých lokalitách. Poměrové zastoupení jednotlivých druhů je značně zkresleno hned několika faktory – rozdílnou schopností dochování jednotlivých kostí, selekcí materiálu (především drobných kostí) a nepochybně též skutečností, že v některých případech osteologický materiál v objektech představoval běžný sídlištní odpad (především pozůstatky stravy), jindy byl do objektu vložen úplný jedinec v anatomické poloze (např. pohřeb zvířete). V neposlední řadě jsou získané výsledky ovlivněny mnohdy nedostatečným, většinou pouze částečným zpracováním a publikováním získaného osteologického materiálu. Na základě dostupných osteologických analýz (PEŠKE 1978, NZ AÚ Brno č. 1535/87, 1996; KRATOCHVÍL 1980) bylo zjištěno, že na Brněnsku byly v době římské chovány následující druhy: skot, prase domácí, ovce/koza, kůň, pes a kur domácí. Podle Z. Kratochvíla (1980, 53) patřil doložený skot (*Bos primigenius* f. *taurus*) ke statnějších formám chovaným na ostatním území s římským vlivem a je

pravděpodobné, že se jednalo o skot „importovaný“, možná i prokřížený s místními populacemi, čemuž by nasvědčovaly některé hodnoty pro menší vzrůst typický pro ostatní území bez římského vlivu. Dalším zastoupeným chovným druhem bylo prase domácí (*Sus scrofa f. domesticus*). V jednom případě (obj. 66, Starý Lískovec) se podařilo v sídlištním objektu nalézt téměř úplnou kostru juvenilního jedince, původně uloženou v anatomické poloze (PEŠKE NZ AÚ Brno č. 1535/87). Analýzou osteologického materiálu byla doložena taktéž přítomnost drobných přežvýkavců ovce a kozy (*Ovis/Capra*) a na všech čtyřech sledovaných lokalitách byla potvrzena přítomnost koně. Z obj. 10 na sídlišti ve Starém Lískovci byla z nalezených zlomků rekonstruována lebka koně, jejíž rozměry podle V. O. Vitta odpovídají velikosti v kohoutkové výšce 144–152 cm (PEŠKE 1978). Podle Z. Kratochvíla (1980, 53) kůň představoval významný vojenský prvek. Vedle koní byly rovněž na všech čtyřech jmenovaných lokalitách nalezeny kosterní pozůstatky psů. Relativně vysoký počet nálezů kostí psa domácího (*Canis lupus f. familiaris*) je způsoben tím, že ve třech ze čtyřech prozkoumaných germánských chat v Brně – Starém Lískovci (id. 124) byly nalezeny zbytky celého skeletu adultního jedince a větší části kostry psa pochází rovněž z germánských osad v Blučině (id. 12) a Rajhradě (id. 108). Psí čelisti objevené ve výplni pece v Tvarožné (id. 142) podle osteologa L. Peškeho (1996, 187) pocházejí z jedince nižší střední velikosti (odhadem asi 50 cm v kohoutku). Kosterní pozůstatky psů ze sídlišť ve Starém Lískovci ukazují spíše na jedince středně velké formy s kohoutkovou výškou téměř 60 cm (PEŠKE 1978; NZ AÚ Brno č. 1535/87). Jak je patrné z nálezových okolností, psi u tehdejších obyvatel primárně nesloužili jako zdroj potravy, ale pravděpodobně plnili nejrůznější další funkce – pomocník při pastvě dobytka, při lovu a strážce (majetku, objektu, osady, ale i v přeneseném významu). Posledním doloženým chovaným druhem je kur domácí (*Gallus gallus f. domesticus*), který byl na Brněnsku zachycen pouze ojedinele na dvou lokalitách [Rajhrad (id. 108), Tvarožná (id. 142)].

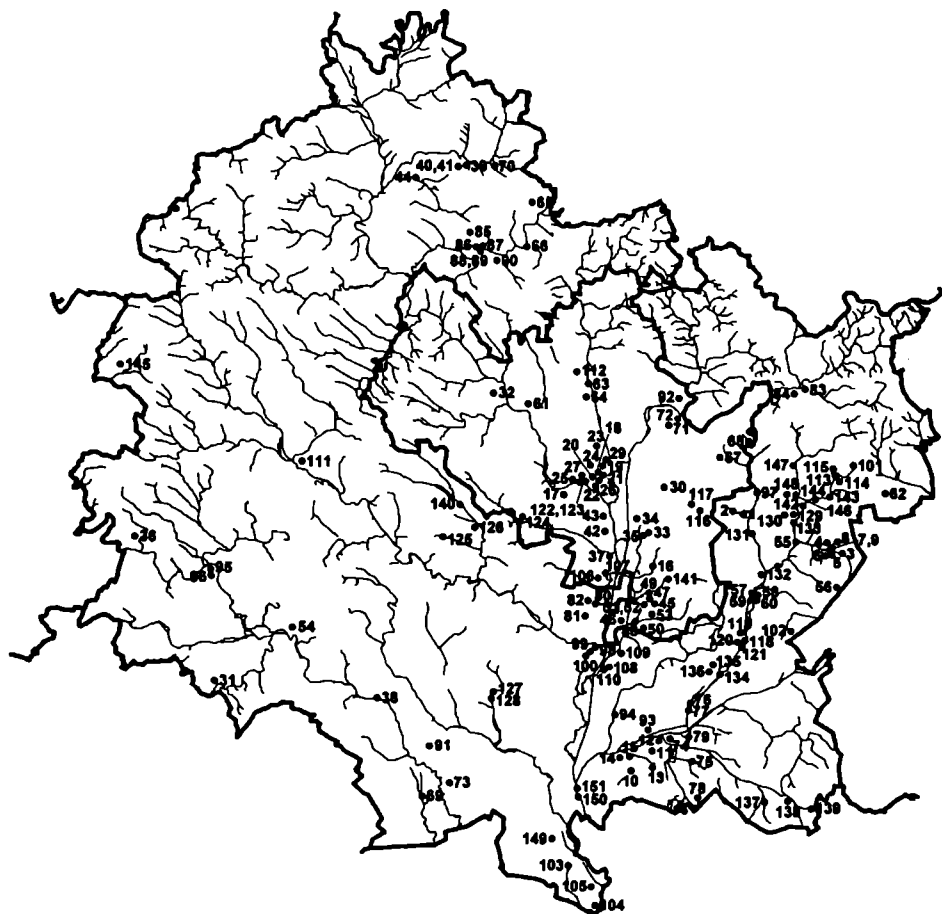
	Blučina (id. 12)	Starý Lískovec (id. 124)	Rajhrad (id. 108)	Tvarožná (id. 142)	Celkem
BOS PRIMIGENIUS F. TAURUS	3	196	28	9	236
SUS SCROFA F. DOMESTICUS	4	334	8	5	351
OVIS – CAPRA	–	27	12	4	43
OVIS AMMON F. ARIES	–	3	–	–	3
CAPRA AEGAGRUS F. HIRCUS	–	–	–	–	–
EQUUS FERUS F. DOMESTICUS	1	19	1	2	23
CANIS LUPUS F. FAMILIARIS	83	78	1	2	164
GALLUS GALLUS F. DOMESTICUS	–	–	1	1	2
CERVUS ELAPHUS	–	7	–	1	8
CAPREOLUS CAPREOLUS	–	–	–	–	–
CRICETUS CRICETUS	–	2	–	–	2
LEPUS EUROPAEUS	–	7	1	–	8
CASTOR FIBER	–	4	–	–	–
URSUS ARCTOS	–	1	–	–	–
SUS SCROFA SCROFA	–	2	–	–	–
BOS PRIMIGENIUS	–	1	–	–	–
NEURČENO	–	588	–	–	–
Celkem	91	1269	52	–	–

Tab. 2. Počet zachovaných kostí jednotlivých druhů zvířat na základě osteologického určení (podle KRATOCHVÍL 1980, PEŠKE AÚ Brno č. 1535/87, 1996)².

² V případě sídliště v Brně – Starém Lískovci jsou v tabulce uvedeny počty kostí podle rozboru osteologického materiálu učiněného L. Peškem v NZ 1535/87. Určité nesrovnalosti v počtu jednotlivých kostí uváděných zde a v článku téhož autora (PEŠKE 1978, 125–126) jsou způsobeny tím, že v článku publikoval materiál pouze z germánských chat (obj. 10, 13, 44, 71), zatímco v nálezové zprávě je uvedena analýza osteologického materiálu získaného ne-

Vedle zemědělství jsou z oblasti Brněnska známy doklady hrnčářství, železářství a výroby textilu. Ostatní výrobní odvětví, jako je např. kovářství, můžeme pouze předpokládat na základě hojného výskytu příslušných výrobků. Přímé doklady výroby těchto předmětů uváděné z některých nalezišť objevených v blízkém okolí, např. ve Zlechově (ZEMAN 2001, 108; 2002, 98) nebo ve Václavčicích (KALOUSEK – PERNIČKA 1956, 82), na Brněnsku dosud zjištěny nebyly. Nejvýraznější jsou v rámci sledovaného regionu zastoupeny doklady hrnčářské výroby. Z Brněnska je uváděno minimálně 9 hrnčářských pecí z 5 různých lokalit [5 exemplářů z Jiřkovic (id. 55), po jedné z Chrlic (id. 45), Modřic (id. 80), Šlapanic (id. 133) a Tvarožné (id. 142)]. Všechna vypalovací zařízení byla nalezena při záchranných archeologických výzkumech, kdy se podařilo prozkoumat pouze nepatrný úsek původní germánské osady, a proto je velmi obtížné stanovit vzájemný vztah těchto pecí k ostatním sídlištním objektům, eventuelně blíže specifikovat jejich umístění v rámci sídliště. V Jiřkovicích (id. 55) bylo odkryto celkem 5 narušených dvouprostorových vertikálních pecí konstručené jednodušší varianty, datovaných od konce 3. – 2. pol. 4. století (PEŠKAŘ 1988, 115, 130). Zbývající 4 hrnčářské pece jsou řazeny převážně do starší doby římské, většinou do 2. pol. 2. století. Z hrnčářské pece objevené v Chrlicích (id. 45) se zachoval pouze zbytek topeniště a není možné určit její původní typ (PEŠKAŘ 1988, 109). Při výzkumu v Modřicích (id. 80) byl v jedné z přípojek k budoucím domkům zachycen pouze tahový kanál pece z mladší fáze starší doby římské (PROCHÁZKA 2000, 145). Ve Šlapanicích (id. 133) byla objevena pec s dlouhým tunelovitým topným kanálem (PEŠKAŘ 1988, 144). Nejzachovalejší exemplář pece na výrobu keramiky se podařilo nalézt v r. 1993 při záchranném výzkumu v rámci germánského sídliště v Tvarožné (id. 142) (MIKULKOVÁ 1997; VITULA 1997). Vypalovací zařízení odkryté u Tvarožné (id. 142) náleží k pecím bez roštu, užívaným převážně ve starší době římské (MIKULKOVÁ 1997, 182). Hrnčářské pece v Jiřkovicích (id. 55), kde byla produkována na kruhu točená jemná, šedá keramika, představují doklad specializovaného výrobního centra. Hrnčářská produkční střediska obdobného charakteru jsou známa z celé širší oblasti barbarika, např. z Vlčnova-Dolního Němčí (PERNIČKA 1980, 57; ZEMAN 2002, 96), Olomouce-Slavonína (KALÁBEK – TAJER – PREČANOVÁ 2002, 241), Vávrovic (ZEZULOVÁ – ŠEDO 2002, 243–244) a zejména z horního Pováří, kde dokonce mezi Krakowem-Nowou Hutou a Igołomí byla prozkoumána rozsáhlá hrnčářská kolonie s desítkami pecí (BURATYŃSKI 1976; DOBRZAŃSKA 1990, 1993). Podle I. Peškaře (1988, 162–163) taktéž některá vypalovací zařízení velkých rozměrů ze starší doby římské, v našem případě bychom zde mohli zařadit exempláře ze Šlapanic (id. 133) a Tvarožné (id. 142), jejichž délka dosahovala v případě Šlapanic 6,5 m (PEŠKAŘ 1988, 143) a u pece z Tvarožné dokonce přes 7 m (MIKULKOVÁ 1997, 177), byla v rukou specializovaných jednotlivců, kteří vyráběli pro širší okruh odběratelů, než pouze pro pokrytí vlastní spotřeby. Doklady výroby a zpracování železa v době římské jsou ve sledované oblasti víceméně sporadické. S železářskou činností bývá spojován silně poškozený sídlištní objekt, interpretovaný jako pozůstatek hutního zařízení, objevený při výzkumu části germánské osady z Rajhradu (id. 108) (PEŠKAŘ 1974, 156). Za nepřímé doklady metalurgické činnosti mohou být považovány nálezy strusky, uváděné například ve výplni některých objektů na sídlišti v Blučíně (id. 12) (DROBERJAR 1997, 180–181). Výroba a zpracování textilu je na Brněnsku doložena převážně nálezy jednotlivých nástrojů, jež sloužily ke spřádání vláken (přesleny), tkaní (hliněná závaží) a tvorbě vlastní oděvu (kovové a kostěné jehly s ouškem). Doklady nástrojů sloužících k výrobě a zpracování textilu jsou známy z mnohých prozkoumaných sídlištních objektů, nejvíce z nich pochází ze zahloubených struktur kúlovej konstrukce všeobecně považovaných za obytné stavby. Svědčilo by to především pro podomáckou výrobu textilu na germánských sídlištech. S výrobou textilu bývá spojován nález zajímavého objektu, prozkoumaného v Chrlicích (id. 45), kde se kromě dokladů svědčících pro zpracování keramiky, objevilo celkem 22 kusů hliněných tkalcovských závaží, z nichž polovina byla nápadně seřazena přibližně do řady (PERNIČKA 1968b, 124, tab. XXIII), což by mohlo naznačovat na přítomnost vertikálního stavu.

jen z chat, ale i z dalších obj. datovaných podle keramického materiálu do doby římské (jedná se o obj. 46, 48, 66, 69, 87, 90, 106, 112).

Mapa 1. Osídlení z doby římské na Brněnsku

Struktura a vývoj osídlení Brněnska v době římské

Shromážděné doklady pro vyhodnocení charakteru a vývoje osídlení Brněnska v době římské mají různou kvalitu, s čímž úzce souvisí i jejich rozdílná vy-povídací schopnost. Ze sledovaného regionu se podařilo shromáždit celkem 151 nalezišť³, jež bývají datovány do prvních čtyř století po změně letopočtu (Mapa 1). Největší podíl představují ojedinělé nálezy, převážně mince a hroby [42%], následují nálezy sídlištního [36%], pohřebištního charakteru [5%] a depoty [4%]. Ojedinělým je doklad římské vojenské fortifikace. U výrazné skupiny nalezišť [asi 12%] je v pramenech uváděno pouze osídlení z doby římské bez jaké-koliv bližší specifikace.

³ Stav k roku 2000, kdy byl vytvořen soupis nalezišť prezentovaný v příloženém katalogu.

I přes značnou torzovitost získaných poznatků, se na Brněnsku podařilo doložit poměrně intenzivní osídlení datované do prvních čtyř století našeho letopočtu. Na základě současného stavu výzkumu se jeví, že upřednostňovány byly především nižinné polohy podél hlavních říčních toků Svatky a Litavy v jižní a jihovýchodní části sledovaného území, zatímco západní a severozápadní oblast s poněkud členitějším terénem byla osídlována spíše sporadicky. Zdá se, že tehdejší osídlení poměrně přesně sledovalo dvě ústřední komunikace procházející oblastí Brněnska severojižním směrem. První z nich vedla podél Svatky, přes Tišnovsko na severozápad do Čech a druhá podél Litavy a jejích přítoků dále na sever na Vyškovsko. Druhá jmenovaná trasa mohla být totožná s jednou z předpokládaných větví tzv. Jantarové stezky, vedoucí z římské Aquilei přes Carnuntum dále na sever až ke nalezištím jantaru na pobřeží Baltu.

Vymezená oblast se v době římské nacházela v pásmu naddunajského barbarika osídleného germánským obyvatelstvem (Kvády) a patřila k širšímu tzv. pomoravsko-západoslovenskému kulturnímu okruhu (DOBIÁŠ 1964, 96; TEJRAL 1970b, 108; KOLNÍK 1971, 508; DROBERJAR 1994a, 38).

SÍDLIŠTĚ

Na Brněnsku se podařilo doložit 54 germánských sídlišť (mapa 2). Stav výzkumů sídlišť však není zvláště uspokojivý a v podstatě odpovídá situaci zjištěné v okolních oblastech JV (ZEMAN 1999, 64), střední a severní Moravy (KALÁBEK 1998, 47), kde rovněž bývá značná část germánských sídlišť charakterizována pouze kulturními vrstvami, bez zachycených objektů, zjištěnými většinou na základě povrchových průzkumů lokality. V případě Brněnska byla téměř polovina (45%) sídlištních aktivit potvrzena pouze povrchovým průzkumem. Z některých nalezišť sledovaného regionu je sice znám sídlištní materiál, ale bez udání jakéhokoliv způsobu jeho nabytí (13 %). I když stále zůstává relativně vysoký počet zkoumaných sídlišť, celkem 23 nalezišť (42%), z řady z nich (celkem 7 lokalit) byl získán pouze obsah rozrušených sídlištních objektů a vrstev, aniž by se podařilo zaznamenat jednotlivé objekty či strukturu sídliště. Na žádné z lokalit sledovaného regionu nebyl proveden systematický archeologický výzkum a naprostá většina zjištěných germánských sídlišť byla prozkoumána jen částečně, na malých plochách [Chrlice (id. 45), Rajhradice (id. 108), Šlapanice (id. 133), Tvarožná (id. 142)]. Některé rozsáhlejší výzkumy [Blučina (id. 12), Chrlice (id. 53), Těšany (id. 139)] jsou zveřejněny pouze předběžně a k některým starším výzkumům např. na klíčové lokalitě v Jiříkovicích (id. 55) pro změnu zase chybí část terénní dokumentace (PEŠKAŘ 1988, 113). Mnohá archeologicky zkoumaná sídliště na Brněnsku byla publikována pouze předběžně, bez bližšího popisu nálezové situace. Z toho vyplývá, že počet sídlišť, ze kterých je známo něco více, než nalezený materiál, nezbývá mnoho (tab. 3).

Vzhledem k popsané situaci je velmi obtížné vyjadřovat se ke struktuře, systému a rozloze germánských osad, problematické je rovněž souhrnné hodnocení jednotlivých skupin sídlištních struktur a proto je nutné chápat všechny závěry pouze jako předběžné.

Id.	Katastr	Počet (celkem)	Obytné objekty	Sídlištní jámy	Pece	Výrobní objekty	Blíže určené	Poznámka
12	Blučina	121	7	2	-	-	112	publik. předběžně
33	Černovice	1	-	-	-	-	1	zkoumáno r. 1927
39	Drásov	1	-	1	-	-	-	publik. předběžně
45	Chříce (II)	2	-	-	1	1	-	dílina ?
53	Chříce	x	-	-	-	-	x	publik. předběžně
55	Jiřkovice	10	-	2	5	-	3	publik. předběžně
57	Kobylnice	1	-	-	-	-	1	zkoumáno r. 1936
62	Kovalovice	9	-	-	-	-	9	let. prospekce, vzorkováno
80	Modřice	5	2	2	1	-	-	publik. předběžně
105	Přísnovice	10	-	-	-	-	10	let. prospekce, sběr
108	Rajhrad	3	2	-	-	1	x	hutnický obj.
124	Starý Lískovec	15	4	3	1	-	7	
127	Syrovice	1	-	-	-	-	1	zkoumáno r. 1908
133	Šlapanice	2	-	-	1	-	1	
139	Těšany	11	1	2	-	-	8	publik. předběžně
142	Tvarožná	3	1	-	1	-	1	publik. předběžně
	Celkem	195	17	12	10	2	154	

Tab. 3 Přehled zkoumaných germánských sídlišť datovaných do doby římské objevených na Brněnsku (s uvedením příslušného minimálního počtu zjištěných sídlištních objektů a jejich základního určení).

Germánská sídliště z doby římské na Brněnsku byla většinou zakládána v nížinném terénu s průměrnou nadmořskou výškou okolo 235 m a nebyla opevňována. Je zřejmé, že byly preferovány spíše úrodné nížinné polohy s příhodnějšími podmínkami pro hospodaření, než místa strategicky výhodná (PEŠKAŘ 1978, 57). Většina germánských osad ve sledovaném regionu byla stavěna na mírných svazích (76%) a rovinách (17%), pouze ve dvou případech (id. 68, 92) je doloženo osídlení výšinných, strategicky výhodných poloh. Z výšinných poloh jsou stopy osídlení v rámci doby římské víceméně sporadické a k jejich soustavnějšímu využití dochází až v naprostém závěru doby římské a především na počátku neklidného období stěhování národů. Do doby římské jsou kladeny rovněž dva doklady osídlení jeskyní Moravského krasu, konkrétně Křížovy jeskyně (id. 83) a jeskyně Pekárny (id. 84). Jedná se však o ne zcela průkazné osídlení, doložené pouze nálezem římské mince a zlomky keramiky. Tyto prostory mohly být v době římské zřejmě využívány pouze krátkodobě, například jako útočiště za krizových situací, jako dočasné úkryty pastýřů, v době sezónních zemědělských prací, eventuelně i jinak (BOUZEK 1990, 55). Naprostá většina germánských osad se však nacházela v úrodných nížinách, v bezprostřední blízkosti vodních toků, někdy dokonce přímo v jejich inundačních územích.

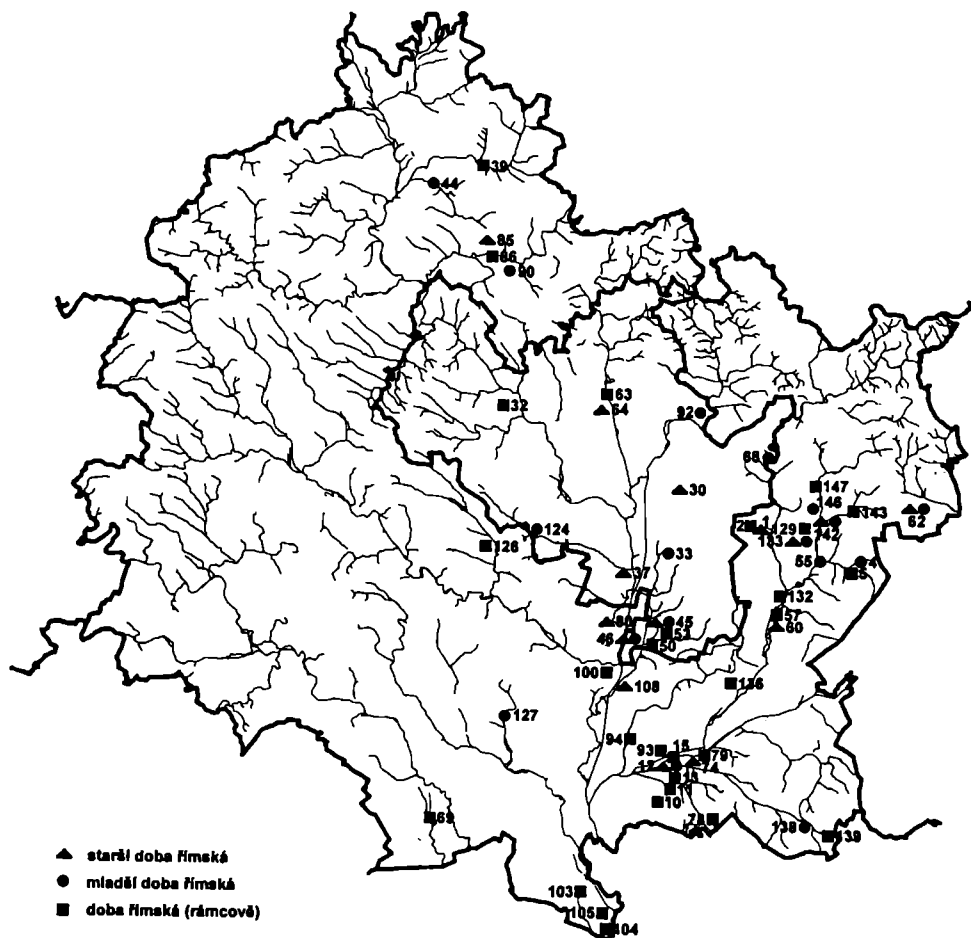
Z Brněnska máme doloženo kolem 200 zkoumaných sídlištních objektů z 16 různých lokalit, z čehož více než polovina (121 obj.) náleží jedinému, dosud souborně nepublikovanému sídlišti v Blučině (id. 12). Při archeologických výzkumech částí germánských osad bylo získáno poměrně bohaté spektrum sídlištních objektů. V rámci blíže určených objektů převládají zahloubené stavby kůlové konstrukce, dále následují pece, výrobní objekty a běžné sídlištní jámy. V rámci sledovaného regionu se dosud nepodařilo nalézt nadzemní kůlové stavby, jež bývají uváděny z okolních oblastí, např. z germánského sídliště u Vyško-

va (ŠEDO 1991, 27), nebo z Vlčnova – Dolního Němčí (PERNIČKA 1980, 56). Ze sledovaného regionu je znám dosud jediný doklad otopného zařízení, nalezeného v rámci zahloubeného objektu kúlové konstrukce, a to z Rajhradu (id. 108). Stopy po ohništích se všeobecně v těchto objektech považovaných za obydlí vyskytují spíše sporadicky (PEŠKAŘ 1961, 421; KOLNÍK 1962, 386) a problematika vytápění těchto staveb dosud nebyla uspokojivě vysvětlena.

První sídlištní objekty z doby římské byly na Brněnsku zkoumány v období před druhou světovou válkou. V případě germánských sídlišť objevených v té době na katastru Černovic (id. 33), Kobylnic (id. 57) a Syrovic (id. 127), je uváděn vždy pouze jeden zkoumaný sídlištní objekt, bez udání jakékoliv jeho bližší specifikace. Na germánském sídlišti u Tvarožné (id. 142), známém ze starších sběrů a výzkumu, blíže nespécifikovaného sídlištního objektu prováděného H. Freisingem v r. 1931, byl v r. 1943 J. Poulíkem uskutečněn archeologický výzkum zahloubeného objektu okrouhlého půdorysu se čtyřmi kúlovými jamkami, jednou okrouhlou a jednou oválnou prohlubní v plochem dně (POULÍK 1950, 27, obr. 12b; PEŠKAŘ 1960b, 1961, 414). K dalšímu archeologickému průzkumu došlo na této lokalitě až v r. 1993, v souvislosti s obnovou trasy plynovodu Brno – Vyškov. Při záchranném archeologickém výzkumu vedeném P. Vitulou byla nalezena pec na vypalování keramiky, datovaná do doby římské (MIKULKOVÁ 1997; VITULA 1997).

Velmi významné naleziště z mladší doby římské bylo objeveno u Jiříkovic (id. 55) v trati „Díly“. Výzkum prvního sídlištního objektu na této lokalitě byl uskutečněn již v r. 1923 místním učitelem Š. Přibyslavským. Na něj v r. 1925 navázal J. Poulík, který zde našel další 2 sídlištní jámy. Při následujícím výzkumu J. Poulíka v r. 1927 byly zachyceny dvě hrnčířské pece a trosky dalších tří vypalovacích zařízení podobného typu (POULÍK 1941, 4; 1950, 24–26; PERNIČKA 1970, 76). Roku 1934 bylo přikročeno k dalšímu výzkumu, tentokrát pod vedením J. Skutila, při němž byly vybrány další dvě sídlištní jámy. Někdy v té době došlo k vyzvednutí dvou nejlépe zachovaných pecí objevených v r. 1927 J. Poulíkem a k jejich převezení do MZM v Brně, kde byly upraveny jako exponát. Vzhledem k výhradám proti jejich opravám a rekonstrukci, byly později z muzejního fondu vyřazeny a zanikly (PEŠKAŘ 1988, 113). Z výše popsáných objektů pochází velké množství domácích na kruhu točené keramiky z mladší doby římské. Na základě objevu tohoto významného výrobního centra, bývá moravská varianta na kruhu točené mladořímské keramiky někdy přímo označována jako keramika jiříkovického typu (PERNIČKA 1970, 76; 1985, 81). Při výzkumu části laténského sídliště v poloze „Široká pole“ na katastru Šlapanic (id. 133)⁴ byly v r. 1959 pod vedením K. Ludikovského objeveny dva sídlištní objekty z doby římské – sídlištní jáma „kotlovitého“ tvaru a pec na výrobu keramiky (LUDIKOVSKÝ 1960a, 1960b; PEŠKAŘ 1988, 143–147).

⁴ Podle autora výzkumu K. Ludikovského (1960a, 67) náleží tato polykulturní lokalita v poloze „Široká pole“ do katastru Jiříkovic. Ve většině pozdějších publikací (PEŠKAŘ 1988, 143) figuruje tato lokalita pod názvem Šlapanice, do jehož katastru ve skutečnosti také spadá.

Mapa 2. Sídliště z doby římské na Brněnsku

Dosud největší část germánské osady z doby římské byla na Brněnsku prozkoumána v rámci polykulturního sídliště na katastru **Blučiny** (id. 12) v poloze „Spodní Kolberky“. Lokalita byla objevena při povrchovém sběru v r. 1957 laborantem tehdejšího AÚ ČSAV Brno J. Teplým, který kromě keramiky odtud získal bronzovou minci římského císaře Alexandra Severa (222–235 n. l.) (PEŠKAŘ 1960a, 86). Po podzimní hluboké orbě v r. 1959 se objevily zásypy celkem 142 objektů. Vzorkováním bylo zjištěno, že převážná většina z nich [E. Droberjar (1994a, 38) uvádí konkrétně 121 objektů] náleží do doby římské. Při následném zjišťovacím výzkumu vedeném I. Peškařem byla odkryta zahloubená spodní část chaty kúlové konstrukce a na jiném místě byla otevřena větší plocha v místě pluhem rozrušeného dalšího objektu (označeného č. 1), ze kterého bylo získáno bronzové vědro obsahující depot železných předmětů a množství zlomků keramiky (PEŠKAŘ 1960a, 58; DROBERJAR 1994a, 39). Objekt

obsahující depot železných předmětů, byl orbou natolik narušen, že nelze určit jeho původní tvar, rozměry a funkci. Podle E. Droberjara (1997, 181) by se mohlo jednat o torzo germánské chaty. Při povrchovém sběru v r. 1962 byl získán převážně keramický materiál (PEŠKAŘ 1963, 53). Druhý zjišťovací výzkum na této lokalitě proběhl v r. 1965. Vzhledem k tomu, že naleziště leží na mírném svahu se značným rozdílem v mocnosti ornice, nebylo zde vhodné použít plošného odkryvu, a proto byly plochy na obou stanovištích zkoumány 1 m širokými sondami, vedenými rovnoběžně ve dvou metrových odstupech. Na těchto dvou zkoumaných plochách se podařilo objevit 6 zahloubených chat kůlové konstrukce a jednu zásobní jámu z doby římské (PEŠKAŘ 1966, 50). Celkově se tedy v Blučině podařilo blíže prozkoumat 7 zahloubených staveb kůlové konstrukce a 2 další sídlištní objekty z doby římské – obj. č. 1 s depotem a dvojitá jáma osmičkovitého tvaru, označovaná jako objekt J (PEŠKAŘ 1960a, 1966, 51; DROBERJAR 1994a, 1997, 182, taf. 10:5). Tři z těchto zahloubených staveb (chaty I, III, VII) jsou opatřeny výklenkem a náleží tudíž k Droberjarovu typu B2 (DROBERJAR 1997, 22, Abb. 14:1, Taf. 6:1, 10:4). Chaty č. IV, V, VI mohou být přiřazeny k Droberjarovu typu B1, což jsou zahloubené chaty, jež sice výklenek postrádají, ale jinak jejich konstrukce dodržuje obvyklé rozmístění kůlů, po dvojicích v delších stranách a po jenom kůlu ve středu stran kratších (DROBERJAR 1997, 22, Taf. 10:1,2,3). Odlišné provedení stavby se objevilo pouze u chaty č. II, která měla místo obvyklých šesti pouze čtyři nosné kůly, umístěné v rozích (PEŠKAŘ 1966, 51; DROBERJAR 1994a, 38, obr. 18:1–2). Všechny chaty objevené na germánském sídlišti v Blučině dodržovaly přibližně stejnou orientaci delší středové osy ve směru JV-SZ (PEŠKAŘ 1966, 51). Rovněž všechny mísovité prohlubně vytvořené v podlaze poblíž středu delší stěny těchto jednoprostorových obydlí směřovaly zhruba na jih (PEŠKAŘ 1966, 51). Obytná plocha prozkoumaných chat se pohybovala mezi 5,7–17,4 m² (DROBERJAR 1994a, 38). Germánské sídliště v Blučině se nachází na mírném svahu skloněném SZ směrem k řece Litavě, vzdálené asi 300 m od okraje naleziště. V předběžných zprávách o výzkumu této lokality I. Peškař celkovou předpokládanou rozlohu germánské osady nezmiňuje, pouze v případě druhého zjišťovacího průzkumu v r. 1965 uvádí, že zkoumaná plocha, na které bylo nalezeno 6 chat z doby laténské a 6 zahloubených kůlových domů a jeden sídlištní objekt z doby římské, měla rozlohu asi 540 m² (PEŠKAŘ 1966, 50). Patrně jediný údaj týkající se rozlohy areálu této osady z doby římské najdeme u E. Droberjara (1988, 9), který zmiňuje plochu o velikosti 6 ha. Z naleziště pochází velmi bohatý sídlištní materiál, a to jak domácího, tak římsko-provinciálního původu⁵. Převážnou většinu nálezů tvoří keramika, ale objevily se výrobky z kosti a parohu (především zlomky kostěných jehel a jehlic), drobné kovové předměty a zbytky strusky. Sídliště v Blučině bylo osídleno minimálně ve dvou různých fázích, na rozmezí starší a mladší doby římské (ve stupních B2–C1) a v pozdní době římské (PEŠKAŘ 1966, 51; DROBERJAR 1994a, 38; 1997, 148).

5 Podrobný soupis části získaného materiálu (z 6 chat a některých dalších vybraných objektů) uvádí ve své monografii E. Droberjar (1997, 178–183).

V r. 1967 se podařilo v **Chrlících** (id. 45) zachránit části dvou silně narušených objektů z doby římské. Větší, zahloubený objekt byl natolik poškozen, že nebylo možné zjistit jeho půdorys (PERNIČKA 1968b, 124). Z objektu bylo získáno celkem 22 kusů tkalcovských závaží (z nichž polovina byla nápadně seřazena přibližně do řady) a asi 15 kulovitých dávek hrncářské hlíny (PERNIČKA 1968b, 124, tab. XXIII; 1968c). V těsném sousedství byla zjištěna destrukce hrncářské pece. Získaný inventář umožňuje dataci objektů do mladší fáze 2. pol. 2. století (PERNIČKA 1968b, 135; 1968c, 59; PEŠKAŘ 1988, 109). Tento nález byl R. M. Perničkou interpretován jako doklad hrncářské dílny, jejíž činnost byla náhle přerušena vnějším zásahem, snad v době markomanských válek (PERNIČKA 1968b, 136–137; 1968c, 59–60). Z katastru **Chrlíc** (id. 53) je uváděno ještě další germánské sídliště. V rámci polykulturní lokality zkoumané J. Čižmářovou mezi léty 1969–1971 bylo získáno i několik objektů datovaných do doby římské. Celkový počet, ani bližší charakteristika nalezených sídlištních struktur nebyla specifikována (ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 77).

Část dalšího germánského sídliště byla objevena na rozhraní katastrů **Rajhradu** (id. 108) a Rajhradic v souvislosti se záchranným archeologickým výzkumem rozsáhlého pohřebiště z doby hradištní (PEŠKAŘ 1973, 49). V r. 1972 se při skrývce narazilo na dva objekty z doby římské; zásyp zahloubené germánské chaty a část dalšího sídlištního objektu. Objevená chata měla přibližně lichoběžníkovitý půdorys se zaoblenými rohy, orientovaný delší osou přesně ve směru V-Z (PEŠKAŘ 1973, 49; 1974, 154; DROBERJAR 1997, Abb. 13:2). Do dna objektu bylo zahloubeno celkem 10 kúlových jamek a ani svým lichoběžníkovitým tvarem nepatří k nejtypičtějším půdorysům těchto staveb. Přesto můžeme i zde vysledovat základní šestiúhelníkové schéma rozmístění kúlů, které bylo pravděpodobně postupně doplňováno dalšími kúly. Podle I. Peškaře (1974, 154) bylo popsání počínání podmíněno, buď nutností oprav vyvracejících se hlavních podpěr, nebo konstrukčních úprav. V rámci tohoto zahloubeného kúlového objektu byla taktéž zjištěna mělká elipsovité prohlubeň v místě předpokládaného vstupu, směřující k jihu (PEŠKAŘ 1973, 49; 1974, 154). Z výplně objektu pochází zcela běžný sídlištní inventář: germánská a římsko-provinciální keramika, bronzová jehla s ouškem a dva hliněné přesleny (PEŠKAŘ 1973, 49; 1974, 154). Zajímavý je především druhý, silně poškozený, sídlištní objekt zjištěný asi 27 m SZ od popsané chaty. Tento torzovitě zachovaný objekt, ve kterém byly nalezeny kusy strusky, části dvou rozměrných nádob, množství uhlíků, drobné kusy mazanice a malý železný háček, považuje I. Peškař (1974, 156) za zbytek hutnického zařízení. Dosud posledním prozkoumaným objektem z doby římské uváděným z Rajhradu, je zahloubená chata kúlové konstrukce objevená v r. 1974. Tento objekt náleží k Droberjarovu typu B1 (DROBERJAR 1997, 22). Jediné, čím se tato chata odlišuje od všech dosud popisovaných objektů podobného charakteru, je přítomností ohniště, nalezeného uprostřed delší severní stěny stavby, přímo naproti mělké prohlubně, umístěné poblíž předpokládaného vchodu (PEŠKAŘ 1974, 39). Všechny tři sídlištní objekty prozkoumané v Rajhradě náležely germánské osadě datované do 2. poloviny 2. století n. l. (PEŠKAŘ 1973, 49; 1975 39; DROBERJAR 1997, 148).

Na katastru **Starého Lískovce** (id. 124) byla v roce 1976 při záchranném archeologickém výzkumu Muzea města Brna vedeném J. Čižmářovou objevena část germánské osady z mladší doby římské, reprezentovaná čtyřmi zahloubenými, jednoprostorovými stavbami kúlové konstrukce (obj. 10, 13, 44, 71) a minimálně 11 dalšími sídlištními objekty (ČIŽMÁŘOVÁ 1978; 1996). Všechny čtyři zahloubené objekty, všeobecně považované za doklady obydlí, náleží podle členění E. Droberjara (1997, 22) k typu B2, což odpovídá typu III/2 T. Kolníka (1998, 146–147) charakterizovaného šestiúhelníkovým rozmístěním nosných kúlů a vstupním výklenkem. Objekty ze Starého Lískovce se od většiny ostatních známých půdorysů těchto staveb nepatrně odlišují v tom, že mají pouze naznačený vstupní výklenek v podobě výraznějšího vyhnutí jedné z delších stran (VÍCHOVÁ 2003, obr. 2:1–4). Kromě objektu č. 10, jehož zachovalá plocha zaujímá 14 m², mají zbývající 3 chaty (obj. 13, 44, 71) téměř stejnou rozlohu 18,5–20 m². Ze získaného torza osady nelze stanovit, ani odhadnout rozlohu původního sídelního areálu v době římské. S jistou mírou opatrnosti je možné snad jen vyzorovat náznaky dodržování určitého systému v uspořádání půdorysů zachycených sídlištních struktur. Čtyři zahloubené objekty kúlové konstrukce z doby římské – chaty (obj. 10, 13, 44, 71) totiž tvoří poměrně pravidelnou horizontální řadu ve směru SZZ-JVV, která koresponduje s orientací delších stran těchto struktur. Užité, hospodářské, eventuelně výrobní objekty (zásobní a odpadní jámy, pec) se nacházejí v blízkém okolí chat. Taktéž ony se soustřeďují do určitých skupin a objevily se zejména JZ části zkoumané lokality směrem na JJZ od zahloubených chat č. 44 a 71, blíže k inundaci řeky Leskavy (VÍCHOVÁ 2003, obr. 1). Nastíněná situace týkající se popisovaného uspořádání části germánské osady ze Starého Lískovce se v mnohých aspektech shoduje s výsledky uváděnými z jiných lokalit širšího naddunajského barbarika. Obecně shrnul poznatky o struktuře germánských sídlišť T. Kolník (1962, 393), který uvádí, že nalezené objekty vytvářejí skupiny nebo řady a jejich jednotlivé uspořádání závisí na společensko-hospodářských poměrech a na konkrétních přírodních podmínkách. Snad nejvíce se půdorysná dispozice zachycená ve Starém Lískovci přibližovala zástavbě na germánském sídlišti, odkrytém při záchranném archeologickém výzkumu v blízkosti Vyškova v poloze „Žleby“. Na sídlišti u Vyškova autor výzkumu O. Šedo (1991, 24) vyzoroval, že zahloubené chaty jsou (podobně jako ve Starém Lískovci) uspořádány v dlouhém pásu v horní části sídelního areálu. V prostoru mezi chatami a místní inundací se nacházely zásobní jámy, výrobní a hospodářské objekty, menší pece a hliníky. Mezi chatami a v jejich blízkosti byly objeveny povrchové kúlové stavby, dále od nich, blíže k vrcholu návrší, byl vysunut objekt s množstvím železné strusky a keramické pece (ŠEDO 1991, 24; GEISLER – ŠEDO 1993). Tři posledně jmenované druhy sídlištních objektů se na prozkoumané části sídliště ve Starém Lískovci doložit nepodařilo. V prohlubni umístěné v blízkosti předpokládaného vstupu do chaty se celkem dvakrát (obj. 10, 13) vyskytl zajímavý nález – v prvním případě koňská lebka, ve druhém pak téměř celá nádoba. Vedle toho byly ve dvou chatách (obj. 13 a 44) zjištěny kostry psů v anatomickém uložení. Všechny výše popsané situace pravděpodobně souvisely s věrskými představami tehdejších

obyvatel (ČIŽMÁŘOVÁ 1978, 123; VÍCHOVÁ 2003, 289–290). Při výzkumu polykulturní lokality ve Starém Lískovci se podařilo získat poměrně bohatý sídlištní materiál datovatelný do mladší doby římské, konkrétně do stupňů C1b–C2. Převážnou většinu získaného materiálu tvořily běžné předměty domácí, germánské proveniencie jako keramika, přesleny, hliněná závaží, hřebeny, provrtaný kančí kel, zlomek rohovcového jádra, ale objevily se i výrobky římsko-provinciálního původu zastoupené keramikou pozdní skupiny rheinzaberské terry sigillaty, jemnou žluto-oranžovou a šedou keramikou.

Některé germánské osady, objevené a částečně prozkoumané v poměrně nedávné době [Drásov (id. 39), Chrlice (id. 53), Modřice (id. 80) a Těšany (id. 139)], jsou publikovány pouze předběžně. Při záchranném archeologickém průzkumu prováděném v r. 1993 na katastru **Drásova** (id. 39) v souvislosti s budováním trasy vodovodu, se na východním okraji germánského sídliště, známého z dřívějších sběrů, podařilo zjistit zahloubený sídlištní objekt, který byl autory výzkumu V. Růžičkou a P. Vitulou interpretován jako zásobnice z doby římské (ŠTROF – RŮŽIČKA 1997, 161). Při stavbě vodní nádrže na rozhraní katastrů Borkovan a **Těšan** (id. 139) byly v r. 1987 při záchranném archeologickém průzkumu objeveny 3 sídlištní objekty z doby římské a v následujících letech 1988–1989 pak dalších 8 komplexů (GEISLER – ŠTROF 1990; GEISLER – VITULA 1993). Z celkového počtu 11 sídlištních struktur zachycených a prozkoumaných na této lokalitě byly dosud blíže specifikovány pouze 3; zahloubená chata kúlové konstrukce a dvě sídlištní jámy označované jako zásobnice (GEISLER – ŠTROF 1990, 93).

V roce 1999 byl na katastru obce **Modřice** (id. 80) uskutečněn záchranný archeologický výzkum, při kterém byla objevena část germánské osady ze starší doby římské a příkop římského vojenského tábora. Kromě příkopu bylo prozkoumáno celkem 5 sídlištních objektů, části dvou mírně zahloubených chat s kúlovou konstrukcí, část pece a dvě sídlištní jámy (PROCHÁZKA 2000, 145).

Specifickou skupinu tvoří germánská sídliště zachycená leteckou prospekcí a následně ověřená povrchovým sběrem nebo vzorkováním narušených objektů. Leteckou prospekcí se M. Bálkovi v r. 1992 podařilo odhalit sídliště na katastru **Přísnotic** (id. 105). Autor objevu odtud uvádí celkem 10 sídlištních struktur (chat), datovaných prostřednictvím následného povrchového průzkumu lokality rámcově do doby římské (BÁLEK 1996, 103–104). Další sídlištní objekty byly zachyceny leteckou prospekcí koncem r. 1989 a počátkem r. 1990 na katastru **Kovalovic** (id. 62). Na této polykulturní lokalitě se podařilo geodeticky zaměřit a ověřovat celkem 34 narušených objektů, z nichž minimálně 9 náleží do doby římské (BÁLEK – ČIŽMÁŘ – ŠEDO 1993, 111).

Z chronologického hlediska se na Brněnsku podařilo doložit germánská sídliště ze starší, mladší a pozdní doby římské. Doklady kontinuálního osídlení jedné lokality ve starší i mladší době římské (konkrétně ze stupňů B2–C2) však dosud chybějí. Mnohá archeologicky zkoumaná sídliště byla osídlena ve dvou fázích, nejčastěji ve stupni B2–C1 a C3/D1 [např. Blučina (id. 12), Chrlice (id. 45), Šlapanice (id. 133), Tvarožná (id. 142)]. Vedle toho však existují i sídliště, na kterých je doloženo, buď osídlení ze starší doby římské, končící stupněm B2/C1

[Modřice (id. 80), Rajhradice (id. 108)] a nebo pouze z mladší doby římské [Jiříkovic (id. 55), Starý Lískovec (id. 124)]. Nastíněná situace může být do značné míry zkeslena stavem výzkumů, neboť zejména při menších odkryvech záchranného charakteru, které byly ve sledovaném regionu dosud dominantní, nemusí být zachyceny všechny fáze osídlení dané lokality. Za současného, značně torzovitého stavu poznání, se rýsuje asi následná situace. Většina germánských sídlišť na Brněnsku ze starší doby římské zaniká ve stupni B2–C1, kdy se osídlení přesunuje na místa nová, která jsou pak obývána v rámci mladší doby římské. Ke konci doby římské (C3/D1) se pak osídlení opět mění a buď se vrací na lokality již dříve osídlené ve starší době římské nebo jsou vyhledávána místa zcela nová, pro předchozí osídlení zcela netypická – výšinné polohy.

POHŘEBIŠTĚ A HROBY

Vedle nálezů sídlištního charakteru je na Brněnsku doloženo několik pohřebišť a ojedinělých hrobů z doby římské. Stav výzkumů těchto nekropolí je velmi podobný situaci zjištěné na území severní (KALÁBEK 1998, 61) a jihovýchodní Moravy (ZEMAN 2001, 87), kde je rovněž zachycena a archeologicky prozkoumána jen nepatrná část nekropolí z doby římské. Ze sledovaného regionu bývá uváděno více než 82 nálezových celků z 11 různých lokalit datovaných do doby římské (mapa 3), jež bývají klasifikovány jako hrobové. Torzovité pozůstatky pohřebišť z prvních čtyř století n. l. jsou na Brněnsku rozloženy relativně rovnoměrně po celé tehdejší sídelní oblasti. Pouze u 3 nekropolí – Měniná (id. 74), Rebešovic (id. 110) a Velatic (id. 148) – bylo možné určit přesné začlenění pohřebiště v rámci okolní krajiny a v souladu se zjištěním I. Peškaře (1978, 60) se zdá, že rovněž na Brněnsku byla pro založení pohřebiště vybírána vyvýšená místa (návrší a jejich svahy), sklánějící se k jihu (Měnin, Rebešovice) a k východu (Velatice).

Z Brněnska není znám jediný plán pohřebiště. Nekropole se obvykle projevují pouze nálezy několika hrobů; většina z nich byla ukládána ne příliš hluboko do země a tudíž docházelo k jejich postupnému ničení, především orbou. Takovýto osud postihl např. nekropole v Měnině (id. 74), Rebešovicích (id. 110), částečně ve Velaticích (id. 148) a pravděpodobně též v Drásově (id. 40) a Líšni (id. 67). Není tudíž možné říci vůbec nic o uspořádání hrobů, ani o původní rozloze a velikosti zdejších nekropolí v době římské.

K výraznějším pohřebišťům na Brněnsku patří Velatice (id. 148), kde bylo odkryto kolem 70 hrobů (PEŠKAŘ – LUDIKOVSKÝ 1978, 81). Větší počet hrobů byl pravděpodobně původně též v Rebešovicích (id. 110) a snad i v Měnině (id. 74), odkud se podařilo získat inventář, ale hrobové celky se díky silnému narušení nedochovaly. Ze sekundárně narušeného celku v Blučíně (id. 14) se taktéž podařilo získat pouze součást výbavy. V případě tohoto nálezu navíc není zcela jednoznačné, zda se vůbec jedná o hrobový celek, jelikož se nepodařilo najít pozůstatky pohřbeného jedince (HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ 1974, 12, 16).

Až na tři výjimky [Velatice (id. 148), Rebešovice (id. 110) a Blučinu (id. 14)] byly všechny hrobové nálezy na Brněnsku získány před druhou světovou válkou a kromě stručného popisu k nim v podstatě neexistuje podrobnější terénní dokumentace. Dokonce i nejrozsáhlejší a nejlépe prozkoumané pohřebiště ze sle-

dované oblasti ve Velaticích (id. 148) bylo dosud publikováno pouze předběžně v několika dílčích studiích (BENINGER – FREISING 1933, 21; POULÍK 1948/50, 23–24; PEŠKAŘ 1959, 42; TEJRAL 1970b, 169–170; PEŠKAŘ 1972, 52; TEJRAL 1975, 109). Z výše jmenovaných důvodů většinou chybějí údaje o podobě a rozměrech hrobových jam, o úpravě a rozmístění hrobů na pohřebišťích, o způsobu uložení pozůstatků po kremaci a rozložení jednotlivých předmětů v urně, eventuelně v hrobě (pod urnou, vedle ní atd).

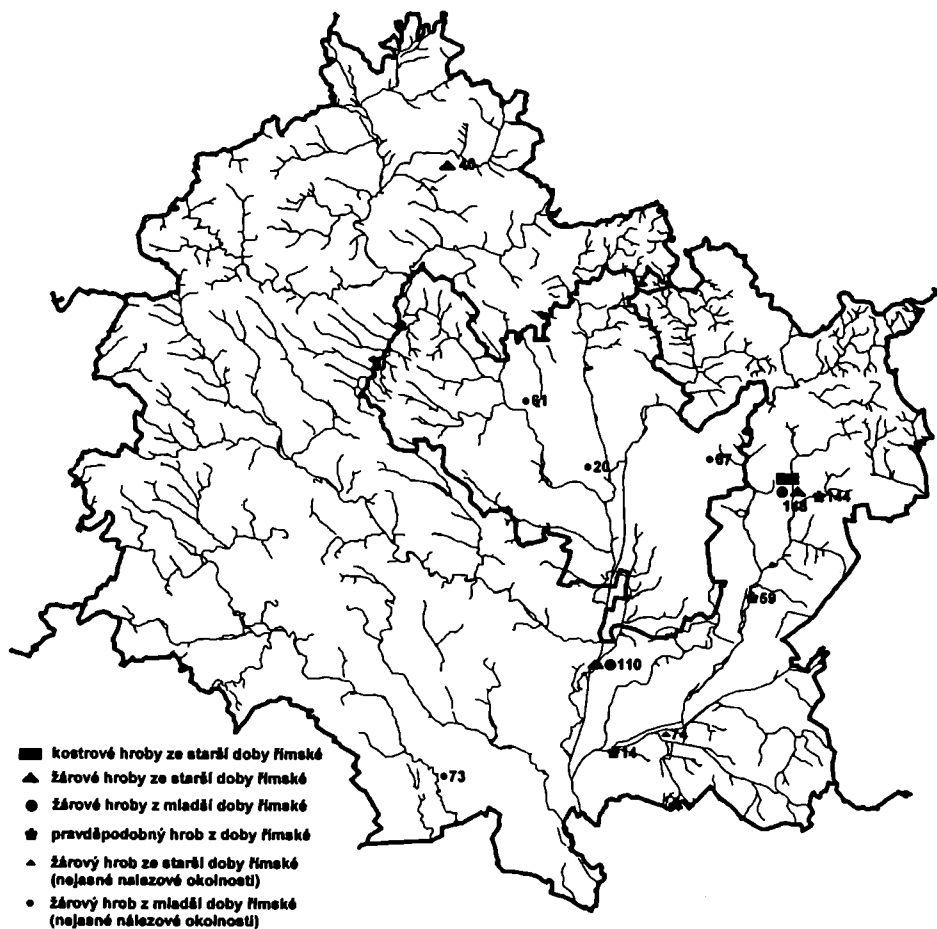
Ve vymezené oblasti jsou doloženy jak žárové, tak kostrové hroby, z nichž prvně jmenovaná skupina výrazně převažuje. V případě žárových hrobů se většinou jedná o **urnové pohřby**, kdy byly spálené lidské pozůstatky umístěny spolu s milodary do keramické nádoby – popelnice, která byla následně uložena do země. Jako urny byly nejčastěji používány hlubší mísy, eventuelně teriny a to buď esovitě [Velatice (id. 148), Rebešovice (id.110) – urna ze sběru J. Krále] či dvojkónické profilace [Velatice (id. 148)], dále terinovitě vázy [Rebešovice (id.110) – hrob z r. 1956] a hrubší hrncovité tvary [hrob z Brna-Komína (id. 61)]. V jediném případě byly ve sledované oblasti do hrobu kromě schránky určené pro uložení kremace přidány další keramické nádoby. Za doklad tohoto zvyku bývá považován žárový hrob z Kobylnic (id. 59), odkud měly být údajně získány celkem 3 nádoby; mísa na nožce užitá jako schránka na spálené kosterní pozůstatky, širší hrnek a šálek (BENINGER – FREISING 1933, 20). V žárových popelnicových hrobech datovaných do starší doby římské se ve sledovaném regionu nejčastěji setkáváme se sponami, jehlicemi, zlomky bronzových nádob, noži, nůžkami, hroty kopí či oštěpů a nejrozličnějšími slitky kovových, výjimečně i skleněných artefaktů, přetavených při kremaci na pohřební hranici. V dochovaných mladofímských žárových hrobech byl zjištěn pouze hřeben a hrudka pryskyřice. Ze sledované oblasti byly zveřejněny pouze tři doklady přítomnosti pryskyřice v hrobě. První z nich pocházejí z výplně urny získané z lokality Brno – Komín (id. 61) (PERNÍČKA 1968a, 206), druhá z hrobu č. 4 objeveného ve Velaticích (id. 148) (DROBERJAR – PEŠKA 1994, 301, obr. 2:4) a třetí z hrobu č. 9 rovněž z Velatic (id. 148) (LEHEČKOVÁ 1967, II 139). Rozbor pryskyřičné hmoty nebyl učiněn ani v jednom případě. Z výsledků analýz této hmoty uskutečněných na jiných lokalitách v blízkém okolí jsme informováni, že hrudky pryskyřice nejčastěji pocházejí z domácích listnatých stromů, hlavně bříz (PEŠKAŘ – LUDIKOVSKÝ 1978, 74). V případě rozsáhlé nekropole v Kostelci na Hané, kde byly hrudky této hmoty objeveny ve více než 58 hrobových celcích, J. Zeman (1961, 271) uvádí, že se jedná o směs březové pryskyřice a vosku (pravděpodobně včelího). Tato látka rostlinného původu vydávající při hoření příjemnou vůni patrně hrála roli v tehdejší pohřebním ritu. V souvislosti s pálením této vonné substance při pohřebních obřadech se obvykle předpokládá její ochranná a očištná funkce (ZEMAN 1961, 270; KOLNÍK 1971, 510). Vyskytly se i jiné názory na vysvětlení její přítomnosti v hrobovém inventáři. Například ta skutečnost, že v některých případech se na smolných hrudkách vyskytují otisky zubů, by mohla svědčit pro symbolické uzavírání úst mrtvého. Otisky látky, jež se na této hmotě rovněž někdy objevují, by spíš naznačovaly, že byla zabalena do textilu, a pak mohla být např. nošena ve váčku na krku jako amulet (PEŠKAŘ – LUDIKOVSKÝ 1978, 73–75). Na

mnohých předmětech, především součástech oděvu a osobní výbavy zemřelého, uložených v žárových hrobech jsou evidentní stopy ohně, které jsou důkazem jejich přítomnosti na pohřební hranici v blízkosti zemřelého. Existují však artefakty – jako např. hřeben objevený v urnovém hrobě z Brna-Komína (id. 61), které sledy žáru nenesou (PERNIČKA 1968a, 206). Tyto předměty byly buď do urny vloženy až po kremaci nebo se v průběhu spalování dostaly mimo dosah ohně. Některé předměty vyrobené z bronzu nebo železa jsou záměrně deformované, polámané či rozbité. Ukázkovým příkladem jsou artefakty z Rebešovic (id. 110). Názory na příčinu tohoto jevu se různí a kolísají od záměrné „rituální“ deformace až po účelové uzpůsobení tvaru předměty prostorám pohřební nádoby.

Méně četné jsou **jámové žárové hroby**, kde zbytky z pohřební hranice spolu s přidanými předměty bývají položeny na dno vyhloubené jamky. Ve sledované oblasti byly jámové žárové hroby prozatím zaznamenány pouze na pohřebišti ve Velaticích (id. 148). O podobě, ani o výbavě jámových hrobů z Velatic dosud nebyly uvedeny žádné další informace (PEŠKAŘ 1978, 61), a proto jejich vyhodnocení není možné.

Kostrový ritus ve srovnání s žárovým pohřbíváním se u obyvatelstva sídlícího na území dnešní Moravy v prvních čtyřech stoletích po přelomu letopočtu objevuje víceméně sporadicky. Kostrové hroby se v oblasti středoevropského barbarika vyskytují ve dvou formách, buď jako ojedinělé pohřby vyznačující se většinou nápadně bohatým inventářem nebo v menších skupinkách jako součást rozsáhlejších žárových pohřebišť (KOLNÍK 1971, 510; PEŠKAŘ 1978, 61; TEJRAL 1993, 430). Z širší oblasti Moravy pochází větší počet nespálených lidských kosterních pozůstatků např. z pohřebiště v Mikulově (PEŠKAŘ 1978, 61), kde bylo tímto způsobem pohřbeno 17 jedinců (TEJRAL 1993, 430). Kostrově byli pohřbeni též zemřelí pochovaní v „královské“ hrobce u Mušova (PEŠKA 1991, 35; STLOUKAL 2002, 495–496). Ve sledované oblasti jsou pohřby nespálených těl reprezentovány dvěma hroby datovanými do starší doby římské z Velatic (id. 148) (POULÍK 1948/50, 23, obr. 6) a snad i kostrovým hrobem objeveným při stavbě domu v Brně na Masarykově ulici (id. 20), jehož inventář spadá do pozdní doby římské, eventuelně na počátek doby stěhování národů (BENINGER – FREISING 1933, 23). Podobně jako v Mikulově byly na pohřebišti ve Velaticích (id. 148) kostrové hroby ukládány současně s žárovými pohřby v jejich těsné blízkosti (PEŠKAŘ 1978, 61). První z velatických kostrových hrobů byl objeven J. Poulíkem v r. 1937 a byl orientován ve směru S-J. Pohřbený ležel v hloubce 250 cm v poloze na znak s pažemi podél těla, u levé ruky zemřelého jedince byla nalezena kostěná jehlice v dřevěném pouzdře a vedle ní bronzový nůž s celokovovou rukojetí (TEJRAL 1970b, 170, obr. 8:7–8). Druhý hrob označený číslem 17 byl získán v r. 1943 při výzkumu Ústavu pro prehistorii a protohistorii v Brně. Zemřelý byl taktéž pochován v poloze na zádech. K inventáři v pořadí druhého velatického hrobu č. 17 patřila mísovitá nádoba, podkovovitá přezka, bronzová silně profilovaná spona (typu Almgren 68), kostěná jehla a různé zlomky bronzových kování (POULÍK 1948–1950, 23, obr. 70:a-p; TEJRAL 1970b, 170; PEŠKAŘ 1972, 52, Taf. 9:6). O kostrovém hrobu objeveném při stavbě domu v Brně – Masarykově ulici (id. 20) nejsou známy nálezové

okolnosti. Z narušeného hrobu měl být údajně získán zlomek bronzové spony, přezka a drobné fragmenty dalších bronzových předmětů (BENINGER – FREISING 1933, 23; ZEMAN 1961, 190, obr. 87:b; PEŠKAŘ 1972, 8, Taf. 36:3).

Mapa 3. Pohřebiště a hroby z doby římské na Brněnsku

Ani u jednoho z kostrových pohřbů nalezených na Brněnsku nebyl vypracován antropologický posudek, taktéž o umístění velatických hrobů v rámci areálu žárového pohřebiště nejsou známy žádné podrobnosti. Antropologický rozbor kosterního materiálu získaného ze žárových hrobů z oblasti Brněnska byl publikován pouze v jediném případě. Jedná se o žárový pohřeb v neúplné keramické nádobě z Brna – Komína (id. 61) uložený ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně, bez udání bližšího místa nálezů a okolností s tím spojených. Podle určení A. Lorencové byly do urny uloženy dobře přepálené zlomky všech částí kostry dospělého jedince věkové kategorie maturus (40–60 let), pravděpodobně ženy (PERNIČKA 1968a, 205–206).

Vedle žárových a kostrových pohřbů jsou u germánského obyvatelstva ojediněle zmiňovány též kenotafické hroby. Jedná se o jakési symbolické pohřby, které sice neobsahují žádné pozůstatky lidské kostry ani zbytky kremace, ale celkově svým charakterem a především inventářem připomínají památky funerálního rázu. Za jediný doklad kenotafického hrobu (a to ještě s otazníkem) bychom mohli pokládat náhodný nález bronzové pánve a tří keramických nádob z Blučiny (id. 14) učiněný r. 1972 při rozšiřování jednoho ze zdejších sklepů (HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ 1974, obr. 8:1, 9:2,3). Podle nálezové zprávy konzervátora ústavu Anthropos při Moravském zemském muzeu v Brně Stanislava Šillera, který byl stavebníkem posléze přivolán, se v místě nálezu nevyskytovaly žádné stopy žárového nebo kostrového pohřbu. Až na malý neforemný esovitě profilovaný hrnek zdobený šikmými zářezy připomínají zbývající vyzvednuté předměty svým charakterem spíše inventář hrobový, než sídlištní (HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ 1974, 14–15). Na keramice nejsou žádné stopy žehu, což by naznačovalo buď na kostrový nebo kenotafický hrob. Ale ani tento předpoklad nemusí být správný, jelikož podle V. Hochmanové-Vávrové (1974, 16) jedna ze získaných nádob (terinovitá váza) zase spíše připomíná urnu – nádobu zcela netypickou pro kostrový pohřeb. Nález z Blučiny tudíž není vůbec jednoznačný a jeho zařazení do skupiny kenotafických hrobů je pouze jednou z možností jeho interpretace.

Ze sledované oblasti dosud chybí výjimečně bohatě kostrové hroby vybavené množstvím honosných předmětů cizí, ale i domácí provenience, považované za pohřby elity tehdejší společnosti, které bývají nejčastěji označovány jako „knížecí“ nebo „královské“ a vyskytují se na širokém území evropského barbarika (KOLNÍK 1970, 510; PEŠKAŘ 1978, 61; TEJRAL 1991, 48; 1993, 430). I přesto můžeme v rámci získaných hrobových celků vyčlenit několik relativně „bohatších“ hrobů. Velmi bohatě vybaven byl především žárový urnový hrob č. 6 na pohřebišti ve Velaticích. Kde kromě střepů z popelnice byly nalezeny celkem 3 spony (z toho dokonce jedna stříbrná), zlomky bronzové pánve, cedníku a snad i naběračky typu Eggers 160, fragment soudkovitého vědra s obloukovitým držadlem, slitky žebrované misky z mramorovaného skla, souprava norického pásového kování, nákončí pásu, bronzový prsten, zlomky železné jehlice, železné nůžky, 2 nože, bronzová jehlice, závěsný kroužek kování rohu na pití (TEJRAL 1970b, 170, obr. 11:1–21). Z rozrušených žárových hrobů v Rebešovicích (id. 110) a z hrobu č. 4 ve Velaticích (id. 148) pocházejí zbraně (konkrétně hroty kopí), jež naznačují přítomnost germánské vojenské složky (DROBERJAR – PEŠKA 1994, 300–301). Z prostředí pohřebišť objevených na Brněnsku dosud postrádáme doklady obdélníkových prostor ohraničených žlábkem, které jsou známy z některých okolních oblastí širšího středoevropského barbarika a bývají nejčastěji dávány do souvislosti s kultem mrtvých (MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ 1977, 246). Na území Moravy byla takováto struktura objevena v rámci starořímského pohřebiště v Pohořelicích (okr. Břeclav) (ČÍŽMÁŘ 1997, 168) a v Čechách na nekropoli v Třebusicích (MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ 1977).

V oblasti Brněnska se vyskytují hrobové celky datované do starší i mladší doby římské. Díky výjimečné nekropoli ve Velaticích, kde hrobové nálezy svým

chronologickým zařazením pokryjí období téměř čtyř století, jsou hrobové celky z časového hlediska zastoupeny relativně rovnoměrně. Do starší doby římské můžeme datovat hroby ze 3 lokalit (id. 40, 74, 14). Hrobové nálezy z mladší, eventuelně pozdní doby římské, pocházejí ze 4 nalezišť (id. 73, 20, 61, 67), na dvou pohřebištích (id. 110, 148) se vyskytují hroby z obou časových úseků a dva hrobové celky (id. 59, 144) bližší časové zařazení zcela postrádají.

K nejstarším hrobům na sledovaném území datovaným do stupně B1 náleží žárový hrob z Drásova (id. 40), žárové pohřby č. 1/1943, 2/1943, 4/1943, kostrový hrob č. 17/1943 z nekropole ve Velaticích (id. 148) a některé nálezy z rozrušených hrobů v Měnině (id. 74). Za vůbec nejstarší bývají považovány výbavy hrobu č. 4/1943 z Velatic a hrobu z Drásova, jež bývají kladeny do fáze B1b kolem poloviny 1. století n. l. (TEJRAL 1967, 100–102; 1974, 77; DROBERJAR 1995, 21). V žárovém hrobě č. 4 ve Velaticích byly nalezeny zbytky starobyle tvarované dvojkónické urny, nůžky, nůž, hrot kopí a hrudka pryskyřice (DROBERJAR – PEŠKA 1994, 273, 301). Z žárového pohřbu z Drásova, který měl původně obsahovat bronzovou nádobu a dva železné nože, se ve sbírkách MZM v Brně zachovaly zlomky bronzové pánve s kruhovitým otvorem v rukojeti umožňující časnou dataci tohoto hrobu (BENINGER – FREISING 1933, 40; TEJRAL 1967, 102; 1970b, 167, obr. 8:2–6, 21:7–10). Ostatní výše zmiňované hrobové soubory z Velatic bývají datovány až do 2. pol. 1. století n. l. (stupeň B1c). Pro tento časový horizont je na moravských pohřebištích charakteristickým nálezem silně profilovaná spona typu Almgren 68 (DROBERJAR 1995, 21). Dva úplné exempláře a jeden fragment spon tohoto typu pochází z Velatic (id. 148); z popelnicového hrobu č. 1/1943, kostrového hrobu č. 17/1943 a z rozrušených hrobů (TEJRAL 1968, 503–504; 1977, 323–324; PEŠKAŘ 1972, 51–52, Tf. 9:4–6). Velatický žárový pohřeb č. 2/1943 uložený v mísovité popelnici trojdílné stavby náleží podle J. Tejrala rovněž ještě do 1. století n. l. (TEJRAL 1970b, 170). Na sklonek 1. a počátek 2. stol. n. l., do doby pozdně flaviovské až hadriánovské, se svým inventářem řadí bohatý hrob č. 6/1943 z Velatic a nález obličejové ataše bronzového vědra pocházející z rozrušených hrobů z Měnina (TEJRAL 1967, 88, obr. 2:2; 1968, 505; 1970b, 161; 1974, 79–80; 1977, 325, 330).

Do starořímského stupně B2 bývá zařazen obsah některých hrobů na pohřebišti ve Velaticích (id. 148), v Rebešovicích (id. 110) a inventář z Blučiny (id. 14). Do 2. století n. l. bývá datována též terinovitá urna pocházející pravděpodobně z rozrušených hrobů v Měnině (id. 74) (TEJRAL 1971, 56, obr. 16:5). V tomto časovém horizontu se v hrobech vyskytují soudkovitá vědra (Rebešovice, Velatice hr. 2/1923 a nálezy z rozrušených hrobů), soupravy naběraček a cedníků (Velatice hr. 2/1923 a nálezy z rozrušených žárových hrobů), nože (Velatice hr. 1/1923, hr. 2/1923, Rebešovice), nůžky (Velatice hr. 2/1923, Rebešovice) a různé typy spon. Ojedinelý nález představuje provinciální vojenská spona objevená v žárovém hrobě č. 2/1923 ve Velaticích (id. 148) a bronzová pánev z Blučiny (id. 14). Germánské spony jsou zastoupeny dvěma železnými exempláři s širokou válcovitou hlavicí a železnou sponou s esovitě prohnutým páskovým lučtkem (PEŠKAŘ 1972, 51, Tf. 16:3–4, 15:4). Všechny tři spony pocházející z hrobu č. 1/1923 z Velatic bývají vesměs datovány na sklonek stupně B2, eventuelně na počátek C1

(TEJRAL 1971, 37). Všechny tři jmenované spony a především nákončí opasku s kruhovitým zakončením nalezené ve stejném hrobě jsou dokladem pronikání vlivu przeworské kultury směrem k jihu (TEJRAL 1971, 72–73, obr. 8).

Všechny hroby datované do mladší a pozdní doby římské na Brněnsku postrádají popis okolností jejich nálezů. Větší počet hrobů byl objeven ještě před druhou světovou válkou v r. 1936 A. Dvořáčkem ve Velaticích (id. 148). Na ploše 8 × 10 m bylo tehdy prokopáno několik popelnicových pohřbů bez dalšího inventáře, z nichž se ve sbírkách MZM v Brně zachovalo 13 mísovitých uren (TEJRAL 1975, 109, Abb. 14–15). Velatické hroby z mladší a pozdní doby římské jsou počítány k jihomoravské skupině žárových hrobů označovaných J. Tejralem přímo jako typ Šaratice – Velatice (TEJRAL 1975, 82). Do této skupiny jsou zařazovány i některé další hroby z pohřebišť nacházejících se v bezprostřední blízkosti vymezeného regionu, konkrétně mám na mysli pohřebiště v Šaraticích (okr. Vyškov), Velkých Hostěrádkách (okr. Břeclav) a Šitbořicích (okr. Břeclav) (TEJRAL 1975, 108–110). Na těchto lokalitách můžeme najít nejen analogie keramických tvarů uren, ale vzhledem k tomu, že většina z nich byla zkoumána o něco později než Velatice, existuje k těmto výzkumům terénní dokumentace a můžeme si tudíž učinit lepší představu o pohřebním ritu, úpravě a výbavě hrobů. Na rozdíl od Velatic (id. 148) byla většina těchto pohřebišť již souhrnně publikována; Šaratice (TRŇÁČKOVÁ 1960), Velké Hostěrádky (PEŠKAŘ – LUDIKOVSKÝ 1978), Šitbořice (DROBERJAR – KAZDOVÁ 1993). Kromě těchto narušených hrobů z Velatic (id. 148) je z pravěkých sbírek MZM znám ještě jiný urnový pohřeb datovaný do mladší doby římské, který byl získán za blíže neznámých okolností z Brna – Komína (id. 61). Pozůstatky kremace jsou uloženy v neúplné popelnici spolu se zlomky jednostranného třívrstevného hřebene a hrudkou pryskyřice. Tento hrobový celek byl na základě dochovaného inventáře datován do 2. pol. 3. století (PERNIČKA 1968a, 207, obr. 6–7). Na samotný sklonek doby římské bývá datován kostrový hrob objevený před druhou světovou válkou při přestavbě domu v Brně – Masarykově ulici (id. 20). Ze získaného inventáře se do dnešních dnů zachoval pouze fragment bronzové spony. Jedná se o derivát jednodílné spony s podvázanou nožkou, konkrétně s pravouhlou nožkou, která má velmi široké období výskytu a bývá nejčastěji datována na sklonek 3. a do 4. století (ZEMAN 1961, 189; PEŠKAŘ 1972, 124–125, Taf. 36:3), eventuelně až na počátek 5. století (TEJRAL 1982, 85).

Ostatní hrobové nálezy z Brněnska jsou velmi nejasné, většinou jsou známy pouze na základě starých, kusých zpráv a jejich chronologické začlenění je tudíž velmi obtížné. Typickým příkladem je nález z cihelny v Tvarožně (id. 144), kde měla být údajně zachráněna keramická nádoba pocházející snad původně z žárového hrobu (ČIŽMÁŘ 1989, 162). Z katastru Kobylnic (id. 59) jsou uváděny dokonce 3 různé keramické tvary získané z žárového hrobu (BENINGER – FREISING 1933, 20). Do doby kolem r. 200 n. l. bývají kladeny hrobové nálezy z Líšně (id. 67), jež jsou známy pouze ze starší literatury (BENINGER – FREISING 1933, 20; PERNIČKA 1965, 157). Zdobená keramická nádoba z Medlova (id. 73) uložená ve sbírkách Jihomoravského muzea ve Znojmě svým charakterem výrazně připomíná funerální tvary objevující se kolem pol. 3. století

n. l. a na základě toho se předpokládá, že pochází z rozrušeného žárového hrobu (TEJRAL 1971, 74).

Hrobové nálezy na Brněnsku jsou natolik torzovité, že jakékoliv shrnutí a hodnocení se pohybuje spíše v oblasti hypotéz. Z tohoto území v podstatě chybí podrobně dokumentovaný archeologický výzkum a jakékoliv závěry jsou silně ovlivněny stavem výzkumů. Ve sledované oblasti máme doloženy jak pohřebiště, tak ojedinělé pohřby. Hroby náležící do starší doby římské se v ničem výrazně neliší od ostatních hrobových celků vyskytujících se v širší oblasti naddunajského barbarika. Podobně jako v okolních oblastech, například na JV Moravě (ZEMAN 1999, 69) nebo JZ Slovensku (KOLNÍK 1961, 243–244; 1971, 510), je na Brněnsku pozorovatelný značný rozdíl mezi hrobovým inventářem ze starší a mladší doby římské. Konkrétně se jedná o značný pokles výskytu předmětů v žárových hrobech, eventuelně jejich úplný nedostatek, způsobený pravděpodobně změnou v náboženských představách (KOLNÍK 1961, 244). To je případ mladořímských narušených hrobů z pohřebiště ve Velaticích (id. 148) a nedaleké nekropole v Šaraticích (okr. Vyškov), která s velatickou úzce souvisí. V případě hrobů z Velatic (id. 148) není uváděn žádný inventář pouze urny a v Šaraticích (okr. Vyškov) se zachoval velmi skromný počet nálezů datovatelných do pozdní fáze mladořímského období, tedy do 4. století (TEJRAL 1975, 94–95).

Doklady kontaktů mezi obyvateli barbarika a římské říše. Projevy působení římsko-provinciální kultury na Brněnsku v 1.-4. století n. l.

Za archeologický doklad bezprostřední přítomnosti Římanů ve sledované oblasti Brněnska můžeme považovat nález hrotitého příkopu římského vojenského tábora, který byl zjištěn v r. 1999 při záchranném archeologickém výzkumu společnosti Archaia o. s. na katastru obce Modřic (id. 80). Příkop s dispozicí typickou pro dočasné římské vojenské objekty, označované nejčastěji jako pochodové nebo polní tábory, byl zachycen v rámci areálu germánské osady z 2. pol. 2. století a svým průběhem narušoval chatu č. 532. Byl orientován směrem SZ-JV, měl hloubku 1,6–1,8 m, maximální šířku kolem 2,5 m a z jeho výplně bylo získáno kování předběžně interpretované jako součást římského štítu (PROCHÁZKA 2000, 145). Podobná situace, kdy římský tábor byl v superpozici s germánskými sídlištními objekty byla zachycena i na jiných lokalitách v širším okolí např. v Charvátské Nové Vsi, v Mušově „Na pískách“ a snad i v Kosticích (TEJRAL 1999a, 128) a nejnověji v Olomouci-Neředíně, kde však do výplně hrotitého příkopu, který byl starší, patrně z doby markomanských válek, byly zapuštěny objekty z mladší a pozdní doby římské (PEŠKA – ŠRÁMEK 2002, 240). V případě Modřic se jedná o významný, po Olomouci-Neředíně, druhý nejseverněji umístěný římský vojenský objekt, který byl předběžně datován do období markomanských válek. V odborné literatuře je nálezům krátkodobých táborů věnována značná pozornost (FRIESINGER 1985; BÁLEK – DROBERJAR – ŠEDO 1994; HANZELYOVÁ – KUZMA – RAJTÁR 1996a, 1996b; KOVÁRNÍK 1996, 1997a, 1997b, 1998; BÁLEK – ŠEDO 1998; TEJRAL 1998, 1999a; ŠEDO 2000b). Celkově se z území středodunajského barbarika podařilo zaregistrovat kolem 30 různých struktur, jež

bývají spojovány s krátkodobými tábory římské armády (TEJRAL 1999a, 115, Abb. 25). Na rozdíl od oblastí více přiléhajících k dunajskému limitu, se ve vymezeném regionu prozatím nepodařilo odhalit pozůstatky římské vojenské nebo civilní zástavby, jež máme doloženy např. ze sousedního Břeclavska (Mušov), JZ Slovenska (Bratislava-Devín, Bratislava-Dúbravka, Cífer-Pác, Milanovce, Stupava) nebo Dolního Rakouska (Oberleiserberg, Niederleis, Stillfried).

O vzájemných kontaktech mezi obyvateli barbarika a římské říše svědčí rovněž nálezy předmětů římsko-provinciálního původu. Tyto artefakty se do oblasti tehdejší svobodné Germánie mohly dostat nejrůznějšími cestami – obchodem, jako dary, válečná kořist eventuelně jako věno či součást majetku nově příchozího jedince. Na základě současného stavu výzkumu se jeví, že nejpočetnějšími římsko-provinciálními výrobky nacházenými na lokalitách vymezené oblasti jsou keramika, mince a kovové nádoby. Ostatní zboží, jako jsou předměty ze skla, spony nebo zbraně, se objevuje spíše ojediněle. Spony a zbraně (na rozdíl od kovových nádob, skla a mincí) byly vyráběny i v samotném barbariku, a jak se zdá z poměru zastoupení jednotlivých nálezů, byla dávana přednost spíše produktům domácích šperkařských a kovářských dílen. Na základě dochovaných nálezů římsko-provinciálního zboží, které můžeme chronologicky blíže zařadit, jsou pozorovatelné 3 výraznější kumulace výskytu těchto výrobků; na konci 1. a počátku 2. stol., ve 2. pol. 2. a v 1. pol. 3. stol. a ve 4. stol. a na počátku 5. století.

Nálezy římsko-provinciální keramiky patří k nejpočetnější složce předmětů cizího původu objevujících se v germánském prostředí a nejinak tomu je i v případě sledovaného regionu. Zastoupení jednotlivých skupin této keramiky⁶ s udáním minimálního počtu získaných exemplářů, nalezišť a doložených tvarů je uvedeno v tabulce 4. Většina výrobků římsko-provinciální keramiky na Brněnsku bývá datována do 2. pol. 2. stol. a 1. pol. 3. stol., druhá výraznější „vlna“ přílivu keramického zboží se objevuje na sklonku doby římské a počátku doby stěhování národů.

Druh keramického zboží	Minim. počet zlomků	%	Minim. počet nalezišť	%	Zastoupené tvary
Terra sigillata	53	7,2	12	14,3	misy typu Drag. 29, 37, 49
Flaetská keramika	2	0,3	2	2,4	miniaturní nádobka, pohár
Mramorovaná keramika	8	1,1	3	3,6	džbán, prstencová miska
Malovaná keramika	96	13,1	11	13,1	džbán, hrnec, mortarium
Glazovaná keramika	29	4	4	4,7	džbán, mísa na nožce, mortarium
Kolkovaná keramika	3	0,4	1	1,2	mísa typu Drag. 37, mísa
Terra nigra (imitace)	–	–	–	–	–
Jemná žluto-oranžová ker.	400	54,7	18	21,4	džbán, hrnec, prstencová mísa
Jemná šedá keramika	105	14,4	25	29,8	džbán, hrnec, pohár, mísa, talíř, prstenc. mísa
Drsná šedá keramika	33	4,5	6	7,1	hrnec, miska, zásobnice
Drsná žluto-oranžová ker.	2	0,3	2	2,4	pohár
Kahany	–	–	–	–	–
Terakoty	–	–	–	–	–
Celkem	731	100%	84	100%	

Tab. 4. Zastoupení jednotlivých skupin římsko-provinciální keramiky na Brněnsku.

⁶ Při stanovování jednotlivých skupin římsko-provinciální keramiky bylo použito třídění podle návrhu E. Droberjara (1989, 22-23).

Terra sigillata patří ke skupině nálezů římsko-provinciálního původu, jež vesměs umožňují přesnější dataci (tab. 5). Prozatím poslední monografické zpracování nálezů terry sigillaty z území celé Moravy pochází od E. Droberjara (1991). Z celkového počtu 411 zlomků objevených do r. 1990 na 65 moravských lokalitách přísluší sledovanému území celkem 53 fragmentů sigillaty z 12 různých nalezišť (DROBERJAR 1991, 24). Nejčastěji vyskytující se tvarem terry sigillaty na Brněnsku je reliéfně zdobená mísa typu Drag. 37. Tento oblíbený tvar se objevuje téměř na každé lépe prozkoumané lokalitě. Z ostatních, již méně častých forem, se zachovaly fragmenty misky typu Drag. 49 ze sídliště ve Starém Lískovci a mísy Drag. 29 z Brna – Chrlíc (DROBERJAR 1991, 26). Většina terry sigillaty objevené na Brněnsku pochází z dílen v Rheinabern (přibližně 59 % určitelných nálezů), za ní následuje westerndorfská produkce, středogallské výrobky dílen v Lezoux a jihogallské z dílen v La Grafensénque (tab. 5).

Centrum výroby TS	Počet zlomků (ks)	Počet zlomků (%)	Počet lokalit
LA GRAFENSENQUE	2	11,8	1
LEZOUX	2	11,8	2
TRIER	–	–	–
RHEINZABERN	10	58,8	6
WESTERNDORF	3	17,6	3
PFÄFFENHOFEN	–	–	–
Celkově	17	100	

Tab. 5. Zastoupení jednotlivých výrobních center terry sigillaty na Brněnsku na základě soupisu a určení E. Droberjara (1991, 9–23).

K nejzajímavějším nesporně patří nálezy dvou fragmentů jihogallské terry sigillaty z výrobního centra v La Grafensénque, učiněný na germánském sídlišti v Brně – Chrlčích (id. 46) (PERNIČKA 1966, 88, obr. XX:9,10; 1968b, 117–118). Podle E. Droberjara (1995, 25, obr. 7: 5,6; 1997, 139, obr. 60:5,6) jsou oba fragmenty nádoby výrobkem dílny mistra PRIMA, s výzdobou typu Schallmayer O 110 a spadají tudíž do období vlády císařů Claudia či Neronu. Tento druh terry sigillaty náleží celkově v širší oblasti středodunajského barbarika k velmi vzácným a za jedinou analogii z Moravy, datovanou do doby nepatrně mladší (Nero-Vespasian), je považován fragment zdobené výdutě z Komořan (DROBERJAR 1995, 25; 1997, 139). Na Brněnsku navíc nálezy jihogallské terry sigillaty z Chrlíc představuje doklad nejranější fáze kontaktů mezi místními obyvateli a římsko-provinciálním prostředím v 1. století n. l..

Středogallská terra sigillata z dílny v Lezoux je na Brněnsku zastoupena pouze sporadicky. Konkrétně pouze dvěma zlomky; fragmentem reliéfně zdobené výdutě misky typu Drag. 37 vyrobené v dílně mistra JANUARIA II., jehož činnost spadá do let 150–180 n. l., z Bedřichovic (id. 1) a zlomkem misky téhož typu z bývalé Kelblovy cihelny v Syrovicích (id. 127), kde není dílnský mistr blíže specifikován (DROBERJAR 1991, 9, 18–19, 28, obr. 2:1).

Většina zlomků rheinzabernské terry sigillaty pochází z období těsně po markomanských válkách a hlavně z doby následující (severovské období), kdy především za vlády Septimia Severa dochází ke konsolidaci hospodářských a společenských poměrů v podunajských provinciích, ke zlepšení vztahů mezi římskou říší a obyvatelstvem usazeným nad středním Dunajem. V té době došlo k obnově obchodního centra v Carnuntu (OLIVA 1959, 269; DROBERJAR 1989, 56; 1991, 38). Z dostupných pramenů vyplývá, že na sídlišti germánského obyvatelstva v okolí Brna byly relativně nejhojněji zastoupeny výrobky mistra CERALA, doložené vždy po jednom určitelném fragmentu z celkem 3 různých nalezišť. Produkty ostatních rheinzabernských mistrů (PRIMITIVUS I, JULIUS II – JULIANUS I, COMITIALIS II, COMITIALIS III, VICTORINUS) jsou doloženy vždy pouze po jediném kuse (tab. 6).

Westerndorfská terra sigillata byla na sledovaném území zachycena na třech různých lokalitách v Brně – Chrlčích (id. 46), Syrovicích (id. 127) a v Těšanech (id. 138). V Těšanech se zachovaly tři zlomky z jediné misky typu Drag. 37 s reliéfně zdobenou výdutí (KŘÍŽEK 1939, 65–66, obr. 10; PERNIČKA 1966, 89, tab. XX:13; DROBERJAR 1989, II 63–64, tab. 46:1; 1991, 20, obr. 12:1a-c). Zlomek okraje westerndorfské terry sigillaty s částí zdobené výdutě misky typu Drag. 37

pochází z Chrlic (DROBERJAR 1989, II 36, tab. 4:2; 1991, 9, obr. 2:7). Další fragment zdobené výdutě misky téhož tvaru byl objeven na germánském sídlišti v Syrovicích (DROBERJAR 1989, II 62–63; 1991, 18–19, obr. 10:17). Všechny zmiňované nálezy westerndorfské Terry sigillaty vyprodukovala dílna místra HELENIA, jež byla činná v 1. třetině 3. století n. l. (KUZMOVÁ – ROTH 1988, 138, 145; DROBERJAR 1991, 32).

Nepřímým dokladem oblibnosti, určité výjimečnosti a vzácnosti Terry sigillaty by mohly být stopy po reparaci těchto nádob. Ve sledovaném regionu byly zachyceny např. na zlomku misky typu Drag. 37 v Brně – Chrlicích (DROBERJAR 1989, II 36, tab. 2:1; 1991, 9, obr. 2:8). Nepochybně zajímavý je fragment výdutě zdobené horizontální rýhou nalezený v obj. 71 ve Starém Lískovci (id. 124), na kterém se dochovaly sekundárně vyryté zavěšované trojúhelníky – výzdobný motiv oblíbený na domácí, germánské keramice (VÍCHOVÁ 2003, obr. 17:4). Důvody, jež vedly k takovéto úpravě, jsou víceméně spekulativní a mohou kolísat od snahy přizpůsobit cizí zboží domácí produkci, přes různé „magické“ praktiky, až po pouhé krácení si dlouhé chvíle vyrytím několika zářezů do výrazně barevného úločku.

Většina Terry sigillaty získané z území Brněnska pochází z povrchových sběrů a pouze nepatrné množství se vyskytlo v sídlištních objektech. Takovýto případ byl na sledovaném území zachycen pouze na dvou germánských sídlištech, a to v Blučině (id. 12) a ve Starém Lískovci (id. 124). Naprostá většina určitelných fragmentů pochází z reliéfně zdobené misky typu Drag. 37 a až na sporadické výjimky (např. Brno – Chlice) se tyto luxusní výrobky dostaly na Brněnsko v období po markomanských válkách. Na základě současněho stavu zjištění se jeví, že na rozdíl od území JV Moravy, kde jsou nálezy Terry sigillaty sice poměrně četné, leč její rozšíření značně nerovnoměrné (ZEMAN 1999, 29) a severní Moravy, kde se tento druh římsko-provinciálního zboží objevuje s poněkud menší intenzitou (KALÁBEK 1998, 101), se zdá, že Brněnsko pravděpodobně můžeme přiřadit k oblastem s relativně častým výskytem a poměrně rovnoměrným rozšířením této keramiky.

Mistr	Okruh (datace)	Počet (ks)	Naleziště	Literatura
CERIALIS	skup. Bernhard Ib (těsně po r. 170/180)	1	Brno – Chrlice (id. 46)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:9
CERIALIS	skup. Bernhard Ib (těsně po r. 170/180)	1	Brno – Líšeň (id. 68)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:13
CERIALIS	skup. Bernhard Ib (těsně po r. 170/180)	1	Měnín (id. 78)	DROBERJAR 1991, 14, obr. 5:12
COMITALIS II.	skup. Bernhard Ib (těsně po r. 170/180)	1	Blučina (id. 12)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:3
COMITALIS III.	skup. Bernhard Ib (těsně po r. 170/180)	1	Blučina (id. 12)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:5
?	skup. Bernhard Ila (180–210/220)	1	Blučina (id. 12)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:6
PRIMITIVUS I.	skup. Bernhard Iic (180–210/220)	1	Blučina (id. 12)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:2
JULIUS II. – JULIANUS I.	skup. Bernhard Ila (210/220–233/244)	1	Blučina (id. 12)	DROBERJAR 1991, 9, obr. 2:4
VICTORINUS II.	skup. Bernhard Ila (210/220–233/244)	1	Starý Lískovec (id. 124)	DROBERJAR 1991, 9–10, obr. 2:11
?	?	1	Starý Lískovec (id. 124)	DROBERJAR 1991, 9–10, obr. 2:12
?	?	1	Syrovice (id. 127)	DROBERJAR 1991, 18–19

Tab. 6. Přehled rheinzabernské Terry sigillaty.

Další skupinou římsko-provinciálního zboží je raetská keramika, která se na moravských nalezištích doby římské vyskytuje spíše ojediněle a ani území Brněnska není výjimkou. Z Brněnska jsou uváděny pouze dva exempláře, oba objevené při povrchovém průzkumu. Jedná se o zlomek okraje s částí výdutě poháru s hnědým kovově lesklým potahem z Blučiny (id. 12), jehož výzdobu tvoří horizontální rýha pod okrajem a 3 svislé rýhy na výdutí a zlomek okraje miniaturní nádobky

zdobené vodorovnou rýhou na podhrdlí nalezený v Blažovicích (id. 4) (PERNIČKA 1963, 53; 1966, 89, tab. LIX:1; DROBERJAR 1989, II 75, tab. 7:3).

Mramorovaná keramika, na rozdíl od území dnešního Slovenska (KREKOVIČ 1981, 349), nepatří na moravských nalezištích doby římské k příliš frekventovaným nálezům. Přesto z oblasti Brněnska byl získán relativně bohatý materiál v počtu 8 kusů tohoto zboží ze tří různých lokalit, což představuje zhruba polovinu všech dosud známých nálezů z celé Moravy (DROBERJAR 1989, I 60). Celkem 6 exemplářů (část džbánů, zlomky prstencových misek) se podařilo objevit na germánském sídlišti v Blučině (id. 12) (DROBERJAR 1989, II 78, tab. 47:1,2,5; 1997, 180), část výdutě pochází z výplně chaty č. II v Rajhradě (id. 108) (DROBERJAR 1989, II 80) a fragment výdutě s lesklým mramorováním bývá uváděn z blíže neznámé polohy na katastru Rebešovic (id. 109) (DROBERJAR 1989, II 80, tab. 8:2).

Ve vymezené oblasti Brněnska byla dále doložena glazovaná keramika, a to na čtyřech různých lokalitách z nichž dvě představují výšinné polohy. Ve všech případech se jedná o skupina glazovaného zboží z pozdní doby římské, pro kterou je typická glazura olivově zelené, žlutozelené, šedozeleňé eventuelně šedohnědé barvy, obsahující více mědi (KREKOVIČ 1981, 344; DROBERJAR 1989, I 73). K nejčastějším tvarům zjištěným na Brněnsku patří džbány a mortaria, většinou se jedná o výrobky panonských dílen ze sklonku 4. a počátku 5. století (TEJRAL 1985a, 332–333; 1985b, 122). Největší množství dokladů tohoto druhu římsko-provinciálního zboží bylo získáno ze sídlištní vrstvy na polykulturním hradiisku „Staré Zámky“ v Brně – Líšni (id. 68), kde většina zlomků (18 ks) pochází z glazovaných džbánů a dalších 7 fragmentů (z minimálně 5 nádob) tvoří mortaria (STAŇA 1970, 540–541, obr. 6:4–9, 8:7–15; DROBERJAR 1989, II 104–105). Zlomek glazovaného džbánů byl dále zjištěn v Brně – Obřanech (id. 92) „Na hradiisku“ (TEJRAL 1985a, 333, 1985b, 122; DROBERJAR 1989, II 105). Fragment jemně světle žluté výdutě nádoby se žlutozelenou glazurou uvnitř pochází z Tvarožné (id. 142) (DROBERJAR 1989, I 72, II 109–110). Na germánském sídlišti ve Šlapanicích (id. 133) byl získán zlomek glazované nádoby se světle zelenou glazurou na vnější straně a část výjimečně se vyskytujícího keramického tvaru – glazované mísovitě nádoby na nožce s válcovitou horní částí opatřenou dvěma uchy, zdobené horizontálními pásy čárkovitých motivů vyrobených ozubeným kolečkem (DROBERJAR 1989, I 71, II 109, tab. 16:1). Tento tvar je charakteristický především pro 2. polovinu 4. století (TEJRAL 1985b, 122).

Nálezy kolkované keramiky římsko-provinciálního původu jsou na Brněnsku doloženy pouze z jediné lokality – Blučiny (id. 12), kde byly nalezeny celkem 3 části nádob (mís) opatřených kolkem; v prvním případě ve tvaru rozvětveného listu s čárkovitými vrypy provedenými ozubeným kolečkem v okolí (DROBERJAR 1989, II 111–112, obr. 49:3), ve druhém v podobě oválného žebrovaného listu umístěného na vnitřní straně dna mísy typu Drag. 37, náleží k vzácnějším jedincům vyrobeným z jemného světle oranžového materiálu (DROBERJAR 1989, I 74, II 112, tab. 15:1, 49:4) a ve třetím případě s motivem oválného listu s žebrováním, jež má analogii např. na výduti mísy ze Štúrova nebo na zlomku výdutě ze Sv. Michala nad Žitavou (KOLNÍK 1958, tab. XIII:9, tab. XIII:5). Z Blučiny pochází ještě zlomek mísky zdobené pod okrajem řadami vrypů a jednoduchými kolkami v podobě ozubených koleček, jehož hrubší a jednodušší provedení kolkovaných motivů by podle E. Droberjara mohlo být pokládáno buď za doklad pozdní, úpadkové provinciální keramiky zdobené kolkem z 1. poloviny 3. století nebo by dokonce mohlo jít o barbarický výrobek napodobující kolkovanou římsko-provinciální keramiku (DROBERJAR 1989, I 73–74, II 112, tab. 15:2, 49:2).

Jemná žluto-oranžová keramika představuje ve vymezeném regionu nejpočetnější složku římsko-provinciálního zboží, která se objevuje téměř na každém podrobněji zkoumaném germánském sídlišti (tj. minimálně 16 nalezišť). Prozatím nejrozsáhlejší soubor této keramiky (více než 270 fragmentů) byl získán z 31 objektů, narušené kulturní vrstvy a ze sběrů při záchranném archeologickém průzkumu germánského sídliště v Blučině (id. 12) (DROBERJAR 1989, II 115–123; 1997, 178–183). Pouze pro srovnání, při výzkumu části germánské osady z mladší doby římské ve Starém Lískovci (id. 124) se podařilo vyzvednout ze tří sídlištních objektů (č. 10, 26, 44) celkem 6 exemplářů této keramické skupiny, které až na jedinou výjimku (větší část dna) představovaly blíže neurčitelné, drobné zlomky výdutí (VÍCHOVÁ 2003, 280) a ve dvou zkoumaných sídelních objektech v Rajhradě (id. 108) bylo dohromady nalezeno 11 zlomků jemně žluto-oranžové keramiky (DROBERJAR 1997, 194–195). Většinu nálezů žluto-oranžové keramiky tvoří

typologicky neurčitelné zlomky např. výdutě a části den. I přes to se podařilo rozlišit poměrně bohaté spektrum různých keramických tvarů. K vůbec nejrozšířenějším formám na Brněnsku patří džbány, zastoupené širokou škálou variant. Džbány vyrobené z jemné žluto-oranžové keramiky bývají rámcově kladeny do 2. a 3. století, s těžištěm výskytu ve 2. pol. 2. stol. a v 1. pol. 3. století (DROBERJAR 1989, I 81). Největší množství zlomků náležících tomuto tvaru (minimálně 38 ks uch, hrdel a okrajů) bylo objeveno ve výplni sídlištních objektů v Blučině (id. 12) (DROBERJAR 1989, II 115–123; 1997, 178–183). Zlomek ucha džbánu obsahoval obj. I. objevený při výzkumu V. Hochmanové-Vávrové v Jiřkovicích (id. 55) (DROBERJAR 1989, II 132, tab. 22:17). Velké páskové ucho džbánu bylo zachyceno v nálezovém souboru keramiky získaném z chaty II v Rajhradě (id. 108) (PEŠKAŘ 1975, 39; DROBERJAR 1989, 168). Část dna (snad taktéž původně ze džbánu) pochází ze sídelního objektu č. 10 ze Starého Lískovce (id. 124) (VÍCHOVÁ 2003, obr. 5:7). Ostatní fragmenty tohoto značně rozšířeného tvaru známe ze sběrů např. z Chrlic (id. 45), Malešovic (id. 69), Opatovic (id. 94), Rajhradic (id. 108) a Rebešovic (id. 109), eventuelně z kulturních vrstev v Tvarožné (id. 142) (DROBERJAR 1989, II 124, 163, 168–169, 174, tab. 19:5, 12, 22:4, 12, 22, 24, 23:7, 27:11). Dalším běžným tvarem jsou prstencové misky vyskytující se především ve 2. pol. 2. století, eventuelně na začátku 3. století (DROBERJAR 1989, I 84). Minimálně 4 fragmenty prstencových misek vyrobených z jemné žluto-oranžové keramiky známe z Blučiny (id. 12), další pochází z Rajhradic (id. 108) (PEŠKAŘ 1965, 52; DROBERJAR 1989, II 169; 1997, 178–183). Část hrncovité nádoby s mírně ovalným okrajem je uváděna z Chrlic (id. 45) a druhý zlomek podobného tvaru z Jiřkovic (id. 55). Pravděpodobně se v obou případech jedná o menší hrnky, ale jejich původní vzezření nebylo možné na základě dochovaných fragmentů stanovit (DROBERJAR 1989, I 79, II 124, 132, tab. 23:10, 25:9). Zlomek výdutě poháru nalezený v Chrlicích (id. 45) zaujme svou výzdobou v podobě ovalných důlků s řadami čárkovitých vrypů, charakteristickou pro poháry typu Bruknerová 14, jež bývají datovány do 1. – 2. století (DROBERJAR 1989, I 81, II 124, tab. 26:3).

Malovaná keramika se objevila na 11 různých lokalitách vymezeného regionu. Největší počet zlomků této keramiky (celkem 67 kusů) byl získán opět z Blučiny (id. 12). Z tvarů jsou zastoupeny džbány [Blučina (id. 12), Syrovice (id. 128) a Opatovice (id. 94)], mortaria [Syrovice (id. 127)] nebo hmec se zataženým, žlábkovitě členěným okrajem [Jiřkovic (id. 55)] (DROBERJAR 1989, I 65, II 81–83, 86, 96, 100, tab. 8:5, 10:1, 10:5, 11:2, 13:10). Naprostou většinu nálezů tvoří zlomky zdobených výdutí bez možnosti určení původního tvaru, jsou doloženy např. z Opatovic (id. 94), Tvarožné (id. 142), Chrlic (id. 45), Rebešovic (id. 109), Líšně (id. 68), Starého Lískovce (id. 124) nebo Šlapanic (id. 129) (STAŇA 1970, 540, obr. 6:2; DROBERJAR 1989, II 83, 96, 98, 100, tab. 9:3, 10:4, 13:1, 4, 5, 13:9; VÍCHOVÁ 2003, 280, obr. 10:1, 14:6).

Výraznou skupinu římsko-provinciálního zboží na Brněnsku tvoří jemná šedá keramika. Vůbec nejčastěji vyskytující se tvarem římsko-provinciální keramiky na sledovaném území doloženým z minimálně 20 lokalit jsou prstencové misky, uváděné v Blažovicích (id. 4), Blučině (id. 12), Brně – Juliánově (id. 30), Bystřci (id. 32), Dolních Heršpicích (id. 37), Horních Heršpicích (id. 43), Chrlicích (id. 46, 50, 53), Jiřkovicích (id. 55), Kobylnicích (id. 60), Měnině (id. 78), Popovicích (id. 100), Přisnoticích (id. 103, 104), Rajhradu (id. 108), Rebešovicích (id. 109), Starém Lískovci (id. 124), Syrovicích (id. 127), Šlapanicích (id. 133) a Tvarožné (id. 142). Zajímavý je především okraj prstencové misky z Chrlic (id. 45) Droberjarova typu II C, jež patří k pozdně římským typům prstencových misek datovaných do 1. pol. 4. století (DROBERJAR 1989, I 93–94). Ostatní vymezené typy chronologické ohraničení postrádají a bývají nejčastěji kladeny do 2. pol. 2. stol. a 1. pol. 3. století n. l. (PERNIČKA 1958, 67–72; KREKOVIC 1981, 364; DROBERJAR 1989, I 93). Dalším tvarem jsou hrnce zastoupené dvěma exempláři z Chrlic (id. 45), džbány vyzvednuté např. z kulturní vrstvy v Líšni (id. 68) nebo talíře objevené ve fragmentech ve Šlapanicích (id. 129) (STAŇA 1970, 541, obr. 6:11, 8:17; DROBERJAR 1989, II 192, 231, tab. 28:1, 29:7, 8). Zajímavý je zlomek výdutě poháru se zprohýbanými stěnami zdobeného barbotinem nalezený při povrchovém sběru na germánském sídlišti v Blučině (id. 12), který R. M. Pernička (1963, 53; 1966, 89, Taf. LIX:5) dokonce považoval za doklad firmisové (raetské) keramiky. Z této nádoby se zachoval pouze drobný zlomek, ze kterého nelze určit přesný typ a tudíž jeho datace je pouze rámcová do 2. století (DROBERJAR 1989, I 89, II 191, obr. 29:6).

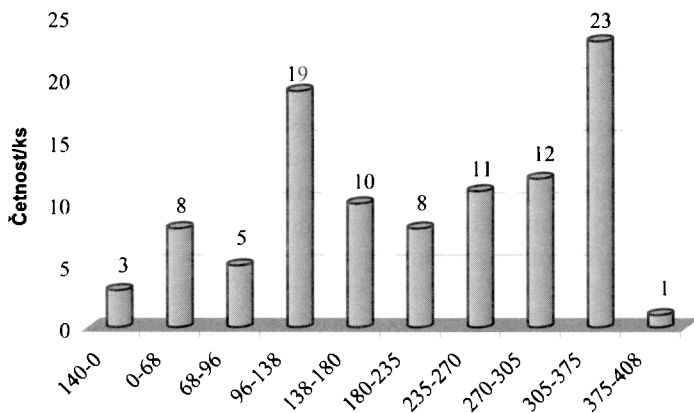
V porovnání s předchozí skupinou patří **drsná šedá keramika** v celém naddunajském barbariku k méně rozšířenému druhu římsko-provinciálního zboží. Z Brněnska je uváděno celkem 33 zlomků tohoto zboží z 6 nalezišť, z toho téměř ¾ (24 ks) pochází z jediného naleziště – Blučiny

(id. 12). Většinou se jedná o zlomky okrajů, výdutí a výjimečně den zásobnic (DROBERJAR 1989, 242–244; 1997, 178–183). Blučinské zásobnice náleží do skupiny výrobků s okružím na okraji, které jsou celkově na moravských nalezištích velmi rozšířeným tvarem, nejčastěji datovaným do 2. poloviny 2. století n. l. (DROBERJAR 1989, I 96). Zásobnicové tvary bývají dále uváděny z Dolních Heršpic (id. 37), Měšina – pravděpodobně z polohy „Bažantnice“ (id. 78) a Tvarožné (id. 142) (PEŠKAŘ 1964, tab. 17:3,4,6,7,9; DROBERJAR 1989, II 249, 253–254). Ostatní tvary drsné šedé keramiky jsou na Brněnsku zastoupeny zlomkem okraje hrnce s okružím a vnitřní prožlabenou stěnou z Chrlcích (id. 45) a částí misky s vodorovně vytaženým okrajem, objevené v kulturní vrstvě v Líšni (id. 68) (DROBERJAR 1989, I 96, 99, II 244–245, tab. 41:5, 43:4).

Drsná, žluto-oranžová keramika je na Brněnsku zastoupena pouze dvěma exempláři. První z nich – okrajový stěp zdobený dvojicí horizontálních rýh snad původně z poháru – byl nalezen při povrchovém průzkumu okolí pískovny v Chrlcích (id. 45). Druhý fragment – bez bližšího určení tvaru – pochází z výplně chaty I na sídlišti v Blučině (id. 12) (DROBERJAR 1989, I 101, II 257, tab. 43:9; 1997, 178). Zástupce drsné žluto-oranžové keramiky z Blučiny (id. 12) můžeme na základě průvodních nálezů z výplně chaty zařadit rámcově do přechodného stupně B2/C1 (DROBERJAR 1997, 148). Časové zařazení druhého exempláře z Chrlc (id. 45) získaného sběrem na lokalitě, kde se vyskytují nálezy jak ze starší, tak z pozdní doby římské a z počátku stěhování národů je problematické (PERNÍČKA 1968b, 118, 120).

Mince patří na Brněnsku k druhé nejpočetnější skupině nálezů římsko-provinciální provenience. Jejich naprostá většina byla získána povrchovými sběry po hluboké orbě nebo často blíže nespecifikovanými náhodnými nálezy z 19. a 1. pol. 20. století. Bylo získáno minimálně 201 kusů římských mincí, z nichž bylo blíže určeno pouze 100 exemplářů (tab. 4). Celkový počet nalezených mincí bude patrně daleko vyšší, neboť množství ražeb je přechováváno v soukromých sbírkách. Do uvedeného součtu nebyly zahrnuty nejisté nálezy bez udání jakéhokoliv popisu skladby mincí nebo jejich časového zařazení. Konkrétně se jedná o depot 19 ks blíže neurčených římských mincí z Měšina (id. 75), 4 bronzové mince pocházející údajně z Rosic (id. 111) a asi 34 kusů nespecifikovaných mincí nalezených porůznu v průběhu let 1888–1895 na polích v okolí Měšina (POCHITONOV 1955, 302).

Celkem 84 ks mincí bylo získáno jednotlivě, nejčastěji sběrem, buď na germánských sídlištech (26 ks) nebo se jedná o zcela ojedinělé nálezy (58 ks). Ostatní mince pocházejí z hromadných nálezů (117 ks). Kromě již zmiňovaných nejistých nálezů je z Brněnska uváděno celkem 5 mincovní depotů; konkrétně z Blažovic (id. 8) pochází 16 ks mincí, Brna – Staňkova ulice (id. 23) 26 ks, Brna – Orlí ulice (id. 21) asi 50 ks, Brna – ulice Koliště (id. 19) 22 ks a z intravilánu Brna (id. 24) – z areálu budovy dřívějšího Zemského finančního ředitelství, kde nebývá uveden původní počet mincí, zachovány zůstaly 3 ks. Z těchto 117 mincí pocházejících z výše jmenovaných hromadných nálezů je možné blíže určit a časově zařadit pouze 17 jedinců, což značně zkruslí poměr zastoupení jednotlivých ražeb (tab. 4) a jejich chronologické rozložení (graf 1). Údaje v těchto dvou tabulkách jsou tudíž spíše orientační, neboť zde bylo zahrnuto pouze 100 mincí, u kterých nechyběla jejich bližší specifikace.

Graf. 1. Chronologické zastoupení určitelných římských mincí na Brněnsku.

Na Brněnsku bylo získáno široké spektrum římských mincí od starých, republikánských ražeb z 2. století př. n. l., až po mince římských císařů ze sklonku doby římské (tab. 7). Z určitelných ražeb byly 3 republikánské, 87 náleželo konkrétním císařům, 9 jejich manželkám a jednu minci nechal razit Crispus. Zbývající mince nejsou blíže specifikovány (101 ks). Většinou je to z důvodů jejich nečitelnosti způsobené otřením nebo špatným stavem dochování. Některé mince nebyly v době nalezení podrobeny numismatickému rozboru a později se ztratily, eventuelně není známé místo jejich uložení. Nejstarší ražbou nalezenou ve sledované oblasti je republikánský denár rodu Antoniů (196–173 př. n. l.) z Turaňan (id. 141), nejmladší mincí pak drobný bronzový nominál (půlfollis) císaře Arcadia z depotu z Brna – Staňkovy ulice (id. 23). V souladu se zjištěním z okolních oblastí středodunajského barbarika (KOLNÍKOVÁ 1973, 171–173, obr. 1; KALÁBEK 1998, 104; ZEMAN 2000, 136–137), pochází největší počet určitelných mincí (23 ks) nalezených na Brněnsku z období vlády císaře Constantina a jeho nástupců (z 1. poloviny 4. století). Druhou nejvýraznější skupinu nálezů tvoří mince z 1. pol. 2. století (19 ks), což se poněkud odlišuje od výsledků získaných z širší oblasti celé Moravy, kde bývá výraznější koncentrace mincí zaznamenána až ve 2. pol. 2. století (SEJBAL 1997, 48). Tato situace však může být silně zkreslena nepříznivými faktory ovlivňujícími možnosti určení zachovaných mincí, nastíněnými již výše. Ostatní období jsou zastoupena relativně rovnoměrně, bez výraznějších koncentrací nálezů z určitého časového období (graf 1).

Celkem 11x se objevily mince císaře Constantina, 10x císaře Hadriana a 6x (což je zajímavé) ražby císařovny Faustiny starší (tab. 7). Z určitelných exemplářů je značná část mincí datována do 2. pol. 3. a zejména do 1. pol. 4. století n. l. V té době sílil nápor barbarů na římské hranice v souvislosti s posuny určitých etnik zejména směrem na jih. Vyčerpaná římská říše se stále častěji uchýlovala k vyplácení tributů (tributum pacis), aby tak zabránila ničení pohraničních provincií, nebo si peněžními dary zajišťovala loajalitu a výpomoc některých barbarských kmenů. Takto

nabyté mince byly Germány pravděpodobně shromažďovány a o něco později v neklidných dobách na počátku epochy stěhování národů ukládány do země.

Pokud budeme antoniniany považovat výhradně za stříbrné mince, i když je známo, že zejména ke konci doby římské často obsahovaly větší procento mědi než stříbra, pak by byl počet stříbrných a bronzových mincí získaných ze sledované oblasti téměř vyrovnán (69:76). Ze získané kolekce římských mincí jsou nejbežnějšími nominály: denár (36 ks), antoninian (33 ks) a centenionalis (10 ks). Ostatní mince, jako například zlatý aureus nebo jinak běžný sestericius jsou zastoupeny pouze několika málo exempláři (tab. 7).

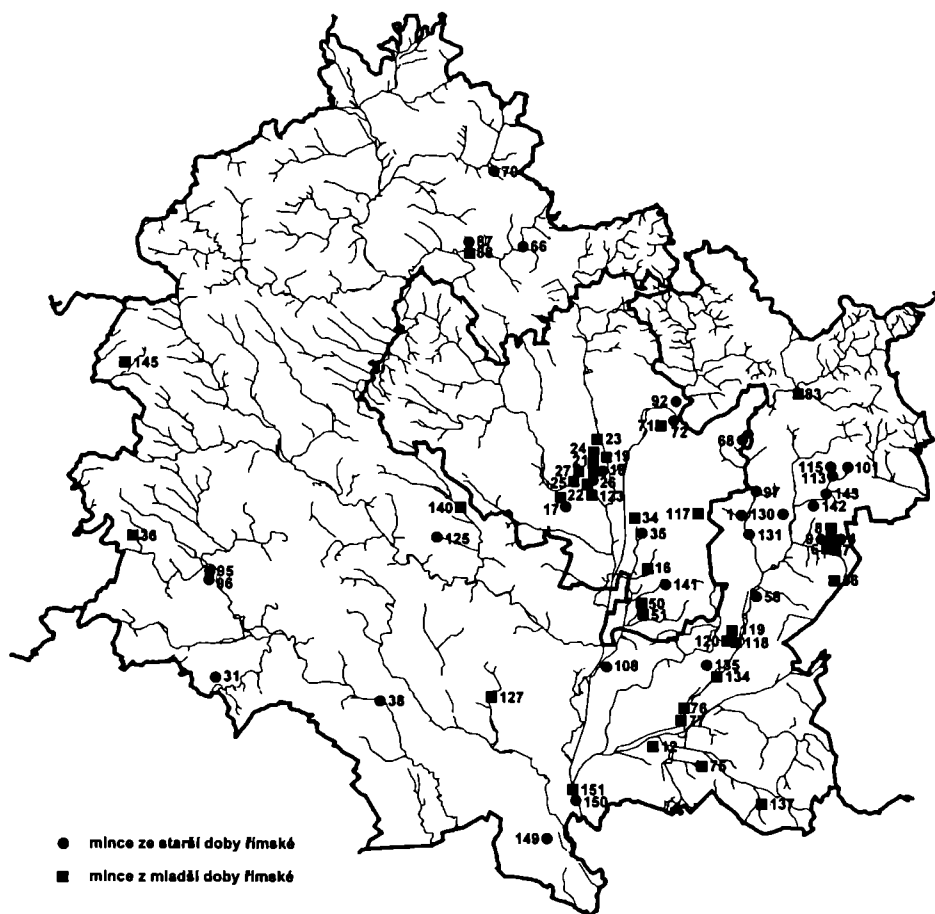
Z hlediska geografického se nálezy římských mincí v době římské na Brněnsku koncentrují podél dvou hlavních toků Svatky a Litavy, s přítokem Řičky a Rokytnice (mapa 4). Rozšíření římských mincí v těchto místech se v podstatě kryje s germánským osídlením. Výjimku představuje pouze oblast samotného centra města Brna, kde je velmi výrazná koncentrace mincovních nálezů (ojedinělých mincí i depotů), jež nemá jinde v okolí Brna obdoby. Sporadicky se mince objevují též v jihozápadní části vymezeného regionu, podél toku řeky Jihlavy. Většina nálezů mincí se na Brněnsku soustřeďuje kolem jedné z předpokládaných tras jantarové stezky. Konkrétně se jedná o jednu z předpokládaných větví této cesty, vedoucí z Carnunta na Mušov a k Brnu, s možnou odbočkou v Rajhradě přes Telnici do Vyškovské brány (KVĚT 1997, 16).

Kovové nádoby patřily v germánské společnosti k oblíbeným, velmi prestižním předmětům, jejichž hodnota se zvyšovala také tím, že podobně jako v případě mincí a skla, nebyla u Germánů zatím doložena výroba tohoto druhu římsko-provinciálního zboží. Především ve vyšších kruzích germánské společnosti hrály picí a jídelní soupravy římsko-provinciálního původu vyráběné z bronzu, stříbra eventuelně zlata důležitou roli. Zejména honosné picí náčiní tvořilo součást systému hostin a darů, jež měl posílit a upevnit vznikající vztahy mezi barbarským vůdcem a jeho družiníky (BOUZEK – ONDŘEJOVÁ 1990, 23).

Kovových nádob se podařilo ve sledovaném regionu objevit poměrně vysoký počet, což svědčí o značné oblíbenosti tohoto druhu zboží u místního obyvatelstva a o jeho relativní dostupnosti. I přes to byly kovové nádoby dosti vzácné, což naznačují zejména stopy po opravách a druhotném využití těchto předmětů i v době, kdy už prakticky dosloužily. Reparovaná kovová nádoba pochází z germánského sídliště v Blučině (id. 12), kde bylo nalezeno opravované vědro použité k teauraci železných předmětů, které se už běžným způsobem použít nedalo (DROBERJAR 1997, 129). Nejen že se do něj (díky nedokonalé reparaci) již nemohly být nalévány tekutiny, ale nehodilo se ani k nošení, neboť železná závesná ucha a držadla byla ulomena a spočívala spolu s ostatními předměty uvnitř nádoby. Kovové nádoby jsou známy nejen z hrobů, ale i sídlištního prostředí – depot z Blučiny (id. 12). Z Brněnska pochází minimálně 19 ks nádob z 6 různých lokalit. Největší počet tohoto druhu římsko-provinciálního zboží byl vyvednut z pohřebiště ve Velaticích (id. 148) – minimálně 12 různých exemplářů. Na ostatních nalezištích jsou kovové nádoby zastoupeny většinou jedním [Drásov (id. 40), Blučina (id. 14) a Rebešovice (id. 110)], eventuelně dvěma exempláři [Blučina (id. 12) a pravděpodobně Měnín (id. 74)].

	počet	zlaté		stříbrné (Ag+Cu)	bronzové (měděné, mosazné)							neurčené
		aureus	denár	antoninian	sestertius	dupondius	as	centenionalis	folis	puñfolis	bz mince	
republikánská ražba	3		2								1	
Augustus	1						1					
Caligula	1										1	
Claudius	1						1					
Nero	5	1	1			1					1	1
Vespasianus	3		3									
Domitianus	2		2									
Traianus	3		3									
Hadrianus	10		9		1							
Antoninus Pius	4		3				1					
Marcus Aurelius	4	1	2		1							
Septimius Severus	2		2									
Caracalla	3		3									
Elagabalus	1											1
Alexander Severus	1										1	
Maximinus Thrax	2		1									1
Gordianus III.	3			3								
Decius	1			1								
Valerianus	1											1
Gallienus	2			2								
Claudius II. Gothicus	2			2								
Aurelianus	1			1								
Probus	3			3								
Carinus	1			1								
Diocletianus	2			1					1			
Maximianus	3			1					1		1	
Constantius I.	1										1	
Galerius	1								1			
Constantinus I.	11			1				4		3	2	1
Constantinus II.	1							1				
Constans	3			1						1		1
Constantius II.	2							1	1			
Valentinianus	2			1				1				
Valens	2			1				1				
Gratianus	1							1				
Arcadius	1										1	
Faustina st.	6		4								2	
Faustina ml.	1						1					
Lucilla	1										1	
Iulie Mamaea	1		1									
Crispus	1							1				
neurčeno	101			14			1				38	48
celkem	201	2	36	33	2	1	5	10	4	4	50	54

Tab. 7. Zastoupení jednotlivých římských mincí na Brněnsku.

Mapa 4. Nálezy mincí z doby římské na Brněnsku

V kolekci bronzových nádob se podařilo zaznamenat situlová vědra s obličejovými atašemi, vyráběná v jihoitalských kovoliteckých dílnách a v barbarském prostředí relativně často se vystyující soudkovitá vědra, někdy označována jako vědra östlanského typu. Ataše situlového vědra pochází z Měnína (id. 74) a bývá datována do poslední třetiny 1. a do prvních dvou třetin 2. století (TEJRAL 1967, 82, 84, 88, 128, obr. 2:2). Soudkovitá vědra jsou známa z žárových hrobů z Velatic (id. 148) a z rozrušeného žárového hrobu v Rebešovicích (id. 110) (PEŠKAŘ 1964, 186–187, obr. 60; TEJRAL 1967, 128–129, obr. 3:14, 4:8–12, 5:1) a bývají nejčastěji datována do 2. pol. 2. století (PEŠKAŘ 1964, 190). Do soudkovitého bronzového vědra östlanského typu – pravděpodobně někdy v neklidných dobách markomanských válek (DROBERJAR 1994a, 39) – byl vložen již zmiňovaný depot železných předmětů z Blučiny (id. 12). Některá vědra jsou opatřena značkami na dnech. V případě vědra z Rebešovic (id. 110) se jedná o motiv tří klínových

vrypů a na vědru z hrobu č. 6/1942 z Velatic je zaznamenána signatura v podobě překřížených hast (TEJRAL 1967, 90, obr. 4:8).

Dalším oblíbeným tvarem kovových nádob v době římské byly pánve. Ze sledované oblasti známe dokonce zástupce časných pánví s kruhovým otvorem v rukojeti typu Eggers 140 a 141. Celkem 5 zlomků pánve tohoto typu obsahoval žárový hrob z Drásova (id. 40) (TEJRAL 1967, 128, obr. 7:9–12, 9:5). Drobné zlomky bronzové pánve s kruhovým otvorem v terčovitém zakončení držadla, zdobeného thysem jsou doloženy v inventáři hrobu č. 6/1942 ve Velaticích (TEJRAL 1967, 129, obr. 7:3–5, 9:3). Další bronzová pánev typu Eggers 140, jejíž povrch byl pokryt tenkou vrstvou blíže nespecifikované slitiny stříbra, byla objevena v Blučině (id. 14) (HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ 1974, 12–16, obr. 8:1; DROBERJAR 1994a, 38). Pánve typu E 140 bývají rámcově datovány do B1a-B2a. V případě exempláře z Blučiny se nejspíše jedná o výrobek z doby flaviovské (2. pol. 1. století n. l.) nalezený v objektu z 2. století n. l. (TEJRAL 1983, 98, Abb. 3:5, 15:1–4).

Kovové cedníky a naběračky se v barbarském prostředí objevují buď společně v servisech jako souprava nebo i samostatně. Na Brněnsku jsou zastoupeny oba Eggersovy typy; souprava s plochou rukojetí – typ Eggers 160 a s úzkou rukojetí – typ Eggers 162. Všechny doklady souprav těchto nádob dosud pocházejí z jediné lokality – birituálního pohřebiště ve Velaticích (id. 148), konkrétně z žárových hrobů 6/1943, 2/1923 a z rozrušených hrobů (TEJRAL 1967, 109–110, 129, obr. 10:1–3, 11:6–7, 11:13; 1970b, 170, obr. 11:17; 1971, 70). Těžiště výskytu těchto nádob leží ve 2. století, pouze exemplář z hrobu 6/1943 ve Velaticích je o něco málo starší a bývá datován na konec 1. století n. l. (TEJRAL 1967, 110). Z depotu kovových předmětů objevených v obj. 1 na sídlišti v Blučině (id. 12) je uváděna samostatná železná naběračka, ze které se dochovala pouze poškozená jímka, a proto nelze stanovit její přesný tvar. Pravděpodobně se však jedná o typ Eggers 164. Tato nezbytná součást vybavení římské kuchyně se v prostředí barbarských osad objevuje víceméně ojediněle. Naběračky se vyskytují ve velmi širokém časovém rozmezí od období pozdního laténu (1. století př. n.l.) až do 3. století n. l. Exemplář z Blučiny je na základě průvodního inventáře datován do 2. pol. 2. století (DROBERJAR 1997, 130, 181, Abb. 65:7).

Spony římsko-provinciálního původu se na Brněnsku vyskytují spíše výjimečně a je známo pouhých 6 exemplářů ze dvou nalezišť (5 ks z hrobů, 1 ks z rozrušených sídlištních vrstev). Z pohřebiště ve Velaticích (id. 148) jsou uváděny 3 kusy silně profilovaných spon; první byla součástí inventáře žárového hrobu 1/1943, druhá (velmi subtilní, d = 4 cm) kostrového pohřbu 17/1943 a fragment poslední pochází z rozrušených žárových hrobů (TEJRAL 1970b, obr. 7:1, 10:6, 23:2; PEŠKAŘ 1972, 51–52, Taf. 9:4,5,6). Všechny tři jsou vyrobeny z bronzu a náleží k mladší variantě silně profilovaných spon typu A 68 datované do 2. pol. 1. stol. n. l. (stupeň B1c), jejichž původ je hledán v podunajských provinciích Pannonii a Noriku (TEJRAL 1970b, 110; PEŠKAŘ 1972, 77–78; DROBERJAR 1995, 21). Dalším typem spon jsou provinciální kolínkové spony, někdy označované též jako kolínkové spony s polokruhovitou záhlavní destičkou (TEJRAL 1971, 32). Kolínková spona byla získána z rozrušené síd-

lištní vrstvy na hradišti Staré Zámky u Líšně (id. 68) (STAŇA 1970, 538, obr. 5:2; PEŠKAŘ 1972, 9, 95, Taf. 17:12). Další exemplář byl rozpoznán v inventáři rozrušených žárových hrobů ve Velaticích (id. 148) (PEŠKAŘ 1972, 52, Taf. 17:3). Provinciální kolínkové spony se obvykle vyskytují od poloviny 2. do druhé poloviny 3. století (STAŇA 1970, 538; TEJRAL 1971, 32; PEŠKAŘ 1972, 96). V širší regionu středodunajského barbarika je dosud ojedinělým nálezem jednodílná vojenská spona z Velatic (id. 148), z žárového hrobu 2/1923 (TEJRAL 1971, 31, obr. 3:2; PEŠKAŘ 1972, 51, Taf. 1:6). S těmito spinadly typu A 15 se nejčastěji setkáváme v porýnských vojenských kastelech (odtud i jejich název vojenská, eventuelně legionářská spona), kde bývají datovány od poloviny 1. do sklonku 2. století (TEJRAL 1971, 31; PEŠKAŘ 1972, 88). Na základě přítomnosti ostatního hrobového inventáře, zejména pak soupravy naběračky a cedníku Eggersova typu 162, si můžeme dovolit užší chronologické zařazení vojenské spony z Velatic, konkrétně do stupně B2a (TEJRAL 1971, 71).

Ze současného stavu výzkumů se jeví, že **skleněné předměty** jsou na Brněnsku doloženy pouze na nalezištích, která byla podrobena rozsáhlejšímu archeologickému výzkumu – sídlišťích v Blučině (id. 12), Rajhradu (id. 108), Starém Lískovci (id. 124) a na pohřebišti ve Velaticích (id. 148). Největší počet zlomků a slitků skla byl nalezen na pohřebišti ve Velaticích (id. 148). Většina skleněných předmětů římsko-provinciální proveniencce nalezených na sledovaném území se dochovala ve formě nepatrných zlomků nebo přetavených slitků a pouze v ojedinělých případech bylo možné určit původní tvar skleněných artefaktů. V porovnání s výsledky získanými z oblasti střední, severní a JV Moravy (KALÁBEK 1998, 106–107; ZEMAN 1999, 50–54; 2000, 138) se zdá, že dosavadní nálezy skleněných nádob na Brněnsku jsou nepatrně torzovitější a snad právě proto se jeví skupina zastoupených tvarů chudší. Patrně nejvzácnější doloženou skleněnou nádobou je žebrovaná miska z modrobílého mozaikového (millefiorového) skla typu Eggers 181, jejíž přetavené fragmenty se dochovaly v žárovém hrobě č. 6 (TEJRAL 1970b, 144, 170; 1993, 436). Dvě velmi podobné misky pocházejí např. z bohatého kostrového hrobu č. 3 ze Zohoru (KRASKOVSKÁ 1959, 102, 126). Tyto skleněné nádoby byly vyráběny na území dnešní Itálie, pravděpodobně přímo v Římě, někdy v 1. pol. 1. stol. n. l. (EGGERS 1955, 229; KRASKOVSKÁ 1981, 378). V inventáři hrobů z Velatic (id. 148) jsou zastoupeny další skleněné výrobky. Ve všech případech se žel jedná o amorfní slitky skla různých barev, většinou bez možnosti bližšího určení jejich původního tvaru (LEHEČKOVÁ 1967, II 139). Ze sídliště ve Starém Lískovci pocházejí 2 drobné fragmenty a dva nepatrné úštěpy stěn skleněné nádoby z čirého, nezdobeného, slabě patinovaného materiálu bez možnosti bližšího určení původního tvaru předmětu (VÍCHOVÁ 2003, 281–282). Blíže nespécifikovaný zlomek zeleného skla byl dále získán z germánské chaty I v Rajhradě (id. 108); drobné skleněné předměty byly údajně též nalezeny v sídlištních objektech v Blučině (id. 12), leč jejich analýza zveřejněna nebyla (PEŠKAŘ 1966, 51; DROBERJAR 1997, 195). Jediným v literatuře blíže popsáním zástupcem skleněných výrobků z Blučiny je zelený tordovaný korál tyčinkovitěho tvaru nalezený ve výplni objektu VI (DROBERJAR 1997, 180, tab. 15:7).

Z dalších výrobků římsko-provinciálních dělen zaujme zejména kovové kování, předběžně interpretované jako **kování štítu** (PROCHÁZKA 2000, 145), pocházející z příkopu krátkodobého římského tábora zjištěného u Modřic (id. 80) a část římské **bronzové plastiky** získána za blíže nejasných nálezových okolností (původně snad z rozrušených hrobů) v Měnině (id. 74) na Konsutkově louce při pokládání vodovodu v r. 1848. Z této poměrně malé, duté sošky se zachovalo pouze torzo kráčejících nohou a spodní části těla chlapce – patrně Amora (RZEHAČ 1879, 202–203; BENINGER-FREISING 1933, 25; TEJRAL 1959, II 131, tab. XXI/4).

Závěr

Vymezený region (okresy Brno-město, Brno-venkov), vyznačující se poměrně příznivými přírodními podmínkami, se nachází na strategicky výhodném místě poblíž důležité komunikační a obchodní trasy, v blízkosti jedné z větví Jantarové cesty, kde se lidé usazovali od nejstaršího paleolitu. V době římské náleželo Brněnsko k širší kvádské sídelní oikumeně zahrnující oblast jižní Moravy, mající úzké vazby k naddunajské části Dolního Rakouska a jihozápadního Slovenska (DOBIÁŠ 1964, 96; TEJRAL 1970b, 108; KOLNÍK 1971, 508; DROBERJAR 1994a, 38).

I přes značnou torzovitost získaných poznatků se ve vymezeném časovém úseku podařilo na Brněnsku zachytit poměrně intenzivní osídlení, soustřeďující se zejména v nížinných polohách podél místních hlavních říčních toků Svratky a Litavy v jižní a jihovýchodní části regionu, zatímco ze západní a severozápadní části sledovaného regionu s poněkud členitějším terénem jsou stopy po tehdejší osídlení spíše sporadické (mapa 1).

Za současného stavu výzkumu se rýsuje asi následná situace. Doklady nejstaršího germánského osídlení na Brněnsku jsou víceméně ojedinělé. Většina nálezů, jež bychom mohli spojovat s počátky doby římské, byla získána při povrchových průzkumech lokalit a náhodných objevech. Z vymezené oblasti pochází dosud osamocený doklad nejčasnější germánské spony nalezené na Moravě. Jedná se o ojedinělý nález spony s očky (A 45) vyrobené pravděpodobně ze železa, uváděný z katastru Prace (id. 102), jež umožňuje dataci do stupně B1a. Do následující fáze (B1b) jsou obvykle kladeny i nejstarší známé hrobové celky [hrob č. 4/1943 z Velatic (id. 148) a hrobový nález z Drásova (id. 40)]. K velmi časným dokladům náleží též fragment jihogalské Terry sigillaty z dílny mistra PRIMA v La Grafenseque, objevený při povrchovém průzkumu na katastru Chřic (id. 46), jež bývá datován do fáze B1c (DROBERJAR 1995, 24, obr. 7:5,6).

V mladším starořímském stupni B2 dochází k výraznému rozšíření germánských lokalit, které postupně zaujmou celou sídelní oblast. V té době začínají intenzivnější styky mezi místním obyvatelstvem a prostředím římských provincií, doložené především přítomností římsko-provinciální keramiky, mincí a kovových nádob. I když sledovaná oblast neležela v bezprostřední blízkosti hranice římského impéria, ale nacházela se spíše hlouběji ve vnitrozemí barbarika, podařilo se i v tomto prostoru nalézt důkaz přímé přítomnosti Římanů, konkrétně ak-

tivit spojených s činností římského vojska, snad v období markomanských válek. Jedná se o nález části hrotitého příkopu krátkodobého římského vojenského tábora, objeveného v r. 1999 na katastru Modřic (id. 80).

Z období přechodného stupně B2/C1 jsou na Brněnsku v materiálu získaném z prostředí germánských sídlišť [Blažovice (id. 3), Chrlice (id. 46), Blučina (id. 12)] i z pohřebišť [Velatice (id. 148), hrobu č. 1/1923] pozorovány vlivy przeworského kulturního okruhu, projevující se zejména přílivem drobného kovového inventáře (spony a součásti oděvu) a některých keramických tvarů (TEJRAL 1999b, 160, Abb. 5:2, 6:6, 10:9–14, 17:3). V období těsně po markomanských válkách dochází k intenzivnímu přílivu zboží římsko-provinciální provenience, především keramiky (rheinzabernská a westerndorfská terra sigillata, jemná šedá a žluto-oranžová keramika).

Na počátku mladší doby římské (stupeň C1) se rozmístění germánských osad zčásti mění. V té době na mnohých lokalitách osídlení pomalu doznívá [např. Blučina (id. 12), Chrlice (id. 45), Šlapanice (id. 133), Tvarožná (id. 142)] a začínají se objevovat sídliště nová, náležící převážnou částí získaného materiálu do mladších stupňů mladší doby římské (C2–C3) [Starý Lískovec (id. 124), Jiřkovice (id. 55)]. V té době se rovněž zásadně mění vzájemné vztahy mezi barbarikem a provinciemi. Pravděpodobně vlivem konsolidace poměrů v barbariku po markomanských válkách a naopak určitou stagnací a postupným úpadkem rozvoje podunajských a porýnských provincií, dochází v tomto období k oživení germánské ekonomiky, projevující se především výskytem kvalitní, na kruhu točené keramiky produkované ve specializovaných dílnách přímo na území barbarika. Přesný rozsah a intenzitu osídlení v rámci jednotlivých stupňů mladší doby římské však současný stav výzkumů na Brněnsku neumožňuje sledovat.

Ke sklonku doby římské (ve stupni C3/D1) dochází opět k určitým změnám sídelní struktury. Objevují se doklady nové fáze osídlení poloh ze starší doby římské a z přechodného období B2/C1 [např. Blučina (id. 12), Chrlice (id. 45), Šlapanice (id. 133), Tvarožná (id. 142)]. Vedle toho vznikají nové osady na místech méně typických, jako jsou např. výšinné polohy, využívaných v předcházejících obdobích spíše sporadicky [Líšeň (id. 68), Obřany (id. 92)]. V té době končí pohřbívání na v podstatě jediné, lépe prozkoumané nekropoli ve Velaticích (id. 148) a začínají se sporadicky objevovat první kostrové hroby [Brno – Masarykova ul. (id. 20)], jež ohlašují příchod nových barbarských populací, v souvislosti s počátky následujícího období označovaného jako doba stěhování národů.

Oblast dnešního města Brna a jeho okolí se v době římské rozhodně nenacházela na periférii tehdejší sídelní oikumeny, ale patřila spíše k jednomu z jejích center, a to jak ve smyslu kulturním, tak hospodářském. Vzhledem ke svému umístění při jedné z hlavních komunikací tehdejší doby – jantarové stezky, zde docházelo k dynamickému vývoji a střetávání nejrůznějších kulturních vlivů.

KATALOG

V katalogu jsou uvedeny základní informace týkající se jednotlivých nalezišť datovaných do doby římské na Brněnsku, včetně základní lokalizace, popisu a odkazu na příslušnou literaturu, jejíž seznam je umístěn na konci příspěvku. Katalog je řazen abecedně podle názvu katastru. Jednotlivé lokality vždy vystupují pod konkrétním identifikátorem (označovaným zkratkou id.) a číslem, pod kterým jsou lokality uváděny rovněž v mapách a v textu.

- id.:1** **Katastr:** Bedřichovice **Lokalita:** „Padělký za humnama“ nebo „za Humný“
Datec: starší DŘ **Uložení:** –
Mapa: 1:10 000: 24–43–01 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 400, J: 365
Poloha: rovinná **Orientace:** – **Nadmořská výška:** 245 m
Vzdálenost vodoteče: bezprostředně u bezejmenného přítoku potoka Říčky
Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** 1
Typ zjištění: neznámé okolnosti (A. Dvořáček)
Poznámka: získány střepy zdobené motivem jedlové větvičky NZ 1051/46, z téže polohy při cestě do Šlapanic na poli p. Juříčky našel Ant. Dvořáček (hospodářský správce v Sokolnicích) drobnou misku a pohárek s výdutí šikmo vroubenou, další střepy, též úlomky TS z Lezoux vše pochází z jámy – NZ 1051/46, při jiné příležitosti byl na sídlišti nalezen denár císaře Vespasiana (69–79 n. l.) ražený r. 73 – NZ 1036/46, NZ 602/46, NZ 793/46, NZ 2058/56
Literatura: PROCHÁZKA 1903, 151, 153; BENINGER – FREISING 1933, 19; ČÍŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1989, 35; 1991, 9; 1997, 163
-
- id.:2** **Katastr:** Bedřichovice **Lokalita:** „Pod skalou = Pod skálou“ – u kamenolomu
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: 24–43–01 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 335, J: 210
Poloha: svah **Orientace:** SZ **Nadmořská výška:** 260–270m
Vzdálenost vodoteče: bezprostředně u bezejmenného přítoku potoka Říčky
Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** kulturní vrstva **Počet:** –
Typ zjištění: sběr (H. Freising), 1952 – sběr (P. Ondráček), 1979 – záchranný archeologický výzkum (K. Geislerová, M. Čížmář)
Poznámka: sídliště objevil H. Freising a získal keramický materiál (nehtové vrypy, obloučky, zářezy) – NZ 1051/46, zjišťovací výzkum potvrdil přítomnost mocné kulturní vrstvy, objekty zachyceny nebyly – NZ 200/83, v r. 1952 laborant SAÚ v Brně Přemysl Ondáček při sběru získal keramiku (TS, keramika v ruce a na kruhu), zlomky mazanice, kosti (levý srnčí parůžek, ohlazená dlouhá kost) a železné udidlo na sídlišti z DŘ – nálezy pochází asi ze 3. století – NZ 364/53, v r. 1979 při obhlídce zničených objektů byl získán keramický materiál z doby římské
Literatura: ČÍŽMÁŘ – GEISLEROVÁ 1981, 68; ČÍŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1997, 163
-
- id.:3** **Katastr:** Blažovice **Lokalita:** „Hrubé = Hrubé dvoje“, V od obce
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: ojedinělý nález
Typ zjištění: –
Poznámka: ojedinělý nález neporušené bz. spony z ml. doby římské (C2–3)
Literatura: ČERVINKA 1902, 282; PROCHÁZKA 1903, 149; 1921, 32; RZEHAK 1918, 242–243; ZEMAN 1961, 189; PEŠKAŘ 1972, 8; ČÍŽMÁŘ 1989, 159
-
- id.:4** **Katastr:** Blažovice **Lokalita:** „Na dřech“, S od obce
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 460, J: 85

Poloha: rovinná **Orientace:** – **Nadmořská výška:** 250–255m

Vzdálenost vodoteče: bezejmenný přítok Romzy 100 m směrem na S

Druh osídlení: sídliště

Druh objektu: kulturní vrstva

Typ zjištění: 1898 – sběr (A. Procházka a T. Ondráček), sběr (J. Stávek)

Poznámka: r. 1822 nalezen denár císa. Hadriana (117–138 n. l.), při stavbě dráhy r. 1882 nalezen follis císa. Constantia II. (337–340 n. l.), r. 1897 mince císa. Elagabala (218–222 n. l.), r. 1898 nashbírali zde A. Procházka a T. Ondráček 5 římských mincí (2 denáry císa. Hadriana z let 130–138 n. l. a 119–123 n. l.), 2 denáry císa. Caracally (211–217 n. l.) a 1 as (zcela nezřetelný), zlomky bronzových spon, dva kostěné hřebeny, střepy z mis, hrnců s kolínkovitým uchem, ornamenty kolečkovými, nehtovanými, TS a další nálezy, r. 1903 získán denár císaře Hadriana (117–138 n. l.), zvěrolékař Josef Stávek získal z „Dílu“ as císaře Augusta (27 př. n. l. –14 n. l.), denár císaře Hadriana (117–138 n. l.), půlfollis císa. Constantina I. (306–337 n. l.) a jiný císaře Constanta (337–350 n. l.) NZ 605/46, NZ 799/46

Literatura: PROCHÁZKA 1900, 70; 1901, 84; 1903, 148, 153; 1904, 82–84; 1921, 32; ČERVINKA 1902, 293; 1946, 145; RZEHAK 1918, 227; BENINGER – FREISING 1933, 18; KRÍŽEK 1933, 37; POCHITONOV 1955, 225–226, 229; ZEMAN 1961, 202; PEŠKAŘ 1972, 7–8; TIR 1986, 131; ČIŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1989, 188; 1997, 163

id.:5 **Katastr:** Blažovice

Lokalita: „Na chmelnici“

Datec: doba římská

Uložení: MZM Brno

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr (H. Freising)

Poznámka: povrchový sběr H. Freisinga z něj pochází sídlištní materiál datovaný do doby římské

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1997, 163

id.:6 **Katastr:** Blažovice

Lokalita: v uličce vedoucí k Jiřfkovicím

Datec: mladší DŘ

Uložení: MZM Brno

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: –

Poznámka: v r. 1898 nalezen denár císaře Caracally (211–217 n. l.)

*u většiny starších publikací je mince nesprávně určena jako mince císaře Antonina Pia

Literatura: PROCHÁZKA 1900, 70; 1903, 148; BENINGER – FREISING 1933, 18;

ČERVINKA 1946, 145; POCHITONOV 1955, 250; ČIŽMÁŘ 1989, 159

id.:7 **Katastr:** Blažovice

Lokalita: –

Datec: mladší DŘ

Uložení: MZM Brno

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Poznámka: na katastru Blažovic učiněn v r. 1926 nález antoninianu císaře Gordiana III. (238–244 n. l.)

Literatura: KRÍŽEK 1933, 37; BENINGER – FREISING 1933, 18; ČERVINKA 1946, 145; POCHITONOV, 1955, 257

id.:8 **Katastr:** Blažovice

Lokalita: u silnice do Tvarožné

Datec: mladší DŘ

Uložení: –

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –**Druh osídlení:** depot**Typ zjištění:** neznámé okolnosti**Poznámka:** při stavbě silnice do Tvarožné ve stěně příkopu depot 16 mincí, z nich jsou známy bronzové mince císaře Constantina I. (306–337 n. l.) a bronzová mince Constantia I. (337–361 n. l.)**Literatura:** POCHITONOV 1955, 283; TIR 1986, 131**id.: 9** **Katastr:** Blažovice**Lokalita: –****Datec:** doba římská**Uložení:** MZM Brno**Mapa:** 1:10 000: –**Koordináty od sekčních čar: –****Poloha:** –**Orientace: –** **Nadmořská výška: –****Vzdálenost vodoteče: –****Druh osídlení:** ojedinelý nález**Typ zjištění:** neznámé okolnosti**Poznámka:** nalezen denár císaře Hadriana (117–138 n. l.)**Literatura:** KNIES 1893, 687; ČERVINKA 1946, 145; POCHITONOV 1955, 227**id.:10** **Katastr:** Blučina**Lokalita:** „Bažantnice“**Datec:** doba římská**Uložení:** –**Mapa:** 1:10 000: –**Koordináty od sekčních čar: –****Poloha:** –**Orientace: –** **Nadmořská výška: –****Vzdálenost vodoteče: –****Druh osídlení:** sídliště**Typ zjištění:** sběr zaměstnanci AÚ ČSAV**Poznámka:** nasbírán střepevý materiál zdobený vlnicemi, kolečkovou výzdobou a dále pak 1 rohovcové křesadlo – NZ 16/48**Literatura:** DROBERJAR 1997, 163**id.:11** **Katastr:** Blučina**Lokalita:** „Konopné zahrádky“, S od silnice na Měnin**Datec:** doba římská**Uložení:** Muzeum Ivančice**Mapa:** 1:10 000: 24–34–25**Koordináty od sekčních čar:** Z:450, J: 310**Poloha:** svah**Orientace:** S **Nadmořská výška:** 185–210 m**Vzdálenost vodoteče:** bezejmenný přítok Litavy 300 m směrem na S**Druh osídlení:** sídliště**Druh objektu:** kulturní vrstva**Typ zjištění:** 1958 a 1962 – zjišťovací výzkum (K. Ludikovský)**Poznámka:** v sondách objeveny střepy datovatelné do doby římské NZ 1463/72, v r. 1962 opět zachycena kulturní vrstva s nálezy s DŘ – NZ 1467/72**Literatura:** ČÍŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1997, 163**id.:12** **Katastr:** Blučina**Lokalita:** „Spodní Kolberky = Dolní Kolberky“,**Datec:** B2–C1, C3 (obj. 84)**Uložení:** MZM Brno**Mapa:** 1:10 000: 24–43–16**Koordináty od sekčních čar:** Z: 50, J:70**Poloha:** svah**Orientace:** SSZ **Nadmořská výška:** 180–190 m**Vzdálenost vodoteče:** Litava (Cézava) 300 m směrem na SZ**Druh osídlení:** sídliště a depot**Druh objektu:** sídlištní**Počet:** 142*

*142 objektů je celkový počet objektů objevených na sídlišti, přestože většina z nich náleží osadě z doby římské několik z nich náleží jiným archeologickým kulturám a to vypíchané, laténské a hradištní

Typ zjištění: 1957 – sběr (J. Teplý), 1959 – zjišťovací výzkum (I. Peškař), 1962 – sběr (I. Peškař), 1965 – zjišťovací výzkum (I. Peškař), 1983 – sběr (M. Salaš)**Poznámka:** laborant AÚ ČSAV v Brně J. Teplý sbíral po hluboké orbě, jež narušila objekty – kromě střepevého materiálu našel i bronzovou minci císaře Alexandra Severa (222–235n. l.), v r. 1959 záchranný arch. výzkum vedený I. Peškařem – NZ 351/66, v r. 1962 další sběr, při kterém byl získán materiál (germ. i prov. keramika a drobný střep TS (Rheinabern) z dílny Commitalia – NZ 2435/63, další záchranný arch. výzkum byl uskutečněn v r. 1965 I. Peškařem – NZ 133/72, v r. 1983 byl na sídlišti podniknut M. Salaš sběr keram. materiálu – NZ 1576/84, z této

lokality byl získán též depot kovových předmětů

Literatura: PEŠKAŘ 1960a, 86; 1961, 414–422; 1963, 53–54; 1966, 50–52; 1972, 8; TIR 1986, 131; ČÍŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1989, 35–36, 81–82; 1991, 9; 1994, 38–39; 1997, 163, 178–183

id.:13 **Katastr:** Blučina **Lokalita:** „U bílého kříže“, V od obce, za křižovatkou na Měnín a Moutnici
Datace: doba římská **Uložení:** –
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: povrchovým sběrem bylo zjištěno sídliště z DŘ (nepublikováno) – NZ 1358/48

Literatura: ČÍŽMÁŘ 1989, 159; DROBERJAR 1997, 164

id.:14 **Katastr:** Blučina **Lokalita:** intravilán obce, dům č. p. 162
Datace: B2 **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: pohřebiště **Druh objektu:** hrob **Počet:** 1

Typ zjištění: 1972 – záchranný archeologický výzkum (S. Šiller)

Poznámka: v r. 1972 byla z výkopu pro úpravu sklepa přivoláním konzervátora ústavu Anthropos Stanislava Šillera zachráněna bronzová pánev a tři nádoby pocházející pravděpodobně z rozrušeného hrobu.

Literatura: HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ 1974, 12–17

id.:15 **Katastr:** Blučina **Lokalita:** SV část intravilánu obce, pozemek J. Fialy č. p. 278 a J. Šťastného č. p. 605
Datace: doba římská **Uložení:** –
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: svah **Orientace:** S-SSV **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: Cezava

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** kulturní vrstva

Typ zjištění: 1990 – neznámé okolnosti

Poznámka: od majitelů nemovitostí byl M. Salašem získán keramický materiál z rozrušené sídlištní vrstvy datovaný do doby římské

Literatura: SALAŠ 1993, 132

id.:16 **Katastr:** Brněnské Ivanovice **Lokalita:** na poli, v r. 1946 zde stála Roučkova továrna
Datace: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Poznámka: na poli u Roučkovy továrny byl nalezen antoninian císaře Proba (276–282 n. l.)

Literatura: KRÍŽEK 1933, 38; ČERVINKA 1946, 154; POCHITONOV 1955, 268; TIR 1986, 134

id.:17 **Katastr:** Brno **Lokalita:** „Červený kopec“
Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000 **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: nalezen denár císařovny Faustiny st. a follis císaře Galeria (293–311 n. l.) – ze sbírky mag. rady Dr. B. Haase NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: ČERVINKA 1895, 207; 1946, 146; RZEHAK 1918, 269; POCHITONOV 1955, 269–270; TIR 1986, 133

id.:18	Katastr: Brno	Lokalita: ul. Jánská, při stavbě obch. domu Pasqualiniho
	Datec: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa: 1:10 000	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: ojedinělý nález

Poznámka: při stavbě domu vykopány římské mince (as cíš. Faustiny mladší a centenionalis cíš. Constantia II.) – ze sbírky mag. rady Dr. Bernh. Haase – NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: ČERVINKA 1946, 146; POCHITONOV 1955, 283; TIR 1986, 134

id.:19	Katastr: Brno	Lokalita: ulice Koliště
	Datec: mladší DŘ	Uložení: MZM Brno
	Mapa: 1:10 000	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: depot

Typ zjištění: –

Poznámka: r. 1893 rozkopán poklad, z něhož byly zachráněny měděné mince (celkem 22 ks) cíš. Galliena, Claudia II., Proba, Maximiana, Constantina I., Constantia II., Constanta, Valentiana I. a Valenta – NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: ČERVINKA 1894, 147; 1895, 207; 1902, 285; 1946, 147; POCHITONOV 1955, 289; TIR 1986, 133

id.:20	Katastr: Brno	Lokalita: ul. Masarykova-přestavba Krimmingerova domu
	Datec: pozdní DŘ	Uložení: MZM Brno (i. č. 68 332–68 336)
	Mapa: 1:10 000	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: ojedinělý nález

Druh objektu: hrob **Počet:** 1

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: rozkopán kostrový hrob kladený do ml. DŘ – v něm byla nalezena bz. spona (dat. C3), bz. přezka s okrouhlým rámcem a jiné „úlomký“ z bronzu

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 23; ČERVINKA 1937, 117; PERNÍČKA 1965, 157; ZEMAN 1961, 189; PEŠKAŘ 1972, 8

id.č.:21	Katastr: Brno	Lokalita: ulice Orlí, dům č. p. 28, „U Smetanů“
	Datec: mladší DŘ	Uložení: –
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: depot

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1822 při stavbě domu nalezen mincovní depot asi 50 mincí – z nich je známo asi 28 kusů – od antoniniani císaře Claudia II. Gothica (268–270 n. l.) až po centenionalis císaře Valenta (364–378 n. l.)

Literatura: POCHITONOV 1955, 298; ČERNOHORSKÝ 1956, 78–81; TIR 1986, 133

id.:22	Katastr: Brno	Lokalita: ul. Soukenická, zahrada u domu č. 3 náležející nynější mateřské škole
	Datec: mladší DŘ	Uložení: MZM Brno (i. č. 315 513)
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Poznámka: nalezena římská mince císaře Constanta I. (337–350 n. l.) – NZ 331/82

Literatura: nepublikováno, pouze NZ

id.:23 **Katastr:** Brno **Lokalita:** ul. Staňkova (dříve d'Elvertova, pak Dlouhá)

Datec: pozdní DŘ **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: depot

Typ zjištění: –

Poznámka: při kopání stoky nalezen kožený vak s římskými bronzovými mincemi (celkem 26 ks od Faustiny st. až po císaře Arcadia (395–408 n. l.) – NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: RZEHAK 1918, 270; ČERVINKA 1946, 147; POCHITONOV 1955, 293; TIR 1986, 133

id.:24 **Katastr:** Brno **Lokalita:** u Zemského finančního ředitelství

Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: depot

Typ zjištění: –

Poznámka: při kopání základů pro budovu Zemského finančního ředitelství nalezen neznámý počet mincí z nichž jsou známé tyto blíže nepopsané mince Valeriana (253–259 n. l.), antoninian s opisem Salonina a blíže popovaná mince císaře Constantina I. (306–337 n. l.) – NZ 805/46

Literatura: RZEHAK 1918, 270; ČERVINKA 1946, 147; POCHITONOV 1955, 275; TIR 1986, 133

id.:25 **Katastr:** Brno **Lokalita:** „Staré Brno“ – v zahradě učitelského ústavu

Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: nález upěchované hlíny vysvětlované snad jako pozůstatky silnice, na níž ležel antoninian císaře Traiana Decia (248–251 n. l.) a „slznička“ – NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: KNIES 1893, 686; ČERVINKA 1893, 68; 1895, 207; 1902, 25; SKUTIL 1927a, 175–177; 1946, 147; POCHITONOV 1955, 233; TIR 1986, 134

id.:26 **Katastr:** Brno **Lokalita:** u nádraží

Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Poznámka: denár císařovny Faustiny starší – NZ 805/46

Literatura: ČERVINKA 1895, 207; 1902, 285; 1946, 146; POCHITONOV 1955, 234–235; TIR 1986, 134

id.:27 **Katastr:** Brno **Lokalita:** „U tržnice“

Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Poznámka: vykopán měděný antoninian císaře Proba (276–282 n. l.) – NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: RZEHAK 1918, 270; ČERVINKA 1946, 53; POCHITONOV 1955, 289–290; TIR 1986, 134

id.:28	Katastr: Brno Datace: doba římská Mapa: 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: okolí Brna bez bližší specifikace Uložení: soukromá sbírka Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: za neznámých okolností nalezena bronzová mince Lucilly (†185)

Literatura: POCHITONOV 1955, 244

id.:29	Katastr: Brno Datace: doba římská Mapa: 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: Ponávka	Lokalita: ulice Pffkop, Business centrum Uložení: – Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: – **Druh objektu:** kulturní vrstva

Typ zjištění: 1995/1996 – záchranný archeologický výzkum (P. Vitula)

Poznámka: na lokalitě bylo doloženo osídlení z doby římské, zjištěna přítomnost vinné révy

Literatura: VITULA 1999, 339; ŠEDO 2000, 51–52

id.:30	Katastr: Brno – Juliánov Datace: starší DŘ Mapa: 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: – Uložení: MZM Brno Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: neznámé okolnosti (H. Freising)

Poznámka: získán keramický materiál z doby římské (např. zlomek prstenc. misky)

Literatura: DROBERJAR 1989, 194; 1997, 164

id.:31	Katastr: Budkovice Datace: doba římská Mapa: 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: – Uložení: sbírka T. Matějky (obchodníka v Ivančicích) Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: denár císaře Domitiana (81–96 n. l.) z r. 94 n. l. – NZ 809/46, 1409/55

Literatura: POCHITONOV 1955, 219; ČIŽMÁŘ 1989, 159

id.:32	Katastr: Bystrc Datace: doba římská Mapa: 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: – Uložení: – Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: z neznámé polohy při povrchovém průzkumu získán zlomek prstencové misky jemné šedé keramiky a 2 zlomky výdutí jemné žluto-oranžové keramiky

Literatura: DROBERJAR 1989, 123, 191; TEJRAL 1959, 183

id.:33	Katastr: Černovice Datace: C1	Lokalita: „Dolní Pole“, pískovna, parcela č. 779 Uložení: MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: sídliště **Druh objektu: sídlištní** **Počet: 1**

Typ zjištění: 1927 – záchranný archeologický výzkum (H. Freising)

Poznámka: v r. 1925 při těžbě písku ničeny pravěké objekty, v sídlištní jámě č. 1 z DŘ nalezena keramika, bz. spona, zuby, fragment železného předmětu (dat. poč. 3. století)

Literatura: FREISING 1931, 65–66; BENINGER – FREISING 1933, 23; PEŠKAŘ 1972, 9

id.:34 **Katastr: Černovice** **Lokalita: „Na vinohradech“** nebo „Vinohrady“
Datec: mladší DŘ **Uložení: MZM Brno**
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: ojedinelý nález

Poznámka: nález mince z r. 1923, follis císaře Diocletiana (284–305 n. l.) – NZ bez čísla pod sign. Černovice

Literatura: ČERVINKA 1895, 207; 1946, 149; POCHITONOV 1955, 270; TIR 1986, 134

id.:35 **Katastr: Černovice** **Lokalita: v „Rajském lesíku“**
Datec: doba římská **Uložení: MZM Brno**
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1868 nalezen denár Antonina Pia (138–161 n. l.)

Literatura: ČERVINKA 1895, 207; 1902, 286; 1946, 149; SKUTIL 1927b, 131; POCHITONOV 1955, 233; TIR 1986, 134

id.:36 **Katastr: Čučice** **Lokalita: zahrada místní fary**
Datec: mladší DŘ **Uložení: MZM Brno**
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: půlfollis císaře Constantina I. (306–337 n. l.) ražba z let 306–307 n. l.

Literatura: ČERVINKA 1902, 286; POCHITONOV 1955, 276; ČIŽMÁŘ 1989, 159

id.:37 **Katastr: Dolní Heršpice** **Lokalita: „Werlacke“**
Datec: B2–C1 **Uložení: MZM Brno**
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: z této lokality je uváděna na kruhu točená provinciální keramika datovaná do 2. století – 3. století (z Freisingerovy sbírky)

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 24; DROBERJAR 1989, 191, 244; 1997, 164

id.:38 **Katastr: Dolní Kounice** **Lokalita: –**
Datec: doba římská **Uložení: –**
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti**Poznámka:** získán aureus císaře Nerova (54–68 n. l.) – NZ 854/46**Literatura:** ČERVINKA 1893, 69; 1895, 29; POCHITONOV 1955, 212; TIR 1986, 141; ČIŽMÁŘ 1989, 159;

id.:39	Katastr: Drásov	Lokalita: „Díly k Holubovým“, V od obce
	Datec: doba římská	Uložení: soukromá sbírka
	Mapa: 1:10 000: 24–32–03	Koordináty od sekčních čar: Z: 200, J:44
	Poloha: svah	Orientace: JZ Nadmořská výška: 269–278 m
	Vzdálenost vodoteče: 80 m	

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** min. 1**Typ zjištění:** 1979–83 sběr (J. Doležel – V. Růžička), 1993 – záchranný archeologický výzkum (V. Růžička – P. Vitula)**Poznámka:** mezi léty 1979–1983 při povrchovém sběru nalezen keramický materiál ze starší a mladší doby římské, v r. 1993 při budování vodovodu Vír – Brno porušen na V okraji tohoto sídliště zahloubený obj. (zásobnice) obsahující chudý keramický materiál z DŘ**Literatura:** DOLEŽEL 1985, 85–86; ČIŽMÁŘ 1989, 159; ŠTROF – RŮŽIČKA 1997, 161; DROBERJAR 1997, 165

id.:40	Katastr: Drásov	Lokalita: –
	Datec: B1 (1. století n. l.)	Uložení: MZM Brno
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: pohřebiště **Druh objektu:** hrob **Počet:** 1**Typ zjištění:** neznámé okolnosti**Poznámka:** z žárového hrobu z doby římské zachoval učitel Josef Hladík kusy bronzové nádoby (pánve) žárem zničené, dva Fe nože, stěpy tuhovaného nádobí zdobeného meandrem ze čtyřhranných teček – NZ 596/46, NZ 739/56**Literatura:** BENINGER – FREISING 1933, 40; PERNIČKA 1966, 38; TEJRAL 1967, 128; TIR 1986, 142; ČIŽMÁŘ 1989, 159

id.:41	Katastr: Drásov	Lokalita: –
	Datec: B1	Uložení: MZM Brno
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: –**Typ zjištění:** neznámé okolnosti**Poznámka:** ve sbírkách MZM Brno jsou uloženy blíže nespecifikovatelné zlomky nádob s označením lokality Drásov, – nálezy nejistého charakteru asi sídlištní, ale není ani vyloučeno, že tyto nádoby pocházejí z rozrušeného žárového pohřebiště (id. 40)**Literatura:** PERNIČKA 1966, 38

id.:42	Katastr: Horní Heršpice	Lokalita: „Na široké“, 100 m paralelně na S s dálnicí, úsek od Havránkovy ulice ke skladu Potravin
	Datec: doba římská	Uložení: –
	Mapa: 1:10 000: 24 -34–10	Koordináty od sekčních čar: Z: 160, J: 360
	Poloha: svah	Orientace: V Nadmořská výška: 195–205 m
	Vzdálenost vodoteče: Svratka 300 m směrem na V	

Druh osídlení: –**Typ zjištění:** 1987 – záchranný archeologický výzkum (J. Čižmářová)**Poznámka:** při hloubení kanalizační rýhy nalezeny na hromádách ornice stěpy z doby římské**Literatura:** ČIŽMÁŘOVÁ – GEISLEROVÁ 1990, 89

id.:43	Katastr: Horní Heršpice	Lokalita: –
	Datec: doba římská	Uložení: MM Brna

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar: –**
Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: –**
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: sběr

Poznámka: při povrchovém průzkumu nalezen zlomek výdutě prstencové misky

Literatura: DROBERJAR 1989, 191

id.:44 **Katastr:** Hradčany **Lokalita:** „K Čebínu“, mezi silnicí do Čebína a místní odbočkou, částečně i svah k Hradčanskému potoku

Datec: mladší DŘ **Uložení:** soukromá sbírka

Mapa: 1:10 000: 24–32–07 **Koordináty od sekčních čar: –**

Poloha: svah **Orientace: J** **Nadmořská výška: 253–259 m**

Vzdálenost vodoteče: zdroj 40 m V

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1980–1982 – sběr (J. Doležel)

Poznámka: při povrchovém sběru získán keramický materiál z mladší doby římské

Literatura: DOLEŽEL 1985, 86; ČIŽMÁŘ 1989, 159

id.:45 **Katastr:** Chrlice (II) **Lokalita:** „na Kopci“ nebo „Kopce“, „Krajiny“ sídliště je rozsáhlejší zaujímá oblast bývalé pískovny Fr. Černého a areál budov místního JZD

Datec: B2 a C3/D **Uložení: MZM Brno**

Mapa: 24–34–10/24–34–15 **Koordináty od sekčních čar: Z: 430, J: 360**

Poloha: svah **Orientace: J** **Nadmořská výška: 210–215 m**

Vzdálenost vodoteče: Dvorský potok 300 m směrem na J

Druh osídlení: sídliště

Druh objektu: sídlištní objekt **Počet: 2**

Typ zjištění: 1957 – sběr (P. Němec), 1926 – záchranný archeologický výzkum (J. Broskva), 1967 – sběr (J. Malina), 1967 – záchranný archeologický výzkum (L. Davídek a Z. Smutný)

Poznámka: sídliště s germánskou keramikou NZ 753/58, ze školní sbírky ZDŠ v Chrlících pocházejí 2 nádoby z pozdní doby římské a počátku SN zachráněné řídícím učitelem J. Broskvou, r. 1957 zde provedl sběr MUDr. Pavel Němec – získal keramiku zdobenou hřeben. obloučky, nehtovými vrypy, rytými linkami, rytými trojúhelníky atd. NZ 1757/57, keramický materiál z DŘ a hlíněný přeslen pochází ze sběrů skup. posluchačů FF UJEP v Brně (vedené J. Malinou), v r. 1967 záchranná akce členů Vlastivědného kroužku při Osvětové besedě v Chrlících (ved. L. Davídkem a Z. Smutným) z ní pochází pec na výrobu keramiky a síd. objekt (dílňa, keram. zvfěcí kosti, závaží atd.

Literatura: PERNIČKA 1968b, 117–138; DOSTÁL 1965, 363–364; PERNIČKA 1968c, 43–44; ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 78–79; DROBERJAR 1989, 36–37, 192, 244; 1991, 9; 1997, 164

id.:46 **Katastr:** Chrlice (I) **Lokalita:** „Niva“ JZ od obce, jižně od státního statku

Datec: starší i mladší DŘ **Uložení: MZM Brno (inv. č. 83/424–464)**

Mapa: 1:10 000: 24–34–15 **Koordináty od sekčních čar: Z: 380, J: 300**

Poloha: svah **Orientace: Z** **Nadmořská výška: 190–200 m**

Vzdálenost vodoteče: v bezprostřední blízkosti Dvorského potoka

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr (A. Dvořáček)

Poznámka: z bývalé sbírky A. Dvořáčka pochází 3 bronzové spony, kuželovitý přeslen, domácí i provinciální keramika (zlomky prstencových misek, jihogallská TS (dat. období Claudius-Vespasian)

Literatura: PERNIČKA 1966, 87–88; 1968b, 117–118; TEJRAL 1970a, 195–196; PEŠKAŘ 1972, 7–8; ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 80; DROBERJAR 1989, 36–37, 193; 1991, 9

id.:47 **Katastr:** Chrlice **Lokalita:** „Roviny“, v areálu panelárny (u boží muky)

Datec: doba římská **Uložení: MM Brna**

Mapa: 1:10 000: 24–34–11 **Koordináty od sekčních čar: –**

Poloha: – **Orientace: –** **Nadmořská výška: 210 m**

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: narušen a prokopán objekt v něm (mimo jiné) byly doloženy nálezy z doby římské – NZ 237/86

Literatura: ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 78; DROBERJAR 1997, 164

id.:48	Katastr: Chrlice	Lokalita: „Rybníky“
	Datace: doba římská	Uložení: MM Brno
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: –
		Nadmořská výška: –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: –

Typ zjištění: sběr

Poznámka: povrchovým sběrem zjištěno osídlení z doby římské (NZ – 225/86)

Literatura: ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 80

id.:49	Katastr: Chrlice	Lokalita: „Za dvorem“, S od Chrlic
	Datace: doba římská	Uložení: MM Brno
	Mapa: 1:10 000: 24–34–10	Koordináty od sekčních čar: Z: 435, J: 140
	Poloha: svah	Orientace: J
		Nadmořská výška: 220–228 m

Vzdálenost vodoteče: bezejmenná vodoteč 200 m směrem na J

Druh osídlení: –

Typ zjištění: sběr

Poznámka: povrchovým sběrem zjištěno osídlení z doby římské (NZ 224/86)

Literatura: ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 81

id.:50	Katastr: Chrlice	Lokalita: pole směrem k Rebešovicím
	Datace: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: –
		Nadmořská výška: –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1954 – sběr

Poznámka: sídliště s germánskou keramikou NZ 753/58, podle I. L. Červinky byl v roce 1937 „na panském poli k Rybešovicím na germánském sedlišti“ vyorán antoninian císaře Carina (283–285 n. l.), při sběru v r. 1954 získán okrajový zlomek prstencové misky NZ 4372/59

Literatura: ČERVINKA 1946, 153; POCHITONOV 1955, 269; TIR 1986, 134; ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 81

id.:51	Katastr: Chrlice	Lokalita: –
	Datace: mladší DŘ	Uložení: MZM Brno
	Mapa: 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: –
		Nadmořská výška: –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: za neznámých okolností nalezeny dvě římské mince – malý bronz (centenionalis) Constantina I. (306–337 n. l.) a malý bronz (centenionalis) Valentiana I. (364–375 n. l.)

Literatura: KRÍŽEK 1940–1941, 10–11; ČERVINKA 1946, 153; POCHITONOV 1955, 285–286

id.:52	Katastr: Chrlice	Lokalita: dům č. 3 (p. Solnička)
	Datace: doba římská	Uložení: MM Brno
	Mapa: 1:10 000: 24–34–10	Koordináty od sekčních čar: Z: 405, J: 80
	Poloha: svah	Orientace: SZZ
		Nadmořská výška: 200 m

Vzdálenost vodoteče: bezejmenný potok 200 m směrem na SZ

Druh osídlení: – **Druh objektu:** kulturní vrstva
Typ zjištění: neznámé okolnosti
Poznámka: při adaptaci domu v r. 1966 byla narušena kulturní vrstva s keramikou datovatelnou do doby římské – NZ 239/86
Literatura: ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 76

id.:53 **Katastr:** Chrlice **Lokalita:** objekty sila
Datec: doba římská **Uložení:** MM Brna
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** –
Typ zjištění: 1969–1971 – záchranný archeologický výzkum (J. Čižmářová)
Poznámka: při stavbě objektů sila byla narušena a prozkoumána řada sídlištních objektů mezi nimiž byly i objekty datované do doby římské, z obj. 26 získán zlomek dna prstenc. misky, z jámy 17 – zlomek výdutě prstencové misky a 9 zlomků výdutí jemné žluto-oranžové keramiky
Literatura: ČIŽMÁŘOVÁ 1988, 77; DROBERJAR 1997, 125, 193

id.:54 **Katastr:** Ivančice **Lokalita:** „Lampertky“, V od obce
Datec: doba římská **Uložení:** Muzeum Ivančice
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález
Typ zjištění: neznámé okolnosti
Poznámka: ojedinelý, nepublikovaný nález blíže nepopsané bronzové spony
Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 159

id.:55 **Katastr:** Jiřkovice **Lokalita:** na „Dřlech“ nebo „Dřly“, S od mlýna
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno, Muzeum Olomouc
Mapa: 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 190, J: 120
Poloha: svah **Orientace:** Z **Nadmořská výška:** 230–240 m
Vzdálenost vodoteče: Rokytnice 100 m směrem na Z

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** min. 10
Typ zjištění: 1923 – zjišťovací výzkum (Š. Přibyslavský), 1925 a 1927 – zjišťovací výzkum (J. Poulík), 1933–1934 – zjišťovací výzkum (J. Skutil), 1957 – zjišťovací výzkum (V. Hochmanová), 1987 – záchranný archeologický výzkum (P. Horálková)
Poznámka: v r. 1923 zde objevil učitel Š. Přibyslavský rozsáhlé sídliště a prokopal jámový obj. v němž nalezl keramiku, polovinu přeslenu a kostěný hřeben. Na něj navázal r. 1925 J. Poulík (dvě mělké odpadní jámy), při hluboké orbě v r. 1927 objeveno několik dalších obj. J. Poulík identifikoval a částečně prozkoumal 5 hrnčířských pecí, v r. 1933 a 1934 byly za vedení J. Skutila prozkoumány další zahloubené obj. NZ 2027/58. Z výzkumu V. Hochmanové z r. 1957 pochází železná spona a římskoprov. keramika. Při záchranném výzkumu P. Horálkové v r. 1987 byly objeveny další 2 obj. s keram. materiál z mladší doby římské – NZ 1871/88. Římské střepy na kruhu točené keramiky ze sbírky A. Gottwalda – 1281/70 uložené dnes ve Vlastivědném muzeu v Olomouci. V materiálu uloženém je i keramika datovaná do starší doby římské (např. St. Přibyslavský objevil i střepy s oblouky a klínovými záseky – NZ 633/46, 730/46, 2017/58)
Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 20; POULÍK 1950, 24–26, PERNIČKA 1970, 76–81; PEŠKAŘ 1988, 113–130; ČIŽMÁŘ 1989, 160; ČIŽMÁŘ – DVOŘÁK – GEISLER 1990, 92; DROBERJAR 1989, 42, 86, 132; 1991, 12; 1997, 167

id.:56 **Katastr:** Jiřkovice **Lokalita:** na poli u hranice prateckoblažovské
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: na poli vyoral rolník Štěpánek půlfollis císaře Constantina I. (305–337 n. l.) – NZ 861/46

Literatura: nepublikováno, pouze NZ

id.:57 **Katastr:** Kobylnice **Lokalita:** „Bezděkov“, parcela č. 599

Datace: doba římská **Uložení:** FF MU Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Druh objektu: jáma a kulturní vrstva **Počet:** 1

Typ zjištění: 1936 – záchranný archeologický výzkum

Poznámka: v r. 1936 byla zjištěna jedna sídlištní jáma a kulturní vrstva s nálezy datovanými do doby římské (NZ 7780/78)

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.č.:58 **Katastr:** Kobylnice **Lokalita:** –

Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: r. 1907 na poli vyoran denár císaře Marka Aurelia (161–180 n. l.) z r. 169 n. l. – NZ 685/46

Literatura: POCHITONOV 1955, 238

id.:59 **Katastr:** Kobylnice **Lokalita:** –

Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: pohřebiště **Druh objektu:** hrob **Počet:** 1

Typ zjištění: neznámé okolnosti (M. Chleborád)

Poznámka: ze žárového hrobu pochází mísovitá popelnice na nožce, širší hrnek a šálek – ze sbírky M. Chleboráda (NZ 705/46)

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 20; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:60 **Katastr:** Kobylnice **Lokalita:** –

Datace: starší DŘ **Uložení:** –

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: z blíže neznámé polohy nacházející se na katastru Kobylnic pochází zlomky germánské a římsko-provinciální ker. (např. prstenc. mísek, zlomek tkalcovského závaží o průměru 12 cm a dva přesleny)

Literatura: DROBERJAR 1989, 203; TEJRAL 1959, 86

id.:61 **Katastr:** Komín **Lokalita:** –

Datace: C2 **Uložení:** MZM Brno

Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –

Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Druh objektu: hrob

Počet: 1

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: ve sbírce MZM je uložen zárový, popelnicový pohřeb bez bližšího popisu náleзовých okolností – zárový hrob dospělé ženy (popelnice, zlomky hřebene, hrudka pryskyřice)

Literatura: PERNÍČKA 1965, 157; 1967, 73; 1968a, 205–207

id.:62 **Katastr:** Kovalovice **Lokalita:** „Na rovinách“, J od obce
Datec: starší i mladší DŘ **Uložení:** Muzeum Ivančice
Mapa: 1:10 000: 24–43–03 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 170, J: 380
Poloha: svah **Orientace:** JZ **Nadmořská výška:** 280–300 m
Vzdálenost vodoteče: Kovalovický potok 800 m směrem na S

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní objekt **Počet:** min. 9

Typ zjištění: letecká prospekce (1989–1990, M. Bálek – M. Čížmář)

Poznámka: koncem r. 1989 a začátkem r. 1990 byly leteckou prospekci zjištěny orbou narušené objekty, v průběhu února r. 1990 bylo geodeticky zaměřeno celkem 34 objektů, při povrchovém sběru byl získán sídlištní materiál díky čemuž bylo minimálně 9 objektů zařazeno do doby římské. Většina keramických nálezů náleží do starší doby římské, výjimku představuje střep z obj. č. 29 pocházející z nádoby vytáčené na kruhu s výzdobou vícenásobnou vlnicí, jež bývá datován do mladší doby římské. Bližší popis je uveden pouze u jednoho germánského obj. č. 26 – jedná se o mělce zahloubený obj. zničený orbou, kde relativně početné nálezy keramiky a zvrřecích kostí ležely přímo na jeho povrchu

Literatura: BÁLEK – ČÍŽMÁŘ – ŠEDO 1993, 111; DROBERJAR 1997, 168

id.:63 **Katastr:** Královo pole **Lokalita:** na poli za zahradnictvím směrem k Rečkovickým
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1934 – sběr (M. Chleborád)

Poznámka: na lokalitě bylo zjištěno osídlení z doby římské (provinciální keramika) – záznam v archivu MM Brna (1420–22)

Literatura: nepublikováno, pouze NZ

id.:64 **Katastr:** Královo pole **Lokalita:** –
Datec: starší DŘ **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** kulturní vrstva

Typ zjištění: 1943 – zjišťovací výzkum (J. Čubuk)

Poznámka: z vrstvy získány nálezy datované do doby římské

Literatura: DROBERJAR 1997, 164

id.:65 **Katastr:** Kuřim **Lokalita:** „Za Špihlíkem“, SSZ okraj katastru pod Zlobicí
Datec: mladší DŘ **Uložení:** soukromá sbírka
Mapa: 1:10 000: 24–32–08 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 450, J: 215
Poloha: svah **Orientace:** JZ–JV **Nadmořská výška:** 310–330 m
Vzdálenost vodoteče: vodní zdroj 30 m JZ a JV

Druh osídlení: –

Typ zjištění: 1979–1983 – sběr (J. Doležel – V. Růžička)

Poznámka: při povrchovém sběru nalezena keramika z mladší doby římské

Literatura: DOLEŽEL 1985, 86; ČÍŽMÁŘ 1989, 160

id.:66 **Katastr:** Kuřim **Lokalita:** –
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa: 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: nalezena mince (dupondius) císaře Nerona (54–68 n. l.) – NZ 855/46

Literatura: KRÍŽEK 1933; SKUTIL 1947b, 143; POCHITONOV 1955, 214; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:67 **Katastr:** Líšeň

Lokalita: –

Datace: C1a

Uložení: MZM Brno

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: pohřebiště

Druh objektu: hrob

Počet: –

Typ zjištění: –

Poznámka: starší nález žárových hrobů kladených do doby kolem r. 200 n. l., ze sbírky M. Kříže pochází 2 větší keramické nádoby s malou lištou na hrdle a tuhovaný fragment misky pravděpodobně nesouvisející s hrobovými nálezy

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 20; PERNIČKA 1965, 157

id.:68 **Katastr:** Líšeň

Lokalita: „Staré Zámky“

Datace: C1, C3–D

Uložení: MZM Brno

Mapa: 1:10 000: 24–41–21

Koordináty od sekčních čar: Z: 370, J: 230

Poloha: výšinná

Orientace: JV **Nadmořská výška:** 330–350 m

Vzdálenost vodoteče: 200 m od potoka Říčky

Druh osídlení: sídliště

Druh objektu: kulturní vrstva

Typ zjištění: 1953–59 – záchranný archeologický výzkum (J. Poulík – A. Medunová), 1981 – sběr (A. Romanovský)

Poznámka: na lokalitě byl nalezena republikánská bz. mince rodu Cassiů (1. st. př. n. l.) a pravděpodobně i denár Faustiny st., při kácení lesa r. 1860 nalezen denár císaře Vespasiana a bronzová mince Faustiny st., v r. 1908 nalezen sestercius císaře Hadriana (117–138 n. l.), z rozrušených síd. vrstev pocházejí nálezy z mladší (kolínková provinciální spona, zlomek TS a misky z drsné šedé keramiky) a pozdní doby římské a doby SN (keramika, bz. předměty, zlomky skleněných předmětů, přesleny, závaží, kosti) – NZ 3041/70, při povrchovém sběru v r. 1981 nalezeny zlomky keramiky z pozdní doby římské

Literatura: ČERVINKA 1893, 69; 1895, 208; 1902, 287–288; 1946, 159–160; KNIES 1894, 454; POCHITONOV 1955, 210, 235, 228; STAŇA 1970, 539–540; PEŠKAŘ 1972, 9; ROMANOVSKÝ 1983, 80; TIR 1986, 134–135; DROBERJAR 1989, 37, 194, 245; 1991, 9; 1997, 164

id.:69 **Katastr:** Malešovice

Lokalita: „Horka“

Datace: doba římská

Uložení: AÚ ČAV Brno

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr (H. Freising)

Poznámka: při povrchovém sběru získán sídlištní materiál z doby římské (např. fragment pannonské keramiky – prstencové misky) – NZ 650/46

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 34; TIR 1986, 163; ČIŽMÁŘ 1989, 160; DROBERJAR 1989, 149, 209; 1997, 169

id.:70 **Katastr:** Malhostovice

Lokalita: –

Datace: doba římská

Uložení: –

Mapa: 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: nalezena bronzová mince císaře Caliguly (37–41 n. l.)

Literatura: SKUTIL 1927c, 137; POCHITONOV 1955, 253; ČÍŽMÁŘ 1989, 160

id.:71 **Katastr:** Maloměřice **Lokalita:** pole u Maloměřic
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno (býv. Červinkova sbírka)
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: na polích u Maloměřic nalezen centenionalis (malý bronz) císaře Constantina I. (306–337 n. l.) ražený v mincovně v Ticinu před r. 325 n. l.

Literatura: KNIES 1893, 689; ČERVINKA 1895, 208; 1902, 289; 1946, 147; POCHITONOV 1955, 276; TIR 1986, 135

id.:72 **Katastr:** Maloměřice **Lokalita:** cesta za Hády
Datec: doba římská **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Poznámka: stříbrný denár císaře Domitiana (81–96 n. l.) z r. 88 n. l.

Literatura: SKUTIL 1947a, 81

id.:73 **Katastr:** Medlov **Lokalita:** –
Datec: doba římská **Uložení:** Jihomoravské muzeum ve Znojmě
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: ve znojemském muzeu je umístěna nádoba z Medlova, bez popisu bližších nálezo-
vých okolností, mohlo se jednat o popelnici z rozrušeného žárového hrobu NZ 1751/67

Literatura: ČÍŽMÁŘ 1989, 160; TEJRAL 1971, 74

id.:74 **Katastr:** Měnin **Lokalita:** „Albrechtův dvůr“, JZ od obce, v písčově
Datec: starší DŘ (B2) **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–43–16 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 30, J: 175
Poloha: svah **Orientace:** J **Nadmořská výška:** 190–198 m
Vzdálenost vodoteče: Litava 800 m směrem na J

Druh osídlení: sídliště a pohřebiště **Druh objektu:** kulturní vrstva, hrob **Počet:** –

Typ zjištění: pol. 19. století – neznámé okolnosti (J. Eder)

Poznámka: Sídlištní nálezy: 30–150 cm silná kulturní vrstva se sídlištní nálezy z 2. století (stře-
py s hlubokými vpichy klínů, s motivem jedlové větvičky, šedé prstencové misky, světle šedé provin-
ciální nádobí z 2. století atd.). Pohřebiště: v polovině 19. století získán materiál z rozrušených
hrobů (ritus není jasný) – nádoby z 1. století, kováné picích rohů, obličejová atášة bronzového
vědra, bz. nádoba ?, přezka, spodní polovina postavy kráčejícího chlapce z bronzu (litá, slabě
patinovaná) – NZ 591/46, 787/46

Literatura: EDER 1859, 222–223; RZEHAK 1879, 202–203; 1918, 232; BENINGER –
FREISING 1933, 24; TEJRAL 1967, 82–88; PEŠKAŘ 1972, 35; TIR 1986, 164; ČÍŽMÁŘ 1989,
160; DROBERJAR 1997, 169

id.:75 **Katastr:** Měnin **Lokalita:** „Jalovisko“, v areálu bývalého dvora Jaloviska
Datec: mladší DŘ **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: 24–43–21 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 300, J: 350
Poloha: rovinná **Orientace:** – **Nadmořská výška:** 186 m

Vzdálenost vodoteče: přímo na bezejmenném přítoku Šitbořického potoka

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: před r. 1888 nalezena za neznámých okolností římská mince císaře Maximiana I. Thraka (235–238 n. l.), na totožné lokalitě byl mezi léty 1888–1893 objeven depot 19 římských blíže nepopsaných mincí

Literatura: RZEHAČ 1918, 268; SKUTIL 1927b, 141; ČERVINKA 1946, 161; POCHITONOV 1955, 254; TIR 1986, 164; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:76	Katastr: Měnín	Lokalita: –
	Datace: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: před nebo r. 1824 za neznámých okolností nalezen denár císaře Traiana (98–117 n. l.) ražený mezi léty 114–117 n. l.

Literatura: KRÍŽEK 1940–1941, 6; POCHITONOV 1955, 223; TIR 1986, 164; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:77	Katastr: Měnín	Lokalita: –
	Datace: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: za neznámých okolností získán centenionalis Constantina I. (306–337 n. l.) s opisem Urbs Roma

Literatura: KRÍŽEK 1940–1941, 10–11; POCHITONOV 1955, 280; TIR 1986, 164; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:78	Katastr: Měnín	Lokalita: „Bažantnice“, jižní část katastru, nad hájovnou
	Datace: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa 1:10 000: 24–43–21	Koordináty od sekčních čar: Z: 285, J: 11
	Poloha: rovinná	Orientace: – Nadmořská výška: 192–196 m
	Vzdálenost vodoteče: v bezprostřední blízkosti Šitbořického potoka	

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1947 – neznámé okolnosti

Poznámka: při budování rybníka u hájovny v r. 1947 byly získány zlomky keramiky (mezi nimi i zlomky rheinzabernské TS a zlomky prstenc. misek) – NZ 1466/47, 652/49

Literatura: TEJRAL 1959, 131; ČIŽMÁŘ 1989, 160; DROBERJAR 1989, 46–47, 210; 1991, 14; 1997, 169

id.:79	Katastr: Měnín	Lokalita: „Rybárna“, při stavbě vodovodu
	Datace: doba římská	Uložení: ÚAPP Brno
	Mapa 1:10 000: 24–43–16	Koordináty od sekčních čar: Z: 171, J: 95
	Poloha: rovinná	Orientace: – Nadmořská výška: 187 m
	Vzdálenost vodoteče: Litava	

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1999 – záchranný archeologický výzkum (P. Kos)

Poznámka: na povrchu již zasypané rýhy byl nalezen keramický materiál z narušených sídlištních objektů, které se kumulovaly na ploše cca 40 × 25 m – NZ 96/99 (ÚAPP Brno)

Literatura: nepublikováno, pouze NZ

Typ zjištění: 1980–1981, 1983 – sběr (J. Doležel – V. Růžička)

Poznámka: při povrchovém sběru získán sídlištní materiál z mladší doby římské

Literatura: DOLEŽEL 1985, 87; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:91 **Katastr:** Němčičky **Lokalita:** „Dolní Pargeln“
Datec: doba římská **Uložení:** soukromá sbírka H. Freisinga
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: –

Typ zjištění: sběr (H. Freising)

Poznámka: získán materiál datovaný do doby římské (např. zlomek TS)

Literatura: DROBERJAR 1989, 57; 1991, 17; 1997, 171

id.:92 **Katastr:** Obřany **Lokalita:** „Na hradisku“, vnitřní sídelní plocha hradiska
Datec: C3–D **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–32–25 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 470, J: 380
Poloha: výšinná **Orientace:** JJV **Nadmořská výška:** 290–300 m
Vzdálenost vodoteče: Svitava 200 m směrem JJV

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** 2

Typ zjištění: 1942 – sběr, 1981 – záchranný archeologický výzkum (M. Čižmář – M. Geisler – I. Rakovský – J. Svoboda)

Poznámka: v r. 1942 zde nalezen as Antonina Pia (138–161 n. l.), v r. 1981 při záchranném archeologickém výzkumu v souvislosti s výstavbou trasy plynovodu byly zachyceny dva sídlištní objekty (obytný zahloubený obj. a blíže nespecifikovaný sídlištní obj.) – z jejich výplně pochází především keramické nálezy, ale též předměty z železa a zlomek skleněné nádoby, – v sídelní jámě při povrchu nalezeny dvě kostry, v jámě zásobnice, dvě hrubé nádoby, zdobená nádoba, fragment mísy, železná přezka, zlomek spony a střepy skla pravděpodobně při povrchovém průzkumu byl nalezen zlomek glazovaného džbánu

Literatura: JAHN 1942, 99–107; POCHITONOV 1955, 233; ČIŽMÁŘ – GEISLER – RAKOVSKÝ – SVOBODA 1983, 40–41; TEJRAL 1985, 122; TIR 1986, 135; DROBERJAR 1989, 105

id.:93 **Katastr:** Opatovice **Lokalita:** „Zadní Litava“, JV okraj katastru
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–34–20 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 455, J: 145
Poloha: svah **Orientace:** SSV **Nadmořská výška:** 184–198 m
Vzdálenost vodoteče: řeka Litava (Cézava), asi 900 m směrem na JJV
Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: při povrchovém sběru zjištěn sídlištní materiál z doby římské

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:94 **Katastr:** Opatovice **Lokalita:** „Libušky“, průkop plynovodu
Datec: doba římská **Uložení:** neznámé
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr (1944, J. Dezort)

Poznámka: z průkopu pro plynovod získán materiál datovaný do doby římské

Literatura: DROBERJAR 1989, 96, 163; 1997, 172

id.:95 **Katastr:** Oslavany **Lokalita:** –
Datec: doba římská **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: za neznámých okolností získán aureus císaře Marka Aurelia (161–180 n. l.) – NZ 1116/46

Literatura: KNIES 1893, 686; ČERVINKA 1893, 69; 1895, 206; 1902, 289; 1946, 168; RZEHAK 1918, 269; SKUTIL 1927b, 135; POCHITONOV 1955, 242; TIR 1986, 172; ČIŽMÁŘ 1989, 60

id.:96 **Katastr:** Oslavany

Lokalita: –

Datec: doba římská

Uložení: soukromá sbírka

Mapa 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: za neznámých okolností získána bronzová mince císaře Nerona (54–68 n. l.)

Literatura: NĚMEČEK 1950, 241; POCHITONOV 1955, 213; TIR 1986, 172; ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:97 **Katastr:** Podolí

Lokalita: –

Datec: doba římská

Uložení: MZM Brno

Mapa 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: z lokality pochází denár Antonina Pia (131–161 n. l.)

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 160

id.:98 **Katastr:** Popovice

Lokalita: „Louky“, SZ část obce – místní zahrádky

Datec: mladší DŘ

Uložení: Archaia Brno

Mapa 1:10 000: 24–34–15

Koordináty od sekčních čar: Z: 85, J: 130

Poloha: svah

Orientace: S **Nadmořská výška:** 190–195 m

Vzdálenost vodoteče: Bobrava 400 m směrem na S

Druh osídlení: –

Typ zjištění: 1998 – sběr (R. Procházka – J. Beroušek)

Poznámka: při povrchovém průzkumu nalezeny fragmenty keramiky z doby římské

Literatura: nepublikováno, za poskytnuté informace děkuji PhDr. Rudolfu Procházkovi

id.:99 **Katastr:** Popovice

Lokalita: dům p. Nejedlého č. p. 9

Datec: doba římská

Uložení: Archaia Brno

Mapa 1:10 000: 24–34–15

Koordináty od sekčních čar: Z: 140, J: 150

Poloha: svah

Orientace: SV **Nadmořská výška:** 190–200 m

Vzdálenost vodoteče:

Bobrava 200 m směrem na S

Druh osídlení: –

Typ zjištění: 1998 – neznámé okolnosti (R. Procházka – J. Beroušek)

Poznámka: při stavbě domu získány fragmenty keramiky z doby římské

Literatura: nepublikováno, za poskytnuté informace děkuji PhDr. Rudolfu Procházkovi

id.:100 **Katastr:** Popovice

Lokalita: –

Datec: doba římská

Uložení: MZM Brno

Mapa 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: při sběru nalezen materiál z doby římské (např. zlomek prstencové misky)

- Literatura:** ČÍŽMÁŘ 1989 160, 226; DROBERJAR 1997, 173
-
- id.:101** **Katastr:** Pozořice **Lokalita:** –
Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: ojedinělý nález
Typ zjištění: neznámé okolnosti
Poznámka: z lokality pochází denár císaře Hadriana (117–138 n. l.)
Literatura: ČÍŽMÁŘ 1989, 160
-
- id.:102** **Katastr:** Prace **Lokalita:** „Mohyla míru“
Datace: B1a **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: ojedinělý nález
Typ zjištění: neznámé okolnosti
Poznámka: z lokality pochází ojedinělý nález železné spony s očky
Literatura: DROBERJAR 1995, 24
-
- id.:103** **Katastr:** Přísnotice **Lokalita:** „Úlehlové, Zelniska“
Datace: doba římská **Uložení:** soukromá sbírka H. Freisinga
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: sídliště
Typ zjištění: sběr (H. Freising)
Poznámka: získán materiál z doby římské (např. okaj prstenc. misky)
Literatura: DROBERJAR 1989, 227; 1997, 173
-
- id.:104** **Katastr:** Přísnotice **Lokalita:** „U Tarmance“, 3 km JV od obce
Datace: doba římská **Uložení:** Regionální muzeum Mikulov
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: sídliště
Typ zjištění: 1972 – sběr (J. Unger)
Poznámka: získán sídlištní keramický materiál z doby římské (např. okraj prstenc. misky)
Literatura: PERNÍČKA 1966, 148; UNGER 1973, 51; ČÍŽMÁŘ 1989, 160, 227; DROBERJAR 1997, 173
-
- id.:105** **Katastr:** Přísnotice **Lokalita:** „Želízka“, JV obce, na pravém břehu Šatavy
Datace: doba římská **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: 34–12–10 **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** 176 m
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** asi 10
Typ zjištění: 1992 – letecká prospekce (M. Bálek)
Poznámka: při letecké prospekci v r. 1992 byl na lokalitě lineární obdélný půdorys – příkop (450 × 170 m) ohrazující vištní zástavbu. Podle J. Ungra jde o zaniklou ves Želice. V JV části zjištěného obdélného půdorysu objeveno asi 10 chat, sběrem zde bylo zjištěno sídlištní materiál z doby římské
Literatura: BÁLEK 1996, 103–104
-
- id.:106** **Katastr:** Přízřenice **Lokalita:** „Lány“ –
Datace: doba římská **Uložení:** Archaia Brno

Mapa 1:10 000: 24–34–10 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 140, J: 130
Poloha: svah **Orientace:** V **Nadmořská výška:** 190–200 m
Vzdálenost vodoteče: rameno Svatky 400 m JV

Druh osídlení: neurčeno

Typ zjištění: 1998/1999 – sběr (R. Procházka – J. Beroušek)

Poznámka: při povrchovém průzkumu nalezeny fragmenty keramiky datované do doby římské

Literatura: nepublikováno, za poskytnuté informace děkuji PhDr. Rudolfu Procházkovi

id.:107 **Katastr:** Přízřenice **Lokalita:** ulice Zelná – SV část
Datec: doba římská **Uložení:** Archaia Brno
Mapa 1:10 000: 24–34–10 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 185, J: 230
Poloha: rovinná **Orientace:** – **Nadmořská výška:** 194 m
Vzdálenost vodoteče: Svatka 400 m směrem na V

Druh osídlení: neurčeno

Typ zjištění: 1998 – sběr (J. Beroušek)

Poznámka: při povrchovém průzkumu nalezeny dva fragmenty keramiky z doby římské

Literatura: nepublikováno, za poskytnuté informace děkuji PhDr. Rudolfu Procházkovi

id.:108 **Katastr:** Rajhrad/Rajhradice **Lokalita:** „Habřina“, „Na stráni“, „Stráně nad Habřinou“*
 *západní část lokality náleží do katastru Rajhradu, východní část náleží do katastru Rajhradic,
 za starou sýpkou, asi 300 m na J od zkoumaného slov. pohřebiště
Datec: B2–C1 **Uložení:** AÚ ČAV Brno
Mapa 1:10 000: 24–34–15 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 230, J: 20
Poloha: svah **Orientace:** k J **Nadmořská výška:** 180–190 m
Vzdálenost vodoteče: Ivanovický potok a Svatky 400 m směrem na Z

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** 3

Typ zjištění: 1952 – sběr (J. Král), 1954 – sběr (Z. Trnáčková), 1964 – sběr (I. Peškař), 1972 –
 záchranný archeologický výzkum (I. Peškař, Č. Staňa), 1974 – záchranný archeologický výzkum
 (I. Peškař, Č. Staňa), 1975 – záchranný archeologický výzkum (Č. Staňa)

Poznámka: při sběru J. Krále v r. 1952 objevena germánská keramika a nečitelný as císaře Clau-
 dia I. (41–54 n. l.) – NZ 138/61, při sběru Z. Trnáčkové v r. 1954 nalezeno množství keramiky –
 NZ 2292/56, ze sběru I. Peškaře z r. 1964 – brousek z jemně zrnitého pískovce ve tvaru nepravi-
 delného čtyřbokého hranolu d = 67 mm (i. č. 2386–44/64), střepy germánské a provinciální keram.
 a jeden zlomek TS - NZ 952/65, v r. 1972 objevena chata z doby římské a narušený obj. výrobní-
 ho (hutnického) charakteru, v r. 1974 při dalším záchranném výzkumu odkryta druhá zahloubená
 chata z doby římské, v r. 1975 při hloubení průkopu pro zavlažovací potrubí v blízkosti sýpky
 bylo narušeno několik sídlištních objektů

Literatura: POCHITONOV 1955, 212; PEŠKAŘ 1965, 52; 1973, 49–50; 1975, 39–40; STAŇA
 1975, 44; 1977, 56; TIR 1986, 180; DROBERJAR 1989, 61, 168–169, 228; 1991, 18; 1997, 173

id.:109 **Katastr:** Rebešovice **Lokalita:** –
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: neurčeno

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v depozitáři MZM Brno jsou uloženy nálezy z doby římské z katastru Rebešovic bez
 udání bližší lokalizace naleziště – fragment mramorované keramiky římsko-provinciálního původu
 (i. č. Ř. S. 45), 2 zlomky zdobených výdutí malované keramiky (i. č. Ř. S. 26, 36) z neznámé po-
 lohy na katastru Rebešovic (možná stejně, možná z jiné lokality) a 11 zlomků jemně žluto-
 oranžové prov. keram., zlomek okraje prstenc. misky

Literatura: DROBERJAR 1989, 80, 98, 169, 229

id.:110 **Katastr:** Rebešovice **Lokalita:** „Stráně“, na rozhraní katastrů Rajhradu, Rajhra-
 dic a Rebešovic na plošině návrší, pod kterým se rozkládá sídliště z doby římské

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1931 za neznámých okolností získán follis císaře Maximiana Herculina (286–305, 306–310 n. l.) ražený v mincovně v Kyziku

Literatura: ČERVINKA 1946, 173; POCHITONOV 1955, 271; TIR 1986, 186; ČÍŽMÁŘ 1989, 161

id.:121	Katastr: Sokolnice Datace: doba římská Mapa 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: – Uložení: MZM Brno Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: neurčeno

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: získáno několik zlomků keramiky bez bližších náleзовých okolností datovaných do doby římské

Literatura: ŠIMEK 1958, 344; DROBERJAR 1997, 174

id.:122	Katastr: Staré Brno Datace: mladší DŘ Mapa 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: ulice Poříčí, v základech učitelského ústavu Uložení: soukromá sbírka Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Poznámka: vykopán měděný centenionalis císaře Constantina II. (317–340 n. l.) – NZ 805/46, NZ 2435/46

Literatura: KNIES 1893, 686–687; ČERVINKA 1894, 30; 1946, 147; POCHITONOV 1955, 279

id.:123	Katastr: Staré Brno Datace: pozdní DŘ Mapa 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: u Svatky Uložení: – Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: nalezen centenionalis (malý bronz) císaře Gratiana (375–383 n. l.)

Literatura: POCHITONOV 1955, 292; TIR 1986, 134

id.:124	Katastr: Starý Lískovec Datace: mladší DŘ Mapa 1:10 000: 24–34–04 Poloha: svah Vzdálenost vodoteče: Leskava 150 m směrem na JZ	Lokalita: „Nivy“, sídliště Bohunice-západ Uložení: MM Brna Koordináty od sekčních čar: Z: 160, J: 60 Orientace: J Nadmořská výška: 230–235 m

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** min 6

Typ zjištění: 1976 – záchranný archeologický výzkum (J. Čížmářová)

Poznámka: Při záchranném archeologickém výzkumu vedeném J. Čížmářovou bylo odhaleno bohaté polykulturní naleziště (celkem 177 objektů). Osídlení z doby římské je zastoupeno 4 (5) zahloubenými sídelními objekty (chatami) a několika sídlištními objekty z nichž některé byly narušeny mladším starohradištním osídlením (NZ – 1535/87)

Literatura: ČÍŽMÁŘOVÁ 1978, 122–123; 1996, 271–288; DROBERJAR 1989, 38, 83–84; 1991, 9–10; 1997, 164

id.:125	Katastr: Střelice Datace: doba římská Mapa 1:10 000: – Poloha: – Vzdálenost vodoteče: –	Lokalita: – Uložení: MZM Brno Koordináty od sekčních čar: – Orientace: – Nadmořská výška: –

Druh osídlení: ojedinelý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: za neznámých okolností získán denár císaře Vespasiana (69–79 n. l.)

Literatura: KRÍŽEK 1940–1941, 6; POCHITONOV 1955, 216; ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:126 **Katastr:** Střelice **Lokalita:** „Útopená“, u Troubského potoka
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–34–08 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 440, J: 335
Poloha: svah **Orientace:** SV **Nadmořská výška:** 260–270 m
Vzdálenost vodoteče: vodní zdroj Troubský potok 200 m SV směrem
Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: při povrchovém průzkumu objeveny sídlištní nálezy keramiky z doby římské

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 161; DROBERJAR 1997, 175

id.:127 **Katastr:** Syrovice **Lokalita:** „Kelblova cihelna“, pole nad bývalou cihelnou
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–34–19 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 110, J: 180
Poloha: svah **Orientace:** V **Nadmořská výška:** 220–230 m
Vzdálenost vodoteče: bezprostředně u potoka Syřůvky

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** 1

Typ zjištění: 1908 – zjišťovací výzkum (K. Procházka); 1927 – sběr (H. Freising), sběr (F. Černý)

Poznámka: r. 1908 prokopán v cihelně jeden sídlištní objekt Karlem Procházkou se střepy z DŘ, na polích nad cihelnou nasbíral H. Freising podobné střepy germánské a r. 1927 našel denár císaře Septimia Severa (193–211 n. l.) z r. 199 n. l. – NZ 1153/46, fragmenty světlého provinciálního nádobí a TS (Rheinzabern, Westerndorf ?) – NZ 676/46, další střepy pocházejí ze sbírky Františka Černého – keramika z ml. doby římské a celá nádoba zdobená šikmými pásy se zubatými rýhami

Literatura: PROCHÁZKA 1909, 213; BENINGER – FREISING 1933, 25; ČERVINKA 1946, 174; POCHITONOV 1955, 246–247; TIR 1986, 189; ČIŽMÁŘ 1989, 161; DROBERJAR 1989, 62–63, 100, 173; 1991, 18–19; 1997, 175

id.:128 **Katastr:** Syrovice **Lokalita:** dům č. p. 285 (Maroušovi)
Datec: doba římská **Uložení:** MZM
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: **Orientace:** **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: neurčeno

Typ zjištění: 1987 – sběr

Poznámka: při povrchovém průzkumu získán zlomek římsko-provinciální malované keramiky

Literatura: DROBERJAR 1989, 100

id.:129 **Katastr:** Šlapanice **Lokalita:** „Lány u Makslovky“
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: - **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** kulturní vrstva

Typ zjištění: 1904 – zjišťovací výzkum (I. L. Červinka a J. Stávek)

Poznámka: prokopány vrstvy se střepy s tečkovaným meandrem, obloučky, zářezy, otisky nehtů, vlnovkami, provinciálním zbožím a TS, přeslen, úlomek hřebene, kostěná šidla aj. – NZ 672/46

Literatura: ČERVINKA 1905, 196; RZEHAČ 1918, 214; BENINGER – FREISING 1933, 20; SKUTIL 1941, 178; DROBERJAR 1989, 63, 231; 1991, 19; 1997, 175

id.:130 **Katastr:** Šlapanice **Lokalita:** v poli při státní silnici
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: r. 1940 nalezen konsulární denár rodu Fonteia (P. Fonteius Capito z r. 54 př. Kr.) NZ 1155/46

Literatura: ČERVINKA 1946, 174; POCHITONOV 1955, 208; ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:131 Katastr: Šlapanice

Lokalita: u cihelny

Datec: doba římská

Uložení: –

Mapa 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1901 u cihelny nalezen denár císaře Traiana (98–117 n. l.) z r. 102 n. l. – NZ 1155/46

Literatura: ČERVINKA 1946, 174; POCHITONOV 1955, 221; ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:132 Katastr: Šlapanice

Lokalita: V silnici, u katastrální hranice s Kobylnicemi

Datec: doba římská

Uložení: AÚ ČAV Brno

Mapa 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1955 – sběr (Č. Staňa)

Poznámka: při povrchovém průzkumu získán sídlištní materiál datovaný do doby římské – NZ 2491/56

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 161; DROBERJAR 1997, 175

id.:133 Katastr: Šlapanice/Jiřčkovice* **Lokalita:** „Široká pole“, SV část katastru Šlapanic

*K. Ludikovský na základě údaje o posunutí hranice katastru uvádí lokalitu na katastru Jiřčovic, dnes je tento názor považován za mylný a lokalita tudíž leží na katastru Šlapanic

Datec: B2–C1, C3–D **Uložení:** MZM Brno

Mapa 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 140, J: 180

Poloha: svah **Orientace:** V **Nadmořská výška:** 240–250 m

Vzdálenost vodoteče: Rokytnice 200 m směrem na V

Druh osídlení: sídliště

Druh objektu: pec, jáma **Počet:** 2

Typ zjištění: sběr, 1959 – záchranný archeologický výzkum (K. Ludikovský)

Poznámka: při výzkumu sídl. z obd. laténského objeveny 2 obj. z doby římské – vakovitá jáma s materiálem dat. do doby římské a hrncířská pec z doby římské skládající se z místnosti kruhového tvaru, která sloužila k vytápění pece, odkud byla polokruhovitým tunelem vypalována keramika v kotlovité části (původně překryté klenbou). Délka celého agregátu je přes 6 m, nalezena keramika barbarská (nehtování, svazky obloukovitých rýh atd., celkem ne příliš četně zastoupena a část železných nůžek NZ 3464/59 a NZ 3225/59 při povrchovém průzkumu nalezena část glazované nádoby z pozdní doby římské

Literatura: TEJRAL 1959, 236–237; 1985, 122; LUDIKOVSKÝ 1960a, 67–69; 1960b, 66–67; PEŠKAŘ 1988, 143–147; ČIŽMÁŘ 1989, 161; DROBERJAR 1989, 109, 231; 1997, 175

id.:134 Katastr: Teplnice

Lokalita: –

Datec: mladší DŘ

Uložení: MZM Brno

Mapa 1:10 000: –

Koordináty od sekčních čar: –

Poloha: –

Orientace: – **Nadmořská výška:** –

Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: 1937 – sběr

Poznámka: r. 1937 nalezen měděný antoninian císaře Galliena (253–268 n. l.) – NZ AÚ 1156

Literatura: POCHITONOV 1955, 264; ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:135 **Katastr:** Telnice **Lokalita:** v poli u brněnské silnice
Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: sběr

Poznámka: na poli nalezen denár císaře Marka Aurelia (161–181 n. l.)

Literatura: ČERVINKA 1946, 174; POCHITONOV 1955, 239; ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:136 **Katastr:** Telnice **Lokalita:** vlevo od silnice do Tuřan, pozemek p. Jahody
Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: sběr

Poznámka: při povrchovém sběru zjištěny nálezy z doby římské – NZ 677/46

Literatura: DROBERJAR 1997, 175

id.:137 **Katastr:** Těšany **Lokalita:** při hranici katastru Moutnice
Datace: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1933 na poli při moutnické hranici nalezen denár císařovny Faustiny starší

Literatura: ČERVINKA 1946, 174; POCHITONOV 1955, 236–237; ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:138 **Katastr:** Těšany **Lokalita:** intravilán obce, dům č. p. 282
Datace: mladší DR **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: sídliště

Druh objektu: sídlištní **Počet:** 1

Typ zjištění: 1934 – neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1934 při výkopu z jámy získány 4 zlomky TS (3 z toho jsou zlomky z tvaru Dragendorf 37 z dílny z Westerdrofu) – NZ 678/46

Literatura: PERNIČKA 1966, 87, 89; KRÍŽEK 1939, 23–24, 65–66; ČIŽMÁŘ 1989, 161; TIR 1986, 189; DROBERJAR 1989, 63–64; 1991, 20

id.:139 **Katastr:** Těšany/Borkovany **Lokalita:** „Panské“, prostor vodní nádrže, na soutoku dvou
bezejmenných potoků při rozhraní katastrů obcí Těšany a Borkovany
Datace: doba římská **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: 24–34–22 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 430, J: 160
Poloha: svah **Orientace:** SV **Nadmořská výška:** 220–230 m
Vzdálenost vodoteče: těsně při Borkovanském potoku

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** 3+8

Typ zjištění: 1987–1989 – záchranný archeologický výzkum (M. Geisler – A. Štřof – P. Vitula)

Poznámka: v r. 1987 při budování vodní nádrže byla na levé straně potoka Hraničnick objevena zahloubená chata kúlové konstrukce z doby římské a 2 zásobnice, v letech 1988–1989 byla zkoumána plocha na pravé straně potoka Hraničnick, kde bylo objeveno 8 objektů

Literatura: GEISLER – ŠTROF 1990, 93; GEISLER – VITULA 1993, 110–111; DROBERJAR 1997, 164

id.:140 **Katastr:** Troubsko **Lokalita:** –
Datec: mladší DŘ **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: z lokality získána bronzová mince Constantina I. (306–337 n. l.)

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 161

id.:141 **Katastr:** Tuřany **Lokalita:** –
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno (býv. Červinkova sbírka)
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: r. 1911 na poli nalezen republikánský denár rodu Antoniů (196–173 př. n. l.)

Literatura: ČERVINKA 1946, 175; POCHITONOV 1955, 206; TIR 1986, 135

id.:142 **Katastr:** Tvarožná **Lokalita:** „Pod kopcem“, pod svahy návrší Santon
Datec: B2/C1, C3–D **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 200, J: 300
Poloha: rovinná **Orientace:** – **Nadmořská výška:** 250 m
Vzdálenost vodoteče: z J Tvaroženský potok, Rokytnice 100 m na Z

Druh osídlení: sídliště **Druh objektu:** sídlištní **Počet:** 3

Typ zjištění: 1931 – zjišťovací výzkum (H. Freising), 1943 – zjišťovací výzkum (J. Poulík), 1959 – sběr (T. Ondráček), 1972 – sběr (M. Kostelníková), 1993 – záchranný archeologický výzkum (P. Vitula)

Poznámka: na sídlišti známém ze starších sběrů v r. 1931 H. Freising prozkoumal sídlištní objekt z doby římské 680/46 fragmenty prov. panonn. keramiky, v r. 1939 zde byl vyoran sestercius císaře Marka Aurelia (161–180 n. l.) – NZ 1160/46, v r. 1943 byl J. Poulíkem uskutečněn arch. výzkum zahloubeného sídlištního objektu, který obsahoval kromě zlomků keramiky (1 zl. glazované keramiky) a zvířecích kostí, dvě kostěné jehlice NZ 216/48, další sídlištní materiál byl získán z povrchových průzkumů T. Ondráčka – NZ 1616/60 a M. Kostelníkové – NZ 1898/72, v r. 1993 při obnově trasy plynovodu Brno – Vyškov byly na lokalitě narušeny pravěké sídlištní obj. a pec na vypalování keramiky z doby římské

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 19, 51–54; ČERVINKA 1946, 175; POCHITONOV 1955, 243; PEŠKAŘ 1960b, 61–65; ČIŽMÁŘ 1989, 161–162; TIR 1986, 191–192; DROBERJAR 1989, 101, 109–110; 1997, 175; MIKULKOVÁ 1997, 175–186; VITULA 1997, 273; ŠEDO 2000, 51–52

id.:143 **Katastr:** Tvarožná **Lokalita:** „U sudýnky=U studánky“, obecní štěrkovna
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 355, J: 315
Poloha: svah **Orientace:** SZ **Nadmořská výška:** 274–276 m
Vzdálenost vodoteče: Tvaroženský potok 300 m směrem na SZ

Druh osídlení: sídliště

Typ zjištění: 1904 – sběr (A. Procházka), 1907 – sběr (H. Friesinger), 1936 – zjišťovací výzkum J. Poulík

Poznámka: r. 1904 nasbíral Alois Procházka v obecní štěrkovně mnoho střepů, r. 1907 zde byl vyoran denár císaře Hadriana (117–138 n. l.) ražený v letech 119–122 n. l. Další germánské nálezy pocházejí ze sběrů H. Freisinga a výzkumu J. Poulíka – NZ 680/46, NZ 1160/46

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 19; ČERVINKA 1946, 175; POCHITONOV 1955, 226; ČIŽMÁŘ 1989, 161; TIR 1986, 191; DROBERJAR 1997, 175–176

- id.:144** **Katastr:** Tvarožná **Lokalita:** v místní cihelně
Datec: doba římská **Uložení:** MZM Brno
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: pohřebiště **Druh objektu:** hrob? **Počet:** 1 ?
Typ zjištění: neznámé okolnosti
Poznámka: v místní cihelně se p. Synkovi podařilo zachránit mísovitou nádobu pocházející pravděpodobně ze žárového hrobu – NZ 586/46
Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 162
-
- id.:145** **Katastr:** Újezd u Rosic **Lokalita:** les „Německý Čech“
Datec: mladší DŘ **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: ojedinělý nález
Typ zjištění: neznámé okolnosti
Poznámka: r. 1902 nalezen antoninian císaře Gordiana III. (238–244 n. l.) – NZ 1163/46
Literatura: ČERVINKA 1902, 291
-
- id.:146** **Katastr:** Velatice **Lokalita:** „Dolní podsedy“, P břeh Rokytnice, těsně pod
silnicí od Maxlůvky do Velatic
Datec: pozdní DŘ **Uložení:** AÚ ČAV Brno
Mapa 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 160, J: 265
Poloha: svah **Orientace:** V **Nadmořská výška:** 240 m
Vzdálenost vodoteče: Rokytnice 50 m směrem na V
Druh osídlení: sídliště
Typ zjištění: 1959 – sběr (J. Tejral)
Poznámka: při povrchovém průzkumu nalezena keramika z mladší a pozdní doby římské (střepy točené na kruhu, jeden z nich pochází z misky se zataženým okrajem z jemného světlešedého materiálu, několik atypických střepů) – NZ 694/60
Literatura: TEJRAL 1960, 161; ČIŽMÁŘ 1989, 162
-
- id.:147** **Katastr:** Velatice **Lokalita:** „Untere Vierten“ (Dolní čtvrtě ?)
Datec: doba římská **Uložení:** –
Mapa 1:10 000: – **Koordináty od sekčních čar:** –
Poloha: – **Orientace:** – **Nadmořská výška:** –
Vzdálenost vodoteče: –
Druh osídlení: sídliště
Typ zjištění: sběr (H. Freising)
Poznámka: germánské a provinciální střepy ze sběru H. Freisinga
Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 30; DROBERJAR 1997, 176
-
- id.:148** **Katastr:** Velatice **Lokalita:** „Zadní půllány“, při silnici do Šlapanic
Datec: starší a mladší **Uložení:** MZM Brno, NM v Praze, AÚ ČAV Brno
Mapa 1:10 000: 24–43–02 **Koordináty od sekčních čar:** Z: 120, J: 250
Poloha: svah **Orientace:** V **Nadmořská výška:** 252–254 m
Vzdálenost vodoteče: Rokytnice 500 m směrem na V
Druh osídlení: pohřebiště **Druh objektu:** hrob **Počet:** kolem 70
Typ zjištění: 1923/4 – záchranný archeologický výzkum (I. L. Červinka), 1936/7 – záchranný archeologický výzkum (A. Dvořáček – J. Poulík), 1943 – systematický archeologický výzkum Ústavu pro prehistorii a protohistorii v Brně, 1956 – záchranný archeologický výzkum (I. Peškař)
Poznámka: mezi léty 1923–1956 při výzkumech bylo vykopáno kolem 70 hrobů (všechny žárové, dva z toho kostrové) ze starší i mladší doby římské – NZ AÚ 2436/46, 584/46, 719/46, 782/46, NZ 4065/59

Literatura: BENINGER – FREISING 1933, 21; PEŠKAŘ – LUDOKOVSKÝ 1978, 81; POULÍK 1950, 23–24; PEŠKAŘ 1959, 42; 1972, 51–52; TEJRAL 1967, 129; 1970b, 169–170; 1975, 109; TIR 1986, 193

id.: 149	Katastr: Žabičce	Lokalita: –
	Datec: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: z lokality získána blíže neznámá mince císaře Nerona (54–68 n. l.)

Literatura: ČIŽMÁŘ 1989, 162

id.: 150	Katastr: Židlochovice	Lokalita: u cihelny
	Datec: doba římská	Uložení: MZM Brno
	Mapa 1:10 000: 24–34–25	Koordináty od sekčních čar: Z: 170, J: 190
	Poloha: svah	Orientace: Z Nadmořská výška: 210–250 m
	Vzdálenost vodoteče: soutok Svratky a Litavy 400 m směrem na Z	

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v r. 1938 nebo v r. 1939 u cihelny nalezen denár císaře Antonina Pia (138–161 n. l.)

Literatura: POCHITONOV 1955, 231; ČIŽMÁŘ 1989, 162

id.: 151	Katastr: Židlochovice	Lokalita: –
	Datec: mladší DŘ	Uložení: neznámé, dříve Muzeum Židlochovice
	Mapa 1:10 000: –	Koordináty od sekčních čar: –
	Poloha: –	Orientace: – Nadmořská výška: –
	Vzdálenost vodoteče: –	

Druh osídlení: ojedinělý nález

Typ zjištění: neznámé okolnosti

Poznámka: v rámci katastru Židlochovic byly jednotlivě nalezeny tyto mince – denár Septimia Severa (193–211 n. l.), střední bronz Maximiana (286–305, 306–310 n. l.), malý bronz císaře Constantina I. (306–337 n. l.) a malý bronz Crispa (+326)

Literatura: POCHITONOV 1955, 274; ČIŽMÁŘ 1989, 162.

LITERATURA

- BÁLEK, M. 1996: Výsledky leteckého snímkování na Moravě v roce 1992, PV 1992, 103–105.
- BÁLEK, M. – ČIŽMÁŘ, M. – ŠEDO, O. 1993: Zjišťovací výzkum u Koválovic (okr. Brno – venkov), PV 1990, 111–112.
- BÁLEK, M. – DROBERJAR, E. – ŠEDO, O. 1994: Die römischen Feldlager in Mähren (1991–1992), PA 85/2, 59–74.
- BÁLEK, M. – ŠEDO, O. 1998: Příspěvek k poznání krátkodobých táborů římské armády na Moravě, PA 89/1, 159–184.
- BELCREDI, L. et al. 1989: Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov. Brno.
- BENINGER, E. – FREISING, H. 1933: Die germanische Bodenfunde in Mähren. Reichenberg.
- BERANOVÁ, M. 1980: Zemědělství starých Slovanů. Praha.
- BOUZEK, J. 1990: Klimatické změny a zemědělské adaptace k nim ve středoevropském pravěku nové poznatky a směr bádání, ŠZ AÚ SAV 26/1, 53–62.
- BOUZEK, J. – ONDŘEJOVÁ, I. 1990: „Třetí zóna“ mezi Římem a barbarikem při noricko-pannonském limitu, AR 42/1, 22–35.
- BURATYŃSKI, S. 1976: Rzemieślnicza produkcja ceramiki siwej, toczoney z okresu wplywów rzymskich w Nowej Hucie i Igołomii. In: Kultury archeologiczne i strefy kulturove w Europie środkowej w okresie wplywów rzymskich. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Polskie towarzystwo archeologiczne oddział w Nowej Hucie i Instytut archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniach 20–22 Września 1972 roku w Nowej Hucie i Krakowie. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CCCCXXII, Prace archeologiczne z. 22, Kraków, 89–112.
- ČERNOHORSKÝ, K. 1956: Zapomenuté nálezy římských mincí na Moravě z konce 18. a počátku 19. století, PA XLVIII/1, 70–85.
- ČERVINKA, I. L. 1893: Římské mince na Moravě nalezené, ČVMSO 10, 68–70, 113, 161–164.
- ČERVINKA, I. L. 1894: Římské mince na Moravě nalezené, ČVMSO 11, 30–31, 147–149.
- ČERVINKA, I. L. 1895: O římských obchodních cestách na Moravě I-III, ČMZM 19, 29–30, 105–117, 201–217.
- ČERVINKA, I. L. 1902: Morava za pravěku. Vlastivěda moravská I/2. Brno.
- ČERVINKA, I. L. 1905: Zpráva o archeologických výzkumech za rok 1904, ČMZM V, 179–197.
- ČERVINKA, I. L. 1937: Germáni na Moravě. Archeologický přehled k otázce o původu deformovaných lebek ve střední Evropě, Antropologie 14, 107–146.
- ČERVINKA, I. L. 1946: Římské mince z nálezů na Moravě, ČVMSO LV, 142–181.
- ČIŽMÁŘ, M. 1989: Doba laténská a římská, doba stěhování národů. In: Belcredi, L. (ed.): Archeologické lokality a nálezy okresu Brno – venkov. Brno, 141–168.
- ČIŽMÁŘ, M. – DVOŘÁK, P. – GEISLER, M. – HORÁLKOVÁ, P. 1990: Archeologický průzkum melioračních rýh v prostoru mezi Šlapanicemi a Holubicemi (okr. Brno – venkov, Vyškov), PV 1987, 92–93.
- ČIŽMÁŘ, M. – GEISLER, M. – RAKOVSKÝ, I. – SVOBODA, J. 1983: Rettungsgrabung auf Hradisko in Brno-Obřany (Bez. Brno – město), PV 1981, 40–41.
- ČIŽMÁŘ, Z. – GEISLEROVÁ, K. – RAKOVSKÝ, I. 1981: Rettungsgrabung auf der Autobahnstrasse Brno-Holubice im Jahre 1979 (Bez. Brno venkov und Vyškov), PV 1979, 68.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J. 1978: Předběžná zpráva o záchranném výzkumu v Brně-Starém Lískovci (okr. Brno-město), PV 1976, 122–123.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J. 1988: Brno-Chrlice. Topografie archeologických nalezišť. In: Sborník prací Muzea města Brna – Forum Brunense, 74–84.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J. 1996: Sídlíště ze starší doby hradištní v Brně – Starém Lískovci, Pravěk NŘ 4, 1994, 271–288.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J. – GEISLEROVÁ, K. 1990: Záchranný výzkum v Brně-Horních Heršpicích (okr. Brno-město), PV 1987, 89–90.
- DEMEK, J. 1992: Horopis. In: Demek, J. (ed.): Neživá příroda. Brno, 15–38.
- DEMEK, J. et al. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.
- DOBIÁŠ, J. 1964: Dějiny československého území před vystoupením Slovanů. Praha.

- DOBRZAŇSKA, H. 1990: Osada z p3znego okresu rzymського v Igołomii, woj. Krakowskie, I-II. Wroclaw-Krak3w.
- DOBRZAŇSKA, H. 1993: The Site of the late Roman period at Igołomia, near Cracow. The settlement of Potters or Potters in the settlement ? In: Actes du XIIe Congr3s International des Sciences Pr3historiques 3. Bratislava, 379–385.
- DOLEŽEL, J. 1985: Prav3ké a ran3 sředov3k3 osřlenı Tıšnovska – předb3žn3 v3sledky povrchov3ho přızkumu v letech 1979–1983 (okr. Blansko, Brno – venkov), PV 1983, 85–89.
- DOSTÁL, B. 1965: Nálezy z doby řımské a st3hovánı národů z Chrlic, SPFFBU E 10, 363–364.
- DROBERJAR, E. 1988: Sıdlišt3 z doby řımské ve Vl3nov3-Dolnım N3m33 a projevy řımského imperia ve sřednım Pomoravı (rkp. SVOČ, uloř. na ŰAM FF MU). Brno.
- DROBERJAR, E. 1989: Řımská importovaná keramika na sıdlišt3ch 1.-4. stol. na Morav3, I.-II. (rkp. diplomov3 práce, uloř. na ŰAM FF MU). Brno.
- DROBERJAR, E. 1991: Terra Sigillata in Mähren. Funden aus germanischen Lokalitäten. Brno.
- DROBERJAR, E. 1994a: Doba protohistorická. In: Břečka, J. (ed.): D3jiny Blučiny, Brno, 35–42.
- DROBERJAR, E. 1994b: Der Niederschlag der Markomannenkriege auf den kaiserzeitlichen Siedlungen in Südmähren und die Frage der Übergangsstufe B2/C1. In: Friesinger, H. – Tejral, J. – Stuppner, A. (eds.): Markomannenkriege – Ursachen und Wirkungen. Brno, 179–201.
- DROBERJAR, E. 1995: Zur Frage der ältesten germanischen und r3mischen Siedlungsfunde in Mähren. In: Kelten, Germanen, Römer im Mitteldonaugebiet vom Ausklang der Latene-Zivilisation bis zum 2. Jahrhundert. Brno–Nitra, 21–37.
- DROBERJAR, E. 1997: Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren r3mischen Kaiserzeit in Mähren. FAP 21, Praha.
- DROBERJAR, E. – KAZDOVÁ, E. 1993: Das Brandgräberfeld aus der r3mischen Kaiserzeit von Šitbořice in Mähren, ČMM 78, 97–149.
- DROBERJAR, E. – PEŠKA, J. 1994: Waffengräber der r3mischen Kaiserzeit in Mähren und die Bewaffnung aus der Königsgrab bei Mušov. In: von Carnap-Bornheim, C. (ed.): Beitäge zu r3mischer und barbarischer Bewaffnung in der ersten vier nachchristlichen Jahrhunderten. Lublin-Marburg, 271–301.
- EDER, J. 1859: Chronik der Orte Seelowitz und Pohrlitz und ihre Umgebung.
- EGGERS, H.-J. 1951: Der r3mische Import im freien Germanien. Hamburg.
- EGGERS, H.-J. 1955: Zur absoluten Chronologie der r3mischen Kaiserzeit im freien Germanien, JdRGZM 2, 196–244.
- FREISING, H. 1931: Vorgeschichtliche Funde aus Brunn – Czernowitz, Sudeta 7/1–4, 65–66.
- FRIESINGER, H. 1985: R3mische Befestigungsbauten n3rdlich der Donau in Nieder3sterreich. In: Lebendige Altertumwissenschaft. Festgabe H. Vetters. Wien, 258–259.
- GEISLER, M. – ŠTROF, A. 1990: Záchranný archeologický v3zkum na katastru T3řan (okr. Brno–venkov), PV 1987, 93–94.
- GEISLER, M. – ŠEDO, O. 1993: Třetı (záv3rečn3) sez3na záchrann3ho v3zkumu na trase dálnice v poloze Žleby u Vyřkova (okr. Vyřkov), PV za rok 1991, 66.
- GEISLER, M. – VITULA, P. 1993: Ukonč3nı záchrann3ho archeologického v3zkumu v prostoru vodnı zdrže mezi T3řany a Borkovany (okr. Brno – venkov, Břeclav), PV 1989, 110–111.
- HALAČKA, J. 1953: Numismatické nálezı při archeologick3ch v3zkumech na Morav3 v r. 1950–1951, NumSb 1, 110–113.
- HANZELYOVÁ, H. – KUZMA, I. – RAJTÁR, J. 1996a: Leteck3 prospekcia na Slovensku, AVANS 1994, 81–88.
- HANZELYOVÁ, H. – KUZMA, I. – RAJTÁR, J. 1996b: Leteck3 prospekcia v archeol3gii na Slovensku, AR 48, 194–212.
- HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ, V. 1974: Nový nález řımské pánve na Morav3. In: Neustupný, J. (ed.): Řımské importy. Referáty přednesen3 12.-13. 2. 1974 při přležitosti v3stavy Řımské nálezı v Čech3ch (1.-4. stoletı). Praha, 12–17.
- HRUBÝ, V. 1969: Űzemı Brna v nejdávnejřı minulosti (do 10. stoletı). In: D3jiny m3sta Brna 1, Brno, 19–27.
- JAHN, M. 1942: Die bedeutsamer germanischer Fund aus Brunn – Obersess, ZMLM NF 2, 99–107.

- KALÁBEK, M. 1998: Severní Morava v době římské, I.-II. (rkp. diplomové práce, ulož. na ÚAM FF MU). Brno.
- KALÁBEK, M. – TAJER, A. – PREČANOVÁ, V. 2002: Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc), PV 43 (2001), 241–242.
- KALOUSEK, F. – PERNIČKA, R. M. 1956: Die römerzeitliche Siedlung bei Vícemilice in Mähren, SPFFBU E 1, 42–90.
- KAZDOVÁ, E. 1992: Životní prostředí v době římské na Břeclavsku. In: Vývoj životního prostředí v podmínkách jižní Moravy. XXI. Mikulovské sympozium 23.-24. října 1991. Brno, 81–94.
- KAZDOVÁ, E. 1996: Osídlení Brněnska ve středním a mladším neolitu. Kultury s vypíchanou a moravskou malovanou keramikou, Pravěk NŘ 1994/4, 43–57.
- KNIES, J. 1893: O římských starožitnostech na Moravě nalezených, ČL 2, 616–620, 685–694.
- KNIES, J. 1894: Předhistorické nálezy z pozdní doby slovanské na Moravě, ČL 3, 449–468, 545–549.
- KOLNÍK, T. 1958: Die pannonische Keramik mit Stempelverzierung und ihre Einflüsse in der Slowakei. In: Epytymbion Roman Haken. Praha, 61–70.
- KOLNÍK, T. 1962: Nové sídliskové nálezy z doby římské na Slovensku, AR 14, 344–368, 371–380, 385–397.
- KOLNÍK, T. 1971: Prehľad a stav bádania o dobe rímskej a sťahovania národov, SIA 19/2, 499–558.
- KOLNÍK, T. 1998: Haus und Hof im quadischen Limesvorland. In: Leube, A. (ed.): Haus und Hof im östlichen Germanien. Tagung Berlin vom 4. bis 8. Oktober 1994. Bonn, 144–159.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1973: Ku konfrontácii nálezov mincí s výsledkami bádania o dobe rímskej na Slovensku, SIA 21/1, 167–186.
- KOVÁRNÍK, J. 1996: Přínos letecké archeologie k poznání pravěku a rané doby dějinné na Moravě (1983–1995), AR 48/2, 177–193.
- KOVÁRNÍK, J. 1997a: Využití letecké archeologie na jižní Moravě v roce 1994, PV 1993–1994, 332–342.
- KOVÁRNÍK, J. 1997b: 10 let letecké archeologie na Moravě (a v bývalém Československu) 1983–1993, PV 1993–1994, 311–331.
- KOVÁRNÍK, J. 1998: Neue Entdeckungen römischer Feldlager nördlich von der Mitteldonau (Fünf Jahre nach der Entdeckung der ersten Feldlager in Mähren). In: Perigrinatio Gothica (Janárová stezka). Suppl. AAM 82 (1997), 87–109.
- KRASKOVSKÁ, L. 1959: Hroby z doby římské v Zohore, SIA 7/1, 99–143.
- KRASKOVSKÁ, L. 1981: Römische Glasgefäße in der Slowakei, SIA 29/2, 377–392.
- KRASKOVSKÁ, L. 1992: Drobné predmety z polohy Bergl v Bratislave–Rusovciach, Zborník Slovenského národného múzea LXXXVI, archeológia 2, 67–82.
- KRATOCHVÍL, Z. 1980: Zvířecí kostní materiál ze sídlišť doby římské, PV 1977, 53–54.
- KRATOCHVÍL, Z. 1987a: Knochen reste von der Lokalität Mušov (Bez. Břeclav), PV 1984, 87–90.
- KRATOCHVÍL, Z. 1987b: Tierisches Knochenmaterial aus Brod nad Dyjí (Bez. Břeclav), PV 1984, 90–91.
- KREJČÍ, J. 1993: Geologické a fyzickogeografické poměry území města Brna. In: Brno v minulosti a dnes. Brno, 129–220.
- KREKOVIČ, E. 1981: Rímska importovaná keramika na Slovensku, SIA 29/2, 341–376.
- KRIPPEL, E. 1990: Vývoj životního prostředí člověka v poladovej dobe (na základe peľových a uhlíkových analýz), ŠZ AÚ SAV 26/1, 31–38.
- KŘÍŽEK, F. 1933: Příspěvky k soupisu antických mincí nalezených na Moravě, NČČsl 9, 32–44.
- KŘÍŽEK, F. 1939: Terra sigillata z Těšan. In: Skutil, J. (ed.): Pravěké nálezy na Kloboucku. Klobouky u Brna, 65–69.
- KŘÍŽEK, F. 1940–1941: Nové římské mince z Moravy, NČČsl 16/17, 5–12.
- KŮHN, F. 1981: Rozbory nálezů polních plodin, PV 1979, 75–79.
- KŮHN, F. 1984: Vývoj polních plodin a plevelů v ČSSR od neolitu po středověk, SPFFBU E 29, 179–184.
- KUZMOVÁ, K. – ROTH, P. 1988: Terra sigillata v barbariku. Nálezy z germánských sídlisk a pohřebísk na území Slovenska. MAS IX, Nitra.

- KVĚT, R. 1997: Staré stezky v české republice. Brno.
- LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ, M. 1990: Poznámka k súvisu klimatických zmien a výberu miesta sídliska, ŠZ AÚ SAV 26/1, 205–207.
- LEHEČKOVÁ, E. 1967: Skleněné výrobky v pravěku Moravy, I.-III. (rkp. diplomové práce, uložená na ÚAM FF MU). Brno.
- LUDIKOVSKÝ, K. 1960a: Výzkum na laténském sídlíšti v Jiřkovicích u Brna, PV 1959, 67–71.
- LUDIKOVSKÝ, K. 1960b: Výzkum v Jiřkovicích u Brna. In: Sborník AÚ ČSAV Brno I. Brno, 66–67.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1993: Celkový vývoj osídlení Brněnské oblasti do vzniku industriálního města (problémy a perspektiva dalšího výzkumu). In: Brno v minulosti a dnes. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna XI. Brno, 15–22.
- MIKULKOVÁ, B. 1997: Hrnčířská pec z doby římské z Tvarožné, okr. Brno – venkov, Pravěk NŘ 6, 175–186.
- MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, K. 1977: Das Fortleben latènezeitlicher Tradition im Verlauf der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. In: Chropovský, B. (ed.): Symposium Ausklang der Latène-Zivilisation und Anfänge der germanischen Besiedlung im mittleren Donaugebiet. Bratislava, 239–248.
- NEKVASIL, J. 1978: Nález pozdně římské nádoby v Brně Řečkovicích (okr. Brno–město), PV 1976, 51.
- NĚMEČEK, V. 1950: Po stopách nálezů mincí na Třebíčsku, NČČsl 19, 241–244.
- OLIVA, P. 1959: Pannonie a počátky krize římského imperia. Praha.
- PERNIČKA, R. M. 1958: Zur Verbreitung und Typologie der römerzeitlichen Ringschüsseln, SPFFBU E 3, 53–74.
- PERNIČKA, R. M. 1963: Římskoprovinciální keramika v moravských nálezech, SPFFBU E 8, 51–57.
- PERNIČKA, R. M. 1965: Moravská pohřebiště doby římské, SPFFBU E 10, 155–174.
- PERNIČKA, R. M. 1966: Die Keramik der älteren Kaiserzeit in Mähren. Brno.
- PERNIČKA, R. M. 1967: K problematice středoevropského vývoje hřebenů v době římské se zvláštním zřetelem k moravským nálezům, SPFFBU E 12, 36–79.
- PERNIČKA, R. M. 1968a: Žárový hrob z doby římské z Brna-Komína, SPFFBU E 13, 205–207.
- PERNIČKA, R. M. 1968b: Nově objevená hrnčířská dílna z doby římské v Chrlcích, SPFFBU E 13, 117–138.
- PERNIČKA, R. M. 1968c: Hrnčířská dílna ze sklonku 2. století n. l. v Chrlcích (okr. Brno–venkov), PV 1967, 43–44.
- PERNIČKA, R. M. 1970: Na kruhu vytáčená keramika jiřkovického typu z mladší doby římské v dosavadních výzkumech a literatuře. In: Sborník Josefu Poulíkovi k šedesátinám. Brno, 76–81.
- PERNIČKA, R. M. 1971: K rekonstrukci vývoje keramiky v době římské na Moravě, SPFFBU E 30, 133–146.
- PERNIČKA, R. M. 1980: Výzkum archeologické lokality mezi Hlukem a Dolním Němčím v letech 1972–1979, Slovácko 22, 41–59.
- PEŠKA, J. – ŠRÁMEK, F. 2002: Olomouc (k. ú. Neředín, okr. Olomouc), PV 43 (2001), 239–241.
- PEŠKA, J. 1991: „Královská hrobka“ z Mušova. Okolnosti nálezů a předběžné výsledky interdisciplinární spolupráce. In: Peška, J. (ed.): Královská hrobka z Mušova. Barbaři a Římané nad středním Dunajem v prvních dvou stoletích nového letopočtu. Míkulov, 28–47.
- PEŠKAŘ, I. 1959: Výzkum na pohřebišti z doby římské u Velatic, PV 1956, 42.
- PEŠKAŘ, I. 1960a: Sídlíště v trati „Spodní Kolberky“ u Blučiny, PV 1959, 86.
- PEŠKAŘ, I. 1960b: Sídlíště z doby římské v trati „Pod kopci“ u Tvarožné. In: Sborník AÚ ČSAV Brno I. Brno, 61–65.
- PEŠKAŘ, I. 1961: Nové poznatky o obytných stavbách na moravských sídlíštích z doby římské, PA 52, 414–422.
- PEŠKAŘ, I. 1963: Povrchový sběr na sídlíšti z doby římské u Blučiny, PV 1962, 53–54.
- PEŠKAŘ, I. 1964: Pohřebiště z doby římské u Rebešovic, AR 16, 180–191.
- PEŠKAŘ, I. 1965: Sídlíště z doby římské v Rajhradě, PV 1964, 52.

- PEŠKAŘ, I. 1966: Výzkum na sídlišti v trati „Spodní Kolberky“ u Blučiny, PV 1965, 50–52.
- PEŠKAŘ, I. 1972: Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren. Praha.
- PEŠKAŘ, I. 1973: Objev chaty a železářského zařízení na sídlišti z doby římské v Rajhradě (okr. Brno–venkov), PV 1972, 49–50.
- PEŠKAŘ, I. 1974: Archeologické objevy z doby římské na sídlišti v Rajhradě, Jižní Morava 10/1, 151–158.
- PEŠKAŘ, I. 1975: Druhá chata z doby římské na sídlišti v Rajhradě (okr. Brno–venkov), PV 1974, 39–40.
- PEŠKAŘ, I. 1978: Starší doba římská na Moravě, ZČSSA 20/3, 55–83.
- PEŠKAŘ, I. 1988: Hrnčířské pece z doby římské na Moravě, PA 79, 106–169.
- PEŠKAŘ, I. – LUDIKOVSKÝ, K. 1978: Žárové pohřebiště z doby římské ve Velkých Hostěradkách (o. Břeclav), SAÚB 6/1, Praha.
- PEŠKE, L. 1978: Nálezy kostí z výzkumu ve Starém Lískovci (okr. Brno–město), PV 1976, 125–126.
- PEŠKE, L. 1994: Osteologické nálezy z Mlékojed okr. Mělník, ze starší doby římské, AR 46/2, 306–318.
- PEŠKE, L. 1996: Určení osteologického materiálu z pece u Tvarožné, Pravěk NŘ 6, 187–188.
- PODBORSKÝ, V. 1992: Pravěk Brna, Universitas 6, Revue Masarykovy univerzity v Brně, 3–12.
- POCHITONOV, E. 1955: Nálezy antických mincí. In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. Praha, 87–308.
- POLLAK, M. 1980: Die germanischen Bodenfunde des 1.–4. Jahrhunderts n. Chr. im nördlichen Niederösterreich. Wien.
- POULÍK, J. 1941: Na paměť učitele Štěpána Přibyslavského, Šlapanský zpravodaj 8/2, 4.
- POULÍK, J. 1950: Jižní Morava, země dávných Slovanů. Praha.
- PROCHÁZKA, A. 1900: Římské mince z Blažovic (u Slavkova), ČVMSSO 17, 70.
- PROCHÁZKA, A. 1901: Některé nálezy předmětů starožitných na Vyškovsku, ČVMSSO 18, 83–87.
- PROCHÁZKA, A. 1903: Zprávy o nálezech na Vyškovsku, Pravěk 1, 145–153.
- PROCHÁZKA, A. 1904: Zprávy archeologické, ČMZM IV, 81–84.
- PROCHÁZKA, A. 1905: Nové nálezy archeologické, ČMZM V, 197–200.
- PROCHÁZKA, A. 1909: Z praehistorie Vyškova a okolí, Pravěk 5, 186–217.
- PROCHÁZKA, A. 1921: Slavkovsko v pravěku. In: Ličman, A. (ed.): Vlastivěda moravská. Místopis. Slavkovský okres II/1. Brno, 16–38.
- PROCHÁZKA, R. 2000: Modřice (okr. Brno–venkov), PV 41 (1999), 145.
- QUITT, E. – TOLASZ, R. – VYSOUDIL, M. 1992: Klimatické poměry. In: Demek, J. (ed.): Neživá příroda. Brno, 128–152.
- ROMANOVSKÝ, A. 1983: Povrchové sběry na hradišti Staré Zámky v Brně–Líšni v roce 1981 (okr. Brno–město), PV 1981, 80.
- ROMANOVSKÝ, A. 1990: Nové nálezy z plošiny před jeskyní Pekárnou (o. Mokrá–Horákov, okr. Brno–venkov), PV 1987, 103–104.
- RZEHAČ, A. 1879: Neu entdeckte prähistorische Begräbnisstätten bei Mönitz in Mähren, MAG 9, 202–230.
- RZEHAČ, A. 1918: Die römische Eisenzeit in Mähren, ZDVGMSS 22, 197–278.
- SALAŠ, M. 1993: Nové pravěké sídlištní nálezy z Blučiny (okr. Brno–venkov), PV 1990, 132–133.
- SALAŠ, M. 1996: Osídlení brněnské kotliny v době popelnicových polí. Příspěvek ke studiu sídelní struktury, Pravěk NŘ 1994/4, 165–203.
- SEJBAL, J. 1997: Základy peněžního vývoje. Brno.
- SCHLETTE, F. 1977: Germáni mezi Thorsbergem a Ravennou. Kulturní dějiny Germánů do konce doby stěhování národů. Praha.
- SKUTIL, J. 1927a: Římský nález v Brně?, ČVMSSO 39, 175–177.
- SKUTIL, J. 1927b: Soupis antických mincí nalezených na Moravě, NČČsl 3, 113–171.
- SKUTIL, J. 1927c: Příspěvek k soupisu římských mincí z Moravy, ČVMSSO 38, 136–137.
- SKUTIL, J. 1941: Moravské prehistorické výkopy a nálezy Oddělení moravského pravěku Zemského muzea 1933–1936, ZMLM NF 1, 139–195.

- SKUTIL, J. 1947a: Moravské prehistorické výkopy a nálezy Oddělení moravského pravěku Zemského muzea v Brně 1937–1945, ČMZM 33, 45–134.
- SKUTIL, J. 1947b: Moravské prehistorické výkopy a nálezy za rok 1932, ČMZM 33, 135–144.
- STAŇA, Č. 1970: Poznámky k počátkům doby stěhování národů na Moravě, PA 61/2, 536–556.
- STAŇA, Č. 1975: Třetí sezóna na výzkumu slovanského pohřebiště a horákovského sídliště v Rajhradě (okr. Brno-venkov), PV 1974, 44–45.
- STAŇA, Č. 1977: Zachraňovací výzkum u Sýpky v Rajhradcích (okr. Brno-venkov), PV 1975, 56.
- STLOUKAL, M. 2002: Anthropologisches Gutachten zu den Menschenknochen. In: Peška, J. – Tejral, J. (eds.): Das germanische Königsgrab von Mušov, Mähren. Mographien RGZM 5, 1–3, Mainz.
- STUHLÍK, S. 1996: Vývoj osídlení Brněnské kotliny ve starší a střední době bronzové, Pravěk NŘ 1994/4, 127–153.
- ŠABATOVÁ, K. 1997: Toaletní předměty v hrobech 1.-6. století našeho letopočtu na Moravě (rkp. seminární práce, ulož. na ÚAM FF MU). Brno.
- ŠEDO, O. 1991: Příspěvek k poznání germánských sídlišť doby římské na Moravě. In: Peška, J. (ed.): Královská hrobka z Mušova. Barbaři a Římané nad středním Dunajem v prvních dvou stoletích nového letopočtu. Míkulov, 22–28.
- ŠEDO, O. 2000a: Doba římská a doba stěhování národů. In: Čížmář, M. – Geislerová, K. – Unger, J. (eds.): Výzkumy – Ausgrabungen 1993–1998. Brno, 51–52.
- ŠEDO, O. 2000b: Krátkodobé tábory římské armády v barbariku na sever od středního Dunaje (rkp. disertační práce, ulož. na ÚAM FF MU). Brno.
- ŠEFCÁKOVÁ, A. 1996: Archeozoologické nálezy z germánských objektů v Bohdanovciach, Zborník Slovenského národného múzea 40 – archeológia 6, 120–122.
- ŠIMEK, E. 1958: Poslední Keltové na Moravě. Brno.
- ŠTROF, A. – RŮŽIČKA, V. 1997: Drásov (okr. Brno-venkov), PV 1993/1994, 161.
- TEJRAL, J. 1959: Morava v době římské, I.-III. (rkp. diplomové práce, ulož. na ÚAM FF MU). Brno.
- TEJRAL, J. 1967: K otázce importu bronzových nádob na Moravu ve starší době římské, PA 58/1, 81–134.
- TEJRAL, J. 1960: Průzkum podolského sídliště u Velatic, okr. Brno, PV 1959, 161.
- TEJRAL, J. 1968: K otázce postavení Moravy v době kolem přelomu letopočtu, PA 59/2, 488–518.
- TEJRAL, J. 1970a: K interpretaci severovýchodních prvků v hmotné kultuře moravské oblasti na sklonku starší doby římské, PA 61/1, 184–215.
- TEJRAL, J. 1970b: Počátky doby římské na Moravě z hlediska hrobových nálezů, ŠZ AÚ SAV 18, 107–185.
- TEJRAL, J. 1971: Příspěvek k datování moravských hrobových nálezů ze sklonku starší a z počátku mladší doby římské, SIA 19/1, 27–93.
- TEJRAL, J. 1974: K některým problémům římského importu na Moravu. In: Neustupný, J. (ed.): Římské importy. Referáty přednesené 12.-13. 2. 1974 při příležitosti výstavy Římské nálezy v Čechách (1.-4. století). Praha, 76–93.
- TEJRAL, J. 1975: Die Probleme der späteren römischen Kaiserzeit in Mähren. SAÚB 3/2, Praha.
- TEJRAL, J. 1982: Morava na sklonku antiky. Praha.
- TEJRAL, J. 1983: Mähren und die Markomannenkriege, SIA 31/1, 85–120.
- TEJRAL, J. 1985a: Naše země a římské Podunají na počátku doby stěhování národů, PA 76/2, 308–397.
- TEJRAL, J. 1985b: Spätromische und völkerwanderungszeitliche Drehscheibenkeramik in Mähren, ArchA 69, 105–145.
- TEJRAL, J. 1993: Na hranicích impéria. In: Podborský, V. (ed.): Pravěké dějiny Moravy. Brno, 424–470.
- TEJRAL, J. 1998: The Amber Route and the Roman Military Campaigns north of the middle Danube Are During the first two Centuries A.D. In: Perigrinatio Gothica (Jantarová stezka), Suppl. AAM 82 (1997), 111–136.

- TEJRAL, J. 1999a: Zum Stand der archäologischen Forschung über den römischen militärischen Eingriff in Gebieten nördlich der Donau, PV 1995/1996, 81–163.
- TEJRAL, J. 1999b: Die Völkewanderungen des 2. und 3. Jhs. und ihr Niederschlag im archäologischen Befund des Mitteldonauraumes. In: Tejral, J. (ed.): Das Mitteleuropäische Barbaricum und die Krise des römischen Weltreiches im 3. Jahrhundert. Brno, 137–213.
- THOMAS, S. 1960: Studien zu den germanischen Kämpfen der römischen Kaiserzeit. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 8. Leipzig.
- TIR 1986: TABVLA IMPERII ROMANI (Castrata Regina, Vindobona, Carnuntum).
- TOČÍK, A. 1951: Zisťovací výskum v Bešeňove na Slovensku, AR 3/2, 306–307, 314.
- TOMÁŠEK, M. 1995: Atlas půd české republiky. Praha.
- TRNÁČKOVÁ, Z. 1960: Žárové pohřebiště z pozdní doby římské v Šaraticích, PA 51/2, 561–609.
- UNGER, J. 1973: Povrchový sběr na sídlišti z doby římské u Přisnotic (okr. Brno–venkov), PV 1972, 51.
- VETTERS, W. 1994: Der Taupo und das Klima um 200 A. D. in Europa. In: Friesinger, H. – Tejral, J. – Stuppner, A. (eds.): Markomannenkriege – Ursachen und Wirkungen. Brno, 457–461.
- VÍCHOVÁ, D. 2003: Sídlíště z mladší doby římské v Brně–Starém Lískovci, Pravěk NŘ 12/2002, 271–318.
- VITULA, P. 1997: Vyškov (okr. Brno–venkov). Záchranný výzkum na trase plynovodu Brno–Vyškov, PV 1993/1994, 272–274.
- VITULA, P. 1999: Brno (okr. Brno–město), PV 39 (1995/1996), 339–340.
- ZAPLETAL, J. 1992: Geologické poměry, Brněnská jednotka. In: Demek, J. (ed.): Neživá příroda. Brno, 40–44.
- ZEMAN, J. 1961: Severní Morava v mladší době římské. Problémy osídlení ve světle rozboru pohřebiště z Kostelce na Hané. Praha.
- ZEMAN, T. 1999: Jihovýchodní Morava v době římské, I.-II. (rkp. diplomové práce, ulož. na ÚAM FF MU). Brno.
- ZEMAN, T. 2001: Doklady pronikání Římanů na JV Moravu a projevy působení římskoprovincialní kultury na domácí germánské prostředí, Slovácko 2000, r. XLII, 123–147.
- ZEMAN, T. 2002: Struktura a vývoj osídlení JV Moravy v době římské, Slovácko 2001, r. XLIII, 87–106.
- ZEZULOVÁ, M. – ŠEDO, O. 2002: Vávrovice (okr. Opava), PV 43 (2001), 244–245.
- ZIMÁK, J. 1992: Mineralogie a ložiska nerostných surovin. In: Demek, J. (ed.): Neživá příroda. Brno, 104–127.

THE BRNO DISTRICT IN THE ROMAN PERIOD

The city of Brno and its wider neighbourhood became an important settlement region in deep prehistory already (HRUBÝ 1969; BELCREDI et al. 1989; PODBORSKÝ 1992; MĚŘÍNSKÝ 1993; KAZDOVÁ 1996; SALAŠ 1996; STUHLÍK 1996). In this paper, the author is trying to record the knowledge of the settlement structure of the abovesaid area during the Roman period. The article is divided in two basic parts – text and catalogue and it is supplemented by 4 maps of the region. The catalogue contains the main information about the archaeological sites of the Brno district dated to the Roman period, including the principal localization, description as well as references to the closing bibliography. The catalogue is ordered alphabetically by cadastral name. Each site has its own specific identifier (abbreviation „id.“ and number) which representing the site also on maps and in the text part, as well.

The Brno district together with its wider neighbourhood represent a heterogeneous geomorphological unit without any distinct boundaries, lying in a well-situated basin near the confluence of the Svatka and Dyje rivers, surrounded from north by the Dražanská upland, from west by the Bobravská upland and from south-east by the Žďánický forest. For the sake of simplification (es-

pecially in catalogue) and more exact definition, within this study the artificial, modern administrative boundary between the districts Brno-country and Vyškov is respected.

During the Roman period, the population of the Brno district appeared quite intensive, yet incoherent. If the catalogue was finished in 2000, there was about 151 sites documented. Most of them are stray finds – mainly coins and graves [42%], followed by settlements [36%], cemeteries [5%] and hoards [4%]. Very special appears the evidence of a Roman military fort in Modřice (id. 80). The settlement of the discussed period concentrated in lowlands along the main local streams (Svratka and Litava rivers) in south and south-east part of the region, whereas in west and north-west part with a more rangy terrain the archaeological evidence is quite rare (Map 2). It seems like the settlement would follow the two key routes crossing the Brno region from south to north. First of them passed along the Svratka river, over the Tišnov district up to Northwest Bohemia, the second one along the Litava river and its tributaries further northwards to the Vyškov district. The latter way could be connected with one of the presumed branches of the important trade line – the Amber Route. In the Roman period, the Brno region belonged to a wider territory of South Moravia with close relation to the adjacent part of Lower Austria and Southwest Slovakia, inhabited by the Germanic tribe of Quadi (DOBIÁŠ 1964, 96; TEJRAL 1970b, 108; KOLNÍK 1971, 508; DROBERJAR 1994a, 38).

Within the treated region, there are 54 Germanic settlements detected (Map 3). None of them had been discovered completely and only several ones were excavated using the proper method. That's why it is very difficult to follow up any arrangement of the objects or to locate the entire settled area. The settlements are usually situated in lowlands near the water-courses, without any trace of fortification. More than 200 objects were uncovered (Chart 3) including residential, farming and production structures like houses, ovens, workshops as well as various storage, exploitation or refuse pits. However, there is so far no evidence of any overground posthole buildings, which known in the adjacent areas, e.g. in the settlements of Vyškov (ŠEDO 1991, 27) or Vlčnov – Dolní Němčí (PERNÍČKA 1980, 56). More important appear the settlements of Jiřkovice (id. 55) being a production centre of the Late-Roman fine grey pottery, Blučina (id. 12) with more than 100 objects and a hoard of iron articles, Chrlice (id. 45) with a pottery workshop and Starý Lískovec (id. 124) with interesting animal deposits.

In the Brno district several remains of cemeteries and isolated graves were discovered (exactly 82 graves of 11 different sites) dated to the Roman period (Map 4). However, only negligible fragments of original graveyards were excavated. A lot of graves were also destroyed by ploughing. From the cemetery remains one can't determine either the original number, location, arrangement and dimensions of graves, or the social status of the buried persons. The massively predominating burial rite was cremation with ashes deposited in urns. Sporadically also inhumations or cenotaph graves occurred. The most important, interesting and altogether the only regular necropolis appears the site of Velatice (id. 148) with more than 70 burials dated from the 1st to the 4th century AD.

The oldest evidence connected with the Germanic settlement of the Brno district during the Roman period, such as an early eye-fibula (A 45) of Prace (id. 102) and south-Gaelic terra sigillata of Chrlice (id. 46) is so far very rare and mostly it is only isolated finds acquired by surface prospection at the sites and stray finds, as well. The oldest grave units [grave Nr. 4/1943 of Velatice (id. 148), grave find of Drásov (id. 40)] can be traced back to the end of the 1st century AD (B1b phase). In the following period (B2 phase) of the Germanic settlement consolidating, the number of sites increased. In that time started intensive contacts with the Roman provinces characterized by the finds of terra sigillata and other categories of pottery, Roman coins, metallic and glass vessels. Although the Brno region not situated in adjacency of the Roman border (Limes Romanus) but deeper inside Barbaricum, yet there could be found a direct evidence of activity connected with the Roman military. It is part of V-shaped ditch of a march camp in Modřice (id. 80) uncovered in 1999. In the time of the Marcomannian wars (B2/C1 phase) an influence of the Przeworsk cultural sphere is evident, indicated particularly by the inflow of small metallic goods and some specific ceramic forms. The period after the Marcomannian wars brought the boom of the Roman import, especially of pottery – terra sigillata from Rheinzabern and Westerndorf, fine yellow-orange and grey ware, as well as glass and metallic vessels and Roman coins (Chart 7,

Map 1). At the beginning of the Young Roman period (C1 phase) started a partial allocation of the Germanic settlement. It seems like a lot of sites [e.g. Blučina (id. 12), Chrlice (id. 45), Šlapanice (id. 133), Tvarožná (id. 142)] would slowly fade out. Probably at the same time or a little bit later also some new settlements were established [Starý Lískovec (id. 124), Jířkovice (id. 55)], which then surviving in the following periods (C2-C3 phases). In the Young Roman period – probably as a result of a consolidation process in Barbaricum after the Marcomannian wars and vice versa certain stagnation and gradual decline of the Danubian and Rhine provinces – the Germanic economy seems to be reviving, which indicated by notable occurrence of fine grey pottery produced in the specialized workshops directly on the barbarian territory. Towards the end of the Roman period (C3/D1 phase) the settlement structure is changing again. Some of the sites [e.g. Blučina (id. 12), Chrlice (id. 45), Šlapanice (id. 133), Tvarožná (id. 142)] occupied already in the B2/C1 phase keep to be settled and there are also some new settlements originating at less typical locations such as hill points [Lššeň (id. 68), Obřany (id. 92)] used in previous periods only very seldom. In that period also ended the disposal of the so far only better explored necropolis in Velatice (id. 148) and we can observe the last intensive inflow of the Roman ware, particularly glazed pottery and coins (increase of hoards). Very sporadically the first skeletal graves [Brno – Masarykova ul. (id. 20)] began to appear, which announcing the advent of new barbarian populations in connection with the beginning of the next period called the Migration period.

In the Roman period, the vicinity as well as wider neighbourhood of nowadays Brno city was not situated on the periphery of the then settled territory, moreover, it obviously represented one of the cultural and economic centres of that time. Thanks to its location near one of the most important trade lines – the Amber Route, the region underwent a dynamic development and became a crossing of various cultural impacts.

